

СЛОВО

Без мови немає нації

slovo.prosvita.com.ua

ч. 50 (323)
15-21 грудня
2005 р.

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Знімки з сайту Президента України

БОГДАН ГОРИНЬ: «МІСЯ «ПРОСВІТИ» В УКРАЇНІ ТА ПОЗА ЇЇ МЕЖАМИ ВОІСТИНУ ІСТОРИЧНА»

У складній і суперечливій історії України громадській організації «Просвіта» належить особлива роль. Переборюючи понад сотню років труднощі, заборони, переслідування, пробуджуючи в народі національну свідомість і почуття національної гідності, «Просвіта» нині продовжує свою працю в умовах незалежної України.

Діяльність «Просвіти» у наш час важлива і вкрай необхідна. Стан шкіл у нашій державі, забезпечення учнів підручниками, контроль за рівнем тих підручників, комплектування бібліотек українськими книжками у селах і містах, боротьба з триваючою русифікацією, вимога, відповідно до статті 10 Конституції, застосування української мови в усіх державних установах і навчальних закладах — це далеко не повний перелік тих завдань, що стоять нині перед «Просвітою». Дуже важливо, щоб були визначені пріоритети в діяльності «Просвіти» в нинішніх умовах інформаційної окупації України. Організаційними клітинами «Просвіти» повинна бути охоплена вся Україна. За умови, якщо газети, книжки, журнали, аудіо-, відео- й мультимедійна продукція, яку видає «Просвіта» в центрі й на регіональному рівні, охоплюють усю Україну, — такі заходи здатні підняти національну свідомість українця на рівень відповідальності за утвердження традицій, духовності й мови як важливих атрибутів української державності. Якщо до цього додати, що від «Просвіти» в Україні чекають також допомоги українці в діаспорі, то місія «Просвіти» в Україні та поза її межами воістину історична.

7 грудня 2005 року в Києві відбулася сесія Головної ради ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, яка розглянула два невідкладні питання:

1. Про ситуацію із утвердженням державної мови в Україні.
  2. Про участь об'єднань «Просвіти» у виборах до Верховної Ради України.
- Матеріали сесії — у наступному числі «СП».

ВІЙСЬКОВЕ БУДІВНИЦТВО В УКРАЇНІ МАЄ СТРАТЕГІЧНУ ПЕРСПЕКТИВУ

Радіозвернення Президента України Віктора Ющенка 10 грудня 2005 року

Дорогі співвітчизники!

Цього тижня відбулися дві важливі події для наших військових, для всієї української громади, для мене особисто — і як капітана запасу, і як Верховного Головнокомандувача Збройних сил України.

Перша подія — святкування 14-ї річниці з дня створення Української армії. Цей день, 6 грудня, я провів у Білоцерківській бригаді Сухопутних військ.

Це одне з кращих наших з'єднань, що входить до складу Об'єднаних сил швидкого реагування. Спількування з солдатами й офіцерами підтвердило, що з кожним днем наша армія зміцнюється. Піднімається її бойовий дух і рівень підготовки.

Друга подія відбулася 9 грудня. На засіданні Ради національної безпеки і оборони України було прийнято стратегічно важливі рішення, які визначають майбутнє нашої армії на наступні шість років.

Це — Державна програма розвитку Збройних сил і проект Закону про граничну чисельність Збройних сил. Обидва документи — на період до 2011 року. Відтепер військове будівництво в Україні має чітко визначену стратегічну перспективу.

Рік, що минає, не був простим для армії. Але мені, як Головнокомандувачу Збройних сил, є про що звітувати перед вами.

Рік тому я обіцяв громаді, що термін строкової служби в армії буде скорочено до 12 місяців. І це зроблено. У листопаді додому повернувся останній солдат, призваний до лав Збройних сил минулої осені.

Я обіцяв вивести українських миротворців з Іраку. На сьогодні 800 наших солдат уже повернулися в Україну. Решту, — а це ще 800 вояків — ми зустрінемо на Батьківщині в період із 20 по 30 грудня. Новий рік вони відсвяткують у родинному колі.

Ми виводимо контингент з Іраку, робимо це планово й відповідально. 1600 українських миротворців підготували 2700 іракських військових — це повноцінна бригада у складі трьох батальйонів.

Хочу наголосити — лише український контингент зміг із нуля підготувати для збройних сил Іраку цілу бригаду. Цій бригаді вже передано зону відповідальності, яку раніше охороняли українські миротворці.

Рік тому я говорив, що міністром оборони в Україні буде не генерал, а цивільна особа. І це виконано. Отже, європейська практика стала в Україні нормою.

Нова влада приділяє особливу увагу соціальному захисту людей у погонах. Наведу лише кілька прикладів.

Уже в лютому було втричі збільшено фінансове забезпечення солдат строкової служби, курсантів і ліцеїстів. Із квітня 2005 року всі офіцери Збройних сил отримують надбавки за особливі умови служби. Так само, як і пристойну вихідну допомогу при звільненні в запас.

На сьогодні на 50 % ліквідовано різницю в пенсіях для військових, що звільнилися з армії в різні роки. Із 1 січня 2006 року диспропорції у військових пенсіях будуть вирівняні на 100 %. Відповідні видатки передбачені в проекті бюджету на наступний рік. Несправед-

ливість, що існувала багато років, буде подолана остаточно.

Я обіцяв суспільству перехід на професійну контрактну армію в 2010 році. І в цьому напрямі розгорнута серйозна робота.

Рішенням Президента визначено три експериментальні бригади, які першими до кінця наступного року будуть на 100 % укомплектовані контрактниками.

У Сухопутних військах — це Новоград-Волинський, у Повітряних силах — Старокостянтинів, у Військово-морських силах — Сімферополь. Плюс великий десантний корабель «Ольшанський». Саме в ці з'єднання пріоритетно спрямовуються ресурси. Саме тут через два тижні буде завершено будівництво службового житла для контрактників — якісно нового типу. Досвід цих бригад буде поширено на всі Збройні сили.

Нам сьогодні потрібні контрактники не в штабах і на складах, а в першу чергу — на бойових машинах.

Перед міністром оборони я поставив головне завдання: підняти рівень бойової підготовки в армії, зробити військову службу справді цікавою.

Усі авіаційні бригади сьогодні літають. Навчальну практику, на відміну від попередніх років, мають і інші роди військ.

Міністерство оборони і Генеральний штаб сьогодні кардинально змінюють принципи планування бойової підготовки. 2005 рік — останній, коли командно-штабні навчання проводилися за надуманими сценаріями.

Закінчення на с. 2

Космацькі будівничі «Тарасової церкви»

Стор. 8—10

Музика на віки

Стор. 15

АНОНС Замість очікуваної «Правиці» на вибори йдуть УНП Костенка-Плюща, «Пора»-ПРП, «Партія патріотичних сил» О. Зінченка, ВГО «Свобода» О. Тягнибока, блок Кармазіна... Українська національна ідея і вибори-2006: хто переможе? «Гаряча тема» наступного 51-го числа «СП».

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 747 295 грн. 68 коп.

ВІЙСЬКОВЕ БУДІВНИЦТВО В УКРАЇНІ МАЄ СТРАТЕГІЧНУ ПЕРСПЕКТИВУ

Закінчення. Поч. на с. 1

Із наступного року всі військові частини будуть готуватися до виконання зрозумілих і реалістичних завдань. Цей підхід позитивно сприймається військовими.

При цьому я вимагаю від керівництва армії високої відповідальності щодо підготовки солдатів. Офіцери відповідають за життя кожного солдата. Хлопці не повинні гинути на навчаннях.

Рівень боєздатності української армії й підготовки військових має відповідати європейським стандартам.

Завдяки співпраці з НАТО в рамках програми "Партнерство заради миру" українські військові успішно співпрацюють з арміями країн-партнерів. Досвід участі в миротворчих операціях отримали понад 28 тисяч наших солдатів.

Україну шанують на міжнародній арені за її внесок у зміцнення миру і безпеки. Ми можемо по праву гордитися своїми солдатами, які й сьогодні виконують важливі миротворчі завдання в Косово, Лівані, Лівані.

І все ж основна робота зі зміцнення української армії ще попереду. Ми дуже відстали в технологічному оновленні систем озброєнь. Сучасні операції виграють інтелектуали, оснащені новітніми системами зв'язку, управління військами і вогнем, могутньою високоточною зброєю. Розробку таких систем має забезпечити вітчизняний оборонно-промисловий комплекс у тісній кооперації з іншими державами.

Минулого тижня я підписав Указ про створення Державної комісії з реформування Збройних сил, інших військових формувань і оборонно-промислового комплексу України.

Цей міжвідомчий орган має чітко визначити напрями і пріоритети реформування усього сектору безпеки, підготувати проекти відповідних державних рішень.

Упевнений, що 2006-й рік стане роком справжнього прориву в розвитку Збройних сил. Військовий бюджет наступного року зросте на 51 %. Такого бюджету — 8,9 мільярдів гривень — українська армія не мала ніколи.

Я вдячний Парламенту за законодавчу підтримку курсу на зміцнення української армії. Важливо, що питаннями військового будівництва опікуються усі фракції Верховної Ради.

Уперше за 14 років держава повертається обличчям до своєї армії! Бо армія нам потрібна не для парадів і показових навчань. Кожний громадянин має бути впевнений, що українські військові забезпечені належними ресурсами, вони мають високий професійний рівень і надійно захищають свій народ: у мирний час і на випадок загрози.

Українська армія має давні традиції. Мужність і організованість запорізького війська оспівана в піснях, історії українського козацтва присвячено сотні книжок. Наші діди і прадіди вважали за честь прислужитися Україні, вони цінували справжню чоловічу дружбу, зналися на зброї. Але твердо усвідомлювали, що у найзапекліших баталіях перемагає не зброя, а розум.

Я бажаю всім українським солдатам — від рядового до генерала — бути гідними свого народу, служити йому чесно і достойно. Я сам був солдатом — служив прикордонником на кордоні поблизу Ленінакана. І сьогодні найбільшою честью для мене є служіння Україні.

www.prezident.gov.ua

КОМЕНТАР ВІД ЧИТАЧА

Слухаючи професійних юристів, переконалися в їхній уявній монополії на коментування законів. Ілюзія розсіюється, коли вони починають політичні суперечки, демонструючи простолюдям абсолютно різні й навіть протилежні коментарі тих самих законів. Мов би громадянин не здатен сам прочитати закон чи Конституцію і застосувати просту логіку. От недавно змусила понервуватися доволі жорстка теледискусія на каналі "ICTV" за участю правників, політиків у справі Пискуна. Позиція присутнього Святослава Пискуна була не новою і зрозумілою. Попри все дискусія учасників телепрограми "Свобода слова" не дуже прояснила ситуацію, адже народ звик критично сприймати позицію влади, а чіткої фахової відповіді з нейтрального боку так і не прозвучало. Усі зацікавлені слухали виступ голови парламентського Комітету з правових питань пана Онопенка. У цій ситуації думка законодавця мала величезне значення. Адже кожному відчутна різниця між трудовими стосунками простого громадянина і того, кого призначає сам Президент. Аргументи пана Онопенка зводилися до того, що звільнений Генпрокурор, ставши одним із громадян, мав таке як усі право захищати власне трудове право в звичайному суді. Мовляв, ставши простим громадянином без роботи, він не мав права звертатися у Конституційний Суд. Ще раз прочитавши Конституцію, засумнівався в тому, що була сказана вся правда закону. Справді, після звільнення з посади пан Пискун як простий громадянин мав право вирішувати проблеми, пов'язані з умо-

КОМУ ВИГІДНА СПРАВА «ГЕНПРОКУРОРІВ»?

вами праці, оплати праці і відпочинку, питаннями пільг та іншими, які регулюються трудовим законодавством. Він мав право звертатися до звичайного суду в усіх справах аж до вимоги повернути якусь недороховану до платні копійку, але не мав права вимагати скасування рішення про власне звільнення. Адже процедура й умови призначення Генпрокурора чітко визначені Конституцією України, норми якої вище будь-якого закону. У випадку протиріччя статті Конституції і статті закону завжди діє стаття Конституції, інакше нівелюється авторитет Конституції як Основного закону, за яким живе народ, на якому будується держава. Згідно зі 122-ю статтею Конституції Генерального прокурора звільняє з посади Президент без жодних узгоджень, передумов і пояснень. Додаткова причина звільнення — недовіра парламенту, але через відставку, тобто має бути заява прокурора або рішення Президента, але завжди остаточне рішення за Президентом. Верховна Рада погоджує кандидатуру Генпрокурора, але захистити його від звільнення не може, швидше може "допомогти".

На відміну від звичайної трудової угоди громадянина, процедура призначення Генпрокурора передбачає згоду парламенту та обов'язкову згоду кандидата на умови призначення і звільнення, визначені Конституцією. Таким чином кандидат зобов'язується дотримуватися Конституції, в

тому числі погоджується з можливістю бути звільненим без пояснень і передумов. Це право Президента як Гаранта Конституції, яке дає йому змогу збалансувати величезні права Генпрокурора конкретною можливістю заміни його іншою не менш достойною кандидатурою. Тому питання звільнення Генпрокурора не тільки не повинно розглядатися жодним судом, а й не може піддаватися сумніву як здійснена норма Конституції. Ось чому екс-генпрокурор може скаржитися у суд із будь-яких питань, але не з питання власного звільнення, не має права публічно критикувати рішення Президента. Тому публічні пояснення пана Пискуна того, що Президент не може його звільнити, вже могли бути для Президента переконливим мотивом такої його звільнити. З іншого боку, як людина, вільна приймати будь-які рішення, пан Пискун мав право і подавати скаргу про своє звільнення в суд, і критикувати конституційне рішення Президента. Але суд не мав права приймати рішення з цього питання, давши відповідь, що дотримана стаття прямої дії Конституції України. Йдеться про повагу до інституту Президента і Конституції. Це зрозуміло не тільки фаховим правникам, а й простим громадянам. Усвідомлюючи це, мені було якось моторошно слухати деякі виступи у тій програмі "Свобода слова" й подумалося, що на таке даремно відважилися зацікавлені політики. Вибори

виборами, але ж Конституцією бавитися не дозволено нікому.

Конституція побудована так, щоб народ її читав і сам розумів без допомоги юристів. У випадку з призначенням і звільненням Генпрокурора Конституція говорить однозначно і зрозуміло для кожного громадянина: звільняє Президент за абсолютним конституційним правом, яке не піддається сумніву, як і сама Конституція. Якщо вже піддають сумніву конституційне рішення Президента, думаючи, що народ не знає Конституції, то це комусь дуже вигідно. Голова президентського Секретаріату радить почекати, щоб дізнатися, у чому виборчому списку буде пан Пискун. На мою думку, політиків, які роздумують справу "двох генпрокурорів", дуже мало цікавить політична кар'єра пана Пискуна. Швидше за все про дуже зацікавлену силу можна дізнатися по тому, в яких списках будуть захисники права його поновлення на посаді. Адже так званий "правовий колапс" не сприяє авторитетові Президента і шкодить виборчій кампанії його політичної сили. Те, що це підриває основи української державності, яка ще не зміцніла як слід, зрозуміло всім, але спокуса владою бере верх — йдуть вибори. Вони думають, що електорат не вміє читати Конституцію і не зрозуміє, про що йдеться, проголосує за обіцянки і клятви іменем Майдану.

• Володимир ФЕРЕНЦ, м. Івано-Франківськ

ПОГЛЯД-КОМЕНТАР ВІД ЖУРНАЛІСТА

Звичайно, не без впливу і тверджень опозиції, що влада приховує правду, різко виріс рівень підтримки партії Януковича в суспільстві. Якщо у вересні заявляли, що за нього голосуватимуть 20 відсотків виборців, то у листопаді — 27,8 відсотка. Причому особливо різкий ріст підтримки цієї структури нині фіксується у Криму та в південно-східному регіоні України, себто там, де спалахнуло вогнище пташиного грипу. Проте чи можна говорити про зумисне приховування владою правди? Чи, може, маємо справу з явищем відвертого саботажу? Адже ж виїзд на місце події Президента України та міністра закордонних справ і відставка головного ветеринарного лікаря України — Петра Вербицького й осіб, відповідальних за ветеринарну службу в Криму, показали, що Президент налаштований рішуче й не зацікавлений у приховуванні правди. Проте чи дізнається суспільство, де відбувся інформаційний обрив, — це вже інша проблема. Адже практично кожне звільнення з роботи людей, які працювали до інавгурації Віктора Ющенка, трактується його опонентами як політичні репресії.

Яскравим прикладом цього може бути звільнення з посади Генерального прокурора України С. Пискуна. Нині факт його звільнення не тільки самим колишнім прокурором, який став ініціатором політико-правової комедії, а й такими особами, як Тарас Чорновіл, трактується як приклад політичного мучництва. І як нагорода за це мучництво, Святослава Пискуна записали в прохідну частину виборчого списку

НА АРЕНУ ВИХОДЯТЬ СТАРІ ГРАВЦІ

блоку Віктора Януковича. У полеміці (через пресу, звичайно) з міністром внутрішніх справ він сказав, що не дозволить відкрити ряд кримінальних справ проти деяких осіб. А це були люди, пов'язані з фальсифікацією президентських виборів, із сепаратистськими рухами, — викриття яких домагався міністр внутрішніх справ.

У свою чергу це дало владі матеріал для відповіді на кардинальне нині запитання українців: чому бандити не сидять у тюрмах? Вони відповідають: бо прокурор Пискун зробив усе можливе, щоб бандити не сиділи в тюрмах, а мали можливість сидіти в законодавчому органі держави. І реалізувати політику, яку після поїздки до Москви оголосив Віктор Янукович, а саме перетворення України у федеративну державу, себто у країну з двома десятками автономних парламентів і урядів та надання російській мові статусу державної.

Усе це непокоїть мільйони українців. Вони заявляють, що попри ряд кроків Віктора Ющенка, які викликають несприйняття, попри ряд явно одіозних імен, які є в списку партії влади, готові голосувати за блок "Наша Україна" або за блок Юлії Тимошенко. І мають намір активно боротися за тих 24 відсотки українського суспільства, яке, за даними соціологів, або ще не визначилося, або готове голосувати за ті партії, які не мають шансів подолати тривідсотковий бар'єр.

Звичайно, це буде нелегка боротьба, бо ставка дуже висока. Це вибір не тільки складу парламенту. Це спроба Росії зберегти Україну в своїй орбіті. Кожен день приносить нові до-

кази цього. Це зокрема спроба вивести російсько-українську газову суперечку на європейську орбіту. А точніше — "переконатися" європейських споживачів російського газу, що вони можуть дуже багато втратити від української "непоступливості". Однак цю непоступливість, себто відмову платити Росії утрічі більше за газ, ніж це визначено договором із Росією, що діє до 2009 року, й голова компанії "Нафтогаз України" Олексій Івченко, і колишня прем'єр Юлія Тимошенко називають відстоюванням національних інтересів. Остання, вже у ранзі лідера виборчого блоку, заявила, що перед кожними виборами в Україні політизується питання поставок російського газу.

Нині мало кого в Україні дивує, що комуністи і блок Януковича в газових суперечках звинувачують нинішню владу, оскільки їхнім основним козирем стала російська карта. Однак, коли у Києві рік 2005 називають роком пошуків взаємовигідних партнерських стосунків із Росією, а Володимир Путін називає його роком втрачених можливостей, то не виникає двох думок, хто насправді політизує ситуацію, хто роздає російську карту.

А щодо заяв про втрати європейців від "непоступливості" українців у газових переговорах із РФ, то багато що вказує на те, що тим разом випробуваний російською стороною прийом не приніс очікуваного для росіян результату. Комісар Європейського Союзу із зовнішніх питань Беніта Фереро-Вальднер 6 грудня заявила, що ЄС не збирається втручатися в суперечку між Україною і Росією щодо умов га-

зопостачання і транзиту. Хоча вона не приховує, що газові переговори Києва й Москви справді важкі, але вести їх повинні саме ці дві країни. І додає: "У питанні енергії і газу, на мою думку, пошуки рішення залежать від самих українців і росіян".

У грі на українському електоральному полі не тільки застосовуються шулерські прийоми, а й за стіл повертаються старі гравці. До них хоча зарахувати й попереднього президента України Леоніда Кучму, який після дев'ятимісячного мовчання знову заявив про своє політичне існування. У притаманному йому стилі він висловився щодо майбутніх парламентських виборів, заявляючи, що ще невідомо, який буде їхній результат. Себто він сподівається на перемогу проросійських сил. У перемозі Віктора Януковича він має свій прямий інтерес, може статись повернення до влади кучмівської олігархії. Тому Леонід Кучма демонструє "зацікавлений нейтралітет" у підході до виборів.

Виникає закономірне запитання, як до цього реваншу ставиться нинішній Президент України, оточення якого до останнього дня не втрачало надії, що Віктор Ющенко очолить виборчий блок "Наша Україна". Проте Президент зробив дуже важливий крок: заявив, що хоче мати можливість відстоювати інтереси всіх демократичних сил в Україні, а відтак не буде очолювати однієї з них.

Це дуже знаменно — з огляду на тріумфальний вхід у виборчу кампанію Юлії Тимошенко, який вона здійснила в Палаці "Україна".

• Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

НОВЕ ОБ'ЄДНАННЯ

ЗАРЕЄСТРОВАН
О УКРАЇНСЬКИЙ
НАРОДНИЙ БЛОК
КОСТЕНКА І
ПЛЮЩА

Про реєстрацію у Центральній виборчій комісії Українського Народного Блоку КОСТЕНКА І ПЛЮЩА було офіційно оголошено 11 грудня, під час другого етапу VII позачергового З'їзду Української народної партії.

До Блоку увійшли Українська народна партія, Партія вільних селян і підприємців, Республіканська Християнська Партія, Партія "Україна Соборна". Міжпартійний З'їзд, який визначиться із виборчим списком УНБ Костенка і Плюща, заплановано на 16 грудня 2005 р. в Українському домі.

Як повідомив Юрій Костенко, напередодні з'їзду Іван Плющ зустрівся з новообраним Президентом Польщі Лехом Качинським, який передав вітання з'їзду Української народної партії. Лех Качинський один із лідерів праворадикальної партії "Право і Справедливість", яка перемогла також і на останніх парламентських виборах у Польщі. У травні 2004 р. між УНП та партією "Право і справедливість" укладено угоду про співпрацю. Одним із результатів міжпартійного співробітництва стало залучення міжнародних спостерігачів під час президентських виборів—2004 в Україні. Також з'їзд Української народної партії, який відбувся 11 грудня 2005 року, затвердив партійний виборчий список на вибори 2006 року. Коментуючи список, Юрій Костенко зазначив: "У цьому списку немає жодної запламбованої людини: за це я відповідаю партійною честю і партійною головою". Він назвав його "українським списком, патріотичним списком, списком професіоналів".

Перша п'ятірка така:
1. Юрій КОСТЕНКО — голова УНП.
2. Олександр СЛОБОДЯН — заступник голови УНП, президент ЗАТ "Оболонь" (на громадських засадах).
3. Іван ЗАСЦЬ — перший заступник голови УНП, народний депутат України.
4. Ганна СКРИПНИК — директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України, член-кореспондент НАН України. Голова Конгресу української інтелігенції.
5. Олександр КЛИМЕНКО — заступник голови Донецької обласної адміністрації.

Ольга ДАВИД

...Я хотіла б зараз розповісти вам про ті ідеї, якими живе наша сильна політична команда, і оголосити маніфест, який може стати новим поштовхом і політичного, і суспільного життя в країні.

Він базується на тому, що ми твердо усвідомлюємо: ідеологічні крайності, які були у світі, — і соціалізм, що довів свою непридатність до життя, і крайній ринковий фундаменталізм, який сьогодні породив у світі цинізм, повне панування грошей, цілковиту аморальність, коли прибуток став понад людські теплі стосунки, понад любов, понад усе, що колись було в людині більш цінне, — всі ці крайності притаманні юнацтву людства. Ми мусимо будувати гармонійний шлях любові. Я хотіла б, щоб нарешті наша українська ідея набула певного змісту. І тому я сьогодні, можливо, вперше на такому високому зібранні можу назвати слово "солідаризм" — це ідеологія, яка народилася на початку ХХ століття, і яка потім була донесена до суспільства на руках кращих філософів світу, в тому числі й українців. Власне кажучи, солідаризм у чистому вигляді — це гармонія і справедливість.

...З чого потрібно починати? Безперечно — з освіти дітей. Ми ніколи не зможемо перевиховати чи переробити людину, яка прожила все життя з певними принципами. Тому духовна освіта — добровільна, починаючи з дитинства, — мусить стати провідником відродження духовності. Безумовно, наша політична сила буде наполегливо боротися проти пропаганди жорстокості, аморальності, цинічності. І нам обов'язково вдасться це зробити.

Зараз ми чуємо, як держава знову намагається втручатися у право вироповідання людини. І якщо духовність і віра є нашим головним пріоритетом, то ми маємо створити всі умови, щоб людина вільно вибрала свій шлях до Бога. Нам, безумовно, потрібно зробити це провідною ідеєю.

...Інша колосальна система насилля — це податки.

...Наша політична сила готова побудувати методику і цілісну концепцію для того, щоб взагалі позбавити суспільство від такої жорстокості. Податкова система мусить бути органічною.

...Ми зробимо так, щоб гроші, які потрібні для отримання освіти, рухалися за дитиною. І гроші, виділені дитині, будуть не менше тих, які сьогодні коштують приватне навчання. Куди б не пішла ця дитина, в якій би дитячий садочок, — ці гроші будуть рухатися за цією дитиною. Якщо дитина не має батьків і мусить піти в якийсь заклад або в родину, яка хоче виховувати цю дитину, — гроші будуть рухатися за нею. І жодна дитина не буде позбавлена якісної освіти і якісного виховання.

Наступне, про що я хочу сказати щодо нашої з вами ідеології: треба зрозуміти, що багато чого в нашому житті залежить від того, як виглядають засоби масової інформації.

...Тому це один із найбільших пріоритетів — зробити інформацію адекватною, яка не руйнує моральності людини, яка не руйнує відчуття людини про те, яким є світ.

Наступний елемент нашої з вами політики є не менш важливим — це зв'язок народу і влади. І тому я хочу, щоб ви знали, що солідаризм — це гармонійне об'єднання дій влади і народу.

Як це буде застосовуватися? Перш за все, — виборність усіх можливих чиновників, які сьогодні є в державі. У тому числі тих адміністраторів, які сидять на місцях, у регіонах. А ще — право людей їх відкликати. Скажіть мені, будь ласка, хто сьогодні може відкликати політичну силу з парламенту достроково, якщо вона робить абсолютно не те, що ви очікували? Хто сьогодні може відкликати мера, який робить не те, що очікували виборці? Я хочу, щоб у нашого народу з'явилася змога швидко і якісно забрати від влади тих, хто, на

ЮЛІЯ ТИМОШЕНКО:
«СОЛІДАРИЗМ — ЦЕ ІДЕОЛО-

ПРЯМА МОВА

жаль, може не виправдовувати ваші очікування.

Провідна ідея солідаризму — це побудова гармонії в суспільстві. Це зняття всіх конфліктів, всіх проблем, з якими неможливо жити людині. Це вдосконалення життя людини в реальному часі. Для того, щоб зрозуміти, якими проблемами живе людина, що їй заважає будувати своє життя, ми зробимо систему, яка всі конфлікти підіймає на поверхню. Ми думаємо про те, що нова влада, новий уряд зроблять таку інституцію, яка буде аналізувати конфлікти, збирати від людей усі проблеми, якими вони живуть, і потім видавати рішення для різних концепцій та законопроектів. Ми створимо спеціальний реєстр проблем і конфліктів нашого суспільства, бо це не тільки наші проблеми, весь світ живе з проблемами. Але вони при цьому кажуть, що у них усе прекрасно, а ми кажемо, що хочемо вскрити всі негаразди, підняти і зрозуміти їх, і сказати чесно, що ось так їх вирішити, а не приховати їх під прекрасні гасла.

Якщо перекласти слово "справедливість" англійською мовою, то ми

шої ідеології — вірний розподіл повноважень між центральною та регіональною владою. У нас завжди перекося у цьому. Солідаризм — це гармонія, в тому числі і між місцевою та центральною владою. І крім нашої сили, ніхто не зможе чесно розділити повноваження і фінанси. Тому що, на жаль, місцеві органи самоврядування відмежовані від влади. Ми покажемо, як можуть виглядати розумні і абсолютно солідарні стосунки між центральною і місцевою владою.

Наше завдання сформулювати прибуток людини достойний і достатній, щоб вона могла ефективно будувати своє матеріальне життя. Буде три складові. Безумовно, достойна заробітна плата. По-друге, право найманого працівника на частину прибутку підприємства. Ми знаємо: соціалізм декларував, що прибуток є власністю тільки держави. Капіталізм декларує, що прибуток є власністю тільки капіталу. Але ж не лише ресурси держави народжують прибуток, не тільки капітал формує прибуток, а ще й найманий працівник, і тому ми маємо частину прибутку перерозподілити на

Що ми зробимо? Хто є органічним помічником у цьому? Безумовно, банк. Банківська система України сьогодні має надлишкові гроші. Тому, якщо банк відкриває у своєму складі спеціальний департамент, який займається тим, що приймає людей, які хочуть відкрити свою справу, забезпечує грошима — для такого банку ми зробимо надзвичайно пільгову систему оподаткування в залежності від обсягу кредиту, який вони надали початковим підприємцям.

І, можливо, останнє, що би я хотіла назвати, як складову частину нашої ідеології: не може бути таких концепцій реформування країни, які б обмежували доступ до системи охорони здоров'я людей грошима. Не існує сьогодні у світі такої моделі, де людина мала б доступ до всіх без виключення послуг охорони здоров'я, і при цьому фінансова модель забезпечувала їй таку можливість. Ми з вами побудуємо таку модель.

Зупинюся на нашій концепції побудови стосунків України з усім світом. Вона базується на гармонійній, взаємовигідній основі. Наші національні інтереси, які одночасно є інтересами кожної людини, в нашій міжнародній політиці є головними, і ми ні на крок не відступимо від наших національних інтересів. На цих підставах ми будемо співпрацювати з усім світом. Шлях України лежить до Європейського Союзу, і ми будемо достойним учасником цієї родини, як тільки ми будемо відповідати вимогам, а Європа зможе відкрити для нас двері.

У той же час, ми будемо абсолютно дружно будувати наші стосунки з усіма сусідами. Ми будемо будувати наші стосунки так, щоб кожна країна, у тому числі і Російська Федерація, відчувала, що ми її партнер, що ми є друзі, що нам треба будувати спільне життя достойним і взаємовигідним способом для кожного.

Останнє — розвиток аграрного сектору. Україна в якості наших земель має такий скарб, який не має жодна країна в Європі. Треба просто зробити достойний бізнес-план на конкретні програми, які включали б дві складові — переробка сільськогосподарської продукції і екологічну чистоту нашої продукції. Ми зробили біля 300 бізнес-проектів, і поставили завдання, що фінансувати будемо не під посівну, а під закінчений бізнес-проект. Необхідно зняти за рахунок держави 20 % кредиту, які видаються підприємцям.

Сьогодні я розповіла вам маленьку частину нашої з вами нової, достойної ідеологічної концепції. Я хочу, щоб ви знали, що ідея, суть, зміст цієї ідеології — це безумовно справедливість, яка мусить стати основою нашого життя. Я хочу вас запитати, може справедливість справжня бути народжена просто так, чи може вона на нас впасти з неба? Ні! Такого не може бути. Справедливість встановлюється. І встановлюють люди, які при владі мають честь, совість і моральну духовність.

Це буде оформлено у маніфест. Я хочу, щоб ми з вами підтримали нашим спільним голосуванням наш маніфест. Хто за те, щоб те, що я зараз сказала, зробити основою нашого політичного життя? Хто проти? Хто утримався? Прийнято одногласно!

Київ, 7 грудня 2005 року

www.tymoshenko.com.ua

Від редакції: стиль промови збережено, адже саме в такому вигляді промова подана на сайті Ю. В. Тимошенко. Врешті, "мова влади" — це наша постійна рубрика, і ми не редагуємо сказаного політиками.

ОДНА З НАЙВПЛИВОВІШИХ

міністрів та антикорупційну політику, а також за боротьбу із загрозами демократії, що виникають у сучасному світі".

"Юлія Тимошенко безсумнівною є однією з найважливіших фігур в Україні. Варто також нагадати, що уряд Юлії Тимошенко розпочав боротьбу проти економічної злочинності й корупції в Україні", — зазначено на офіційному сайті форуму.

Prix de la Foundation стала вже другою міжнародною нагородою, присудженою экс-прем'єру України за останні півроку.

Так, у день відставки з поста Глави уряду у вересні цього року Юлія Тимошенко була визнана "Людиною року Центрально-Східної Європи" за рішенням 15-го міжнародного Економічного форуму в Крилиці Гурській (Польща).

Раніше Юлія Тимошенко посіла третє місце у рейтингу ста найвпливовіших жінок планети за версією авторитетного американського журналу "Forbes".

отримаємо слово "правосуддя". Саме тому невід'ємною частиною солідаризму є святе дотримання верховенства права, є побудова незалежних, чесних, не корумпованих судів.

Ще одне питання — це роль і місце виконавчої влади. У нас є мета — виконавча влада мусить стати арбітром. Відпрацювати гармонійне рішення, як побудувати життя країни, можна тільки в тому випадку, якщо влада є нейтральною. Чому ми боремось за роз'єднання влади і бізнесу? Бо не може влада бути елементом заробляння грошей, і вона сама не може бути бізнесом. Інакше гармонії від такої влади не дочекатися.

Чому влада не справедлива, і чому кожен раз, коли вона змінюється на чергових виборах, вона схожа на попередню, як брати-близнюки? Тому що в нас відсутній контроль за владою і відсутня відповідальність влади. І тому головна засада побудови влади в нашій ідеологічній концепції є такою: не існує виконавчої влади і опозиції, як окремих складових. Ми будемо єднати владу і опозицію в єдину систему. Влада робить реальні дії, а опозиція, який ми надамо спеціальний статус державного інституту — парламентська опозиція — буде виконувати функцію контролю за владою. Хто краще проконтролює владу, ніж опозиція?

Ще один елемент складової на-

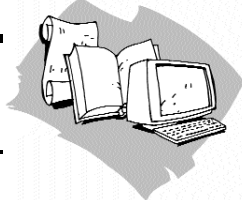
користь найманого працівника. І третє — це дрібна акція власника. 12 мільйонів людей мають післяваучерні акції, практично вони є маленькими власниками підприємств. Наше завдання, щоб найманий працівник, так само, як і підприємець, відчував себе підприємцем, тому що він по духу також підприємець.

Але питання — як у цьому випадку зробити нашими однодумцями самих підприємців? Відповідь дуже проста: для підприємців ми мусимо радикально зменшити податки. Перший крок — скасувати податок на додану вартість.

Ми знаємо таку форму оподаткування і втілюємо її у життя, де податок не буде таким руйнівним. Ми знаємо, як вивести з тіні податок на заробітну плату і мінімізувати податок на фонд заробітної плати. І ми знаємо, як вивести з тіні податок на прибуток. І замінити це нормальним податком, який буде сплачуватися.

Наступне — що стосується справедливого розподілу доходів. Існують такі категорії, як пенсіонер, студент і непрацездатні люди.

Наступний елемент нашої ідеології — це рівність всіх людей у початку бізнесу. Наша мета — побудувати потужний і матеріально забезпечений середній клас. Для кожної людини, яка захотіла почати свою справу, мусить бути відкриті всі шляхи.

ПРОБЛЕМА

Багато проблем, таких, як проблеми наукової термінології, проблеми транслітування українського письма, проблеми правопису української мови, проблеми створення підручників українського слововживання, інші проблеми соціального й економічного характеру можна об'єднати в одну групу: проблеми розвитку української національної культури. До певної міри ці проблеми висвітлюються в офіційних документах — нормативно-правових актах органів законодавчої й виконавчої влади.

Оскільки мова — найголовніша, визначальна ознака нації та її національної культури, то зупинимося докладніше на мовній характеристиці офіційних документів.

Нещодавно одному з авторів цієї нотатки довелося брати участь у готуванні до друку збірників технічних регламентів, зареєстрованих Міністерством юстиції і опублікованих в Офіційному віснику України, які гармонізовані (узгоджено) з Директивами Європейського Союзу. Враження гнітюче: в офіційних документах, що мають статус нормативно-правових актів органів виконавчої влади, обов'язкових для виконання, допущено безліч граматичних, стилістичних і термінологічних помилок, що можуть спричинити неправильне тлумачення окремих положень.

Те саме можна сказати про офіційні документи інших категорій: Укази Президента України, Закони України, Постанови Верховної Ради України, Постанови й Декрети Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти інших органів виконавчої влади тощо.

Якщо мовні недоліки можна пробачити авторам чи розробникам офіційного документа, то редакторам ці недоліки (за невеликими винятками) не пробачають. Отже, або офіційних документів взагалі не редагують, або редагують дуже погано. В обох випадках це не окраса українського суспільства загалом і його адміністративно-політичної еліти зокрема.

Офіційні документи (який менше, який більше) насичені суржиковою термінологією та суржиковими виразами. Напевно, не знайдеться іншого прикладу в світі, щоб чільники нації в офіційних документах так глумилися над національною мовою.

Щоб не втомлювати читачів, тут подано лише децизию суржикових прикладів з офіційних документів.

Приклади:

Повірка (Закон України "Про метрологію і метрологічну діяльність" і низка державних стандартів). Має бути "вивіряння" (див. Словник української мови в 11 томах (СУМ, т. 1, с. 365), оскільки "повірка" — це "перелік осіб з метою перевірки присутніх" (СУМ, т. 6, с. 674). Але зросійщені метрологи колишнього СРСР навідріз відмовилися від національного терміна.

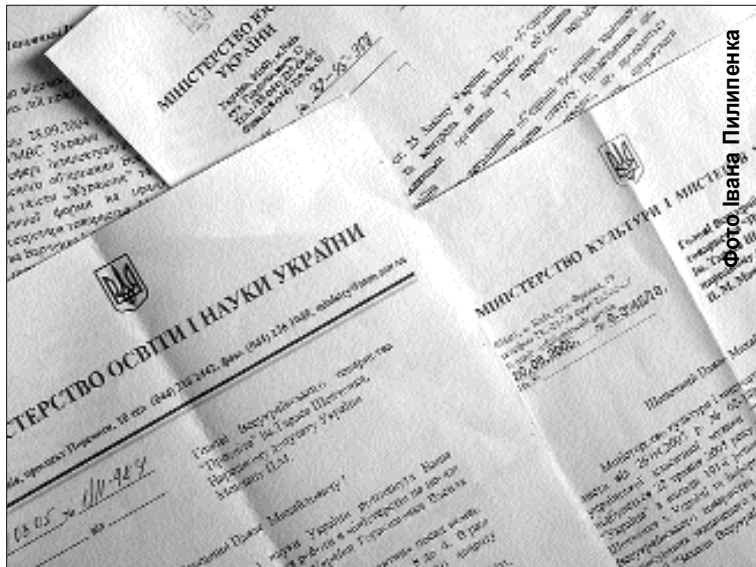
Постановка на виробництво (має бути "запровадження у виробництво").

Енергозбереження (має бути "енергоощадність").

Єдність вимірювань (має бути "однаковість вимірів").

А чого вартий вираз "...коло посудини повинно вимірюватися із граничною погрешністю..." (див. "Офіційний вісник України", № 15. — 2004, с. 177).

Офіційні документи — обличчя нації: у них, як у дзеркалі, відображені всі досягнення й усі біди суспільства. А в житті часто трап-

МОВНЕ БЕЗКУЛЬТУР'Я ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

ляється, як в анекдоті: мовою керують не закони мови, а мова законів. І вжитий в офіційному документі суржиковий вираз, навіть якщо він один, тиражується тисячами й мільйонами примірників.

Так що, в Україні немає висококваліфікованих редакторів, аби редагувати офіційні документи? Якщо так, то, вочевидь, не працює (не розвивається, а отже, деградує) вища школа.

Чи, може, цих редакторів ніхто й не шукав, просякнутий байдужістю до національної культури?

Можливо, редактори офіційних видань та офіційних органів влади переважно "свої" люди, російськомовні в побуті, які не знають, що "не вправі" — не український вираз (див. "Офіційний вісник України", № 17. — 2004, с. 208), а *повідомляють не кого, а кому* (там само, с. 217).

Але коли з радіорепродуктора чи з екрана телевізора з уст високоавторитетних журналістів чи дикторів злітають вирази на кшталт "складає 10%" чи "згідно закону", жахаєшся від усвідомлення: мови не знають керівники, мови не знають журналісти, мови не знають редактори. Або кожний на своєму місці збайдужив до національної культури, зрештою до своєї Батьківщини, яка його народила. А знання мови — їхній професійний обов'язок!

А що вже говорити про такі тонкощі науково-технічних текстів, як "деформівний", "деформований", "деформовний", "деформування", "деформований", "деформований", які виражають різноманітні властивості матеріалів і роботи з цими матеріалами й виробами з них, і які не завжди можна відшукати в чинних тлумачних чи орфографічних словниках, і, тим паче, не відшукати рекомендацій щодо вживання цих слів. Редактори й деякі спеціалісти-мовознавці, виховані за радянських часів, бояться, як вогню, таких слів і текстів із цими словами. Для них звичніші проросійські форми "деформуючий" (суржикова калька від рос. "деформирующий") і "деформований" (від "деформируемый"), які вони використовують скрізь незалежно від контексту. І від таких "нормативних" виразів (згідно з усталеною серед офіційних мовників термінологією та традиціями) губиться глибинна структура й особливості української мови та її виражальних засобів.

Працівники — редактори й експерти Інституту стандартизації

(ІС) Держспоживстандарту України (ДССУ) часто звертаються до Інституту української мови НАНУ (ІУМ) щодо підтвердження правдивості чи спростування тих чи тих мовних "новацій" — незвичних для широкого загалу слів або виразів, використовуваних у національних стандартах. Але останнім часом керівники наукових закладів ДССУ та й керівники самого ДССУ стали припиняти адміністративними методами використання в національних стандартах лексики, яка хоч трохи не вписується в норми політики "злиття мов" колишнього СРСР. І висувається велими "поважна" з їхнього погляду підстава: *мова і її розвиток — не завдання закладів ДССУ; ми — не Інститут української мови.*

Але ж і ІУМ не заклад, який має творити чи хоча б якось регулювати українську наукову мову. І ми потрапили в зачароване коло. Хто ж тоді має дбати про наукову

ного походження; крім того, літера "ї" є й у латинській абетці згідно з міжнародним стандартом ISO 9 на транслітерацію кирилиці літерами латинської абетки).

А поки вчені мужі б'ються між собою лобами, Міністерство юстиції України прийняло вольове рішення писати "Kyiv". Та це рішення залишилося лише рішенням, тобто, наміром розв'язати проблему, а не вирішити її. Електронна пошта через павутиння міжнародних електронних мереж повідомляє всьому світові, що в Києві мешкають "кієвляне" (від електронпоштової адреси Kiev). Довести справу до кінця Мін'юсту або не вдалося, або не вистачило терпіння, інтелекту й коштів.

Але кошти знаходять! Знаходять, бо плодять відомчі стандар-

ти. На сьогодні чинними є відомчі нормативні документи з транслітерації Мін'юсту, Держкомзв'язку, МВС, Мінтрансу, не кажучи вже про офіційні стандарти (міждержавні ГОСТ 16876, ГОСТ 7.79 та міжнародний ISO 9). І всі ці стандарти встановлюють щодо української мови різні норми. А в офіційних документах панує безлад!

Хто в Україні займатиметься розвитком української національної культури? Адже відомо: розвиток і занепад (англійською — degeneration, деградація) — це дві протилежності, які визначають історичну долю кожної нації: або нація живе і розвивається у віках, або вона занепадає (деградує) до повного зникнення.

Зовсім недавно з уст заступника директора науково-дослідного закладу ДССУ з наукової роботи довелось почути: "А зачём Інституту стандартизації термінологія? Пусть нею займаются разработчи-

Офіційні документи — обличчя нації: у них, як у дзеркалі, відображені всі досягнення й усі біди суспільства. А в житті часто трапляється, як в анекдоті: мовою керують не закони мови, а мова законів. І вжитий в офіційному документі суржиковий вираз, навіть якщо він один, тиражується тисячами й мільйонами примірників.

ки стандартів, а Інституту стандартизації она не нужна".

Отак відверто чужою мовою керівник з українським прізвищем окреслив недалеке майбутнє термінології як одного з елементів мови, мови як одного з елементів культури і культури як майбутнього нації: *українській нації та її адміністративно-політичній еліті українська культура взагалі й українська мова зокрема не потрібні.*

І він, можливо, має рацію: українській державі українська культура не потрібна, у неї для цього немає коштів.

В Україні, виявляється, немає коштів на утримання не те що закладів на кшталт Інституту української наукової мови, а й на утримання відділів наукової термінології в Інституті української мови та Інституті стандартизації: проблемами наукової термінології займаються за сумісництвом з іншими проблемами лише невеликі групи в цих закладах, а проблемами української (державної!) наукової мови — взагалі ніхто ні в якому закладі.

Можна зробити висновок: якщо не розвивається наукова мова — не розвивається наука в цілому.

А суспільство без розвитку науки приречене на занепад.

Хто в Україні зобов'язаний розв'язувати проблеми розвитку української культури? Виявляється, ніхто. Виявляється, в Україні для цього немає коштів.

Чи не парадоксально: в Україні немає коштів для розвитку української культури, тобто, мови, економіки та інших складників національної культури! Адміністративно-політична еліта ніяк не може зрозуміти, що розвій економіки можливий лише тоді, коли розвиваються всі інші складники національної культури.

Держава має встановити мовне законодавство й пильно слідкувати за його дотриманням. Держава має віднайти кошти на утримання відділів наукової термінології в ІУМ, ІС та в інших наукових центрах. Держава має віднайти кошти на відновлення Інституту української наукової мови. Держава має піклуватися одночасно розвитком усіх складників національної культури: мовою, її правописом, її відображенням іншими абетками; всіма видами мистецтва; спортом (до речі, повністю зденационалізованим, тобто, не українським!); економікою тощо.

Невже не можна припинити доступ до керування державою, її установами, закладами, підприємствами національно вроджених людей? Ще ніколи діяльність національно вроджених людей не призводила до розквіту нації, її культури та її економіки як одного зі складників національної культури.

Саме тому найпершим кроком будь-якої національної країни світу має бути встановлення національного мовного законодавства і відповідальності за його недотримання. За приклад візьмімо Чехію, Польщу, Францію, Швецію, Росію і навіть пострадянський Казахстан. До речі, до виборів Президента Казахстану з 18 кандидатів допущено до участі у виборах лише 5 осіб, оскільки решта не склали іспиту з державної казахської мови! У Франції, державній мові якої ніщо й ніколи не загрожувало, прийнято аж три закони про захист французької мови. У Російській Федерації на зборах Російської академії освіти, що відбулися нещодавно, розглядалося однеєдине питання: "Про роль російської мови в житті держави і суспільства". А в Україні мовного законодавства, спрямованого на захист і розвитку української мови, можна вважати, немає: не виконується рішення Конституційного Суду щодо державної української мови, органами влади, їхніми закладами масової інформації, навчальними закладами ігнорується десята стаття Конституції України.

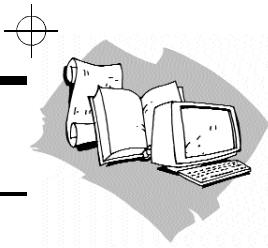
Як наголосив Президент України В. Ющенко, з 59 опублікованих в Україні книг лише одна — українською мовою! А тими куцими бюджетними коштами, які мали б спрямовуватися на захист і розвиток української мови, Міністерство культури не знає, яку дірку залатати. І на цьому тлі є багато політиків, які заявляють про якісь утиски російської нащадщини і російської мови.

Україна — геометричний центр Європи, і без України Європа немислима.

Але світу потрібна не сьогоднішня Україна, а міцна держава з яскраво вираженою національною культурою, основа якої — національна мова.

Держава, в якій панує чужа мова, а отже, чужа економіка, чужа культура Європі не потрібна!

● Євген КОЗИР, Георгій ФІЛПЧУК

“Із хлібом, із сіллю”

Грай, скрипочко, грай

Надія Жадик: “Заспівай мені, поле”

Учасники отримують дипломи і подарунки

ПІСНЯ БУДЕ ПОМІЖ НАС

У її глибинах — незбагненна ніжність і невечерна сила, в її чистоті — найскладніші й найтонші образи, в люстрі її вод — наша історія і культура. Вона збагачує й напуває свого слухача, надихає й чарує уважного митця. Вона — пісня українського народу.

Донести й зберегти прийдешнім поколінням це багатство поставила собі за мету українська “Просвіта”, коли задумувався і здійснювався проект Всеукраїнського фестивалю-огляду просвітянських колективів. Тож не дивно, що відзначати 8 грудня свою 137-у річницю Товариство вирішило заключним концертом IV Всеукраїнського фестивалю художніх колективів “Просвіти”: приїхали самодіяльні митці майже з усіх областей України.

Режисером концерту став народний артист України, член правління “Просвіти”, голова журі огляду Микола Бураєвський.

Так танцюють “Чорноморці”

Відкрили концерт миколаєвці — Прибузький ансамбль пісні і танцю із “Нашою козацькою славою” та “Ой три шляхи широкі”, та солістка Надія Жадик із піснею “Заспівай мені, поле”, музику до якої написав керівник ансамблю Анатолій Затурян. Поет із м. Хмельницький — Віталій Михалевський виступив із авторською поезією, а його землячка Руслана Коваль із піснею “Чотири воли пасу я” та арією Моцарта “Цариці ночі” з опери “Чарівна флейта”. Ці перші номери концерту задали йому яскравий, святковий настрій. Місто Макіївка, що в Донецькій області, представило прекрасний колектив “Українське бельканто”, виконавши пісню “Як не хочеш, моє серце” на слова Ліни Костенко та авторську “Макіївську колядку” керівника цього ансамблю Павла Тютюнника. Глядачів концерту не полишало відчуття, що області України “переспівують” одна одну, демонструючи високу підготовку колективів і солістів. Дует Тетяни та Валерія Корчинських із Житомира запаливав на творче змагання учасника міжнародних, всеукраїнських фестивалів і конкурсів із Херсона — народний фольклорний ансамбль “Славутичка” (“Ой при лужку, при лужку”). До речі, ми всі стали свідками яскравого дебюту Ганни Савченко, яка приїхала із сюрпризом “три в одному” — власною піснею “Стежкаю”. Рівне порадувало дитячим зразковим хором “Ремісолька” (“Про рідну землю”), учасником і лауреатом міжнародних та всеукраїнських фестивалів фольклорно-етнографічним ансамблем “Веснянка” із композицією “З древланського джерела”. Виконавши бабусині пісні “Брала льон”, “Ой виїду я на круту гору” студентка Яна Курішко надала їм

гостросучасного звучання. Цьому сприяла і обробка творів, і невимушена поведінка солістки, лауреатки “Червоної руги” перемогою. Місто Бучач Тернопільської області представляли дитячий фольклорний ансамбль “Веселі гудаки” з хореографічною композицією “Полька-сопілочка” і піснею “Горлицькі дівочки” та юний гуморист Михайло Рибалт. Із Луганська приїхав квартет “Кантабле” із чарівною осінньою піснею, а соло Наталії Коломойцевої — “Молитва” (поезія М. Сарми), присвячена жертвам політичних репресій сприйнялася як високе слово пам’яті всіх просвітян про своїх попередників. Лауреат міжнародних і всеукраїнських фестивалів та конкурсів чоловічий народний вокальний ансамбль Луганського державного університету внутрішніх справ “Лугарі” із “Слобожанського похідного” та піснею “Казав мені батько” запевнив: є козацька міль на сході України! З міста Рогатин Івано-Франківської області приїхав квартет “Просвітяни” з піснями про “Просвіту” “Де ж ти, наша слава” та “Хай живе вільна Україна”. Остання підняла залу, — виконавців проводжали стоячи.

Від міста Ковель Волинської області виступав шляхетний вокальний дует у складі Оксани Мулярчук та Світлани Осокіної “Райдуга” (“Осінь Мадонна” та “Глибока криниця”), а від міста Нікополь Дніпропетровської області — козацький гурт “Великий луг” із стрілецькою піснею “Ой на горі, на Маківці”. Місто Путивль Сумської області представляв дипломант всеукраїнських фестивалів нічний вокальний ансамбль “Надія” піснею “Зелен-клен”, село Макошине Чернігівської області — народний ансамбль “Криниця” (“Віночок з українських народних пісень”, “Полісяночка”). Із м. Южний Одеської області приїхав козацький ансамбль “Чорномор”. Він виконав “Чорноморські козаки”, “Налий, шинкарочко”. Івано-Франківськ може пишатися юними виконавцями — їх представляли лауреат всеукраїнських та міжнародних фестивалів Оксана Андрусишин (14 р.) із піснею “Мій оберіг” та лауреат всеукраїнських і міжнародних фестивалів Богдан Савчук (11 р.) із піснею “Грай, моя скрипко”. З Вінниці — юний кобзар Юрій Філь з авторською піснею “Споряджала сива мати”. На слова Шевченка пісню “Наш отаман Гамалія” та українську пісню “Ой у полі нивка” виконував Стрітівський ансамбль бандуристів. А від Київського палацу дітей та юнацтва, де власне і проходив фестиваль, учасників та глядачів вітали “Квіти України” “Маршем козачків” і “Гопаком” та “Первоцвіт” інструментальним номером “Мелодії рідного краю” та піснею “Ой заграйте, дударики”. І кількістю, і якістю вразив присутніх

ВАРТО ЗНАТИ

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ ПРОСВІТЯНИНА

I. Я є “Просвіта”, яка вивела Тебе і виводить інших з нетрів темряви, неволі духа. Поможи доброму ділу!

II. “Просвіта” не оставила ніколи без відгомону заклику душі, яка виходу з темряви шукає.

III. Пам’ятай, що день 8 грудня є днем уродин “Просвіти”. Цей день згадай дарунком для неї!

IV. Освіта й знання дозволяють Тобі краще жити. Пам’ятай, що є мільйони Українців, які також того бажають і чекають на Твою помич. Вступай в члени “Просвіти”!

V. Не вбивай духа Народу своєю байдужістю! Приложи руку до розбудження його, а зробиш це як член “Просвіти”!

VI. Не будь галапасом на тілі Народу, який Тебе виховав. Коли вже маєш освіту, дай її другим. Будь членом “Просвіти”!

VII. Бери від других народів і культур усе, що добре, гарне і давай своєму Народови. Роби просвітне Діло!

VIII. “Просвіта” — це найкращий вартовий Українського Духа. І їй, як член, стань в її рядах!

IX. “Просвіта” — армія велика. Хто не є в її рядах — цей дезертир!

X. Нехай не буде ні одного Українця, який не був би членом “Просвіти”!

“Де ти бродиш, моя доле?”

дитячий театр українського фольклору “Берегинька”.

Усі учасники фестивалю отримали дипломи і спеціальні подарунки від “Просвіти”: книги та компакт-диски. А присутні сповнилися енергією української пісні й незабутніх вражень.

● Ольга СКРИПКІНА
Світлани
Івана ПИЛИПЕНКА

СВІТЛІЙ ПАМ’ЯТІ ПРОСВІТЯНИНА...

НА 63-МУ РОЦІ ЖИТТЯ ВІДІЙШОВ У ВІЧНІСТЬ ВІКТОР ПАНТЕЛІЙОВИЧ ЩЕРБИНА

Викладач музики Миколаївського державного вищого училища культури. Багато років плідно і творчо працював концертмейстером-баяністом Прибузького народного ансамблю української пісні і танцю. Талановитий музикант, прекрасна людина, педагог.

Своє мистецтво виконавця-музиканта демонстрував у складі колективу серед народів світу на Міжнародних фестивалях народної творчості: Ірландії, Індії, Греції, Болгарії, Туреччини, Франції. Невтомний трудивник — до кінця свого життя працював у колективі з молоддю.

Помер, як справжній артист, на сцені, під час виступу на IV Всеукраїнському фестивалі просвітянських творчих колективів у Києві 08.12.2005 року о 17 год. 30 хв.

Світла пам’ять істинному просвітянину. Висловлюємо щире співчуття родині та близьким.

Просвітяни

ПРИМИРЕННЯ, ПОРОЗУМІННЯ, ВИЗНАННЯ

ПРОДОВЖЕННЯ ТЕМИ

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ПРОБЛЕМИ

Протиріччя закладені в самій основі нашої дійсності. Із часів розпаду Київської Русі територія України на довгі роки була поділена на окремі регіони з часто протилежним устроєм, відмінними звичаями та традиціями, де кожна нова влада заводила свої порядки, формувала своє бачення історії. Як звести це бачення до одного знаменника?

Шукаючи нині істини в питаннях взаємин між ветеранами Великої Вітчизняної війни та воїнами УПА, можливості їхнього примирення, логічно було б доручити історикам проаналізувати архівні документи й запропонувати своє бачення проблеми. Але ж уся біда в тому, що ті історичні документи писані ворогуючими сторонами, і образ суперника в них чорніше чорного дьогтю. Як, якими фарбами слідчий НКВД, що народився бозна-де поза Україною і не має найменшої уяви про історію Західної України, міг змальовувати у протоколі допиту образ воєводи УПА? Так само, якими епітетами міг нагороджувати цього слідчого репресований уродженець Західної України? Тому при всій повазі до архівних документів тут краще керуватися загальними історичними передумовами і простою логікою.

Після розпаду Русі-України на окремі володіння практично в кожному корінному русичеві, незважаючи на окупаційну політику, жила ідея української єдності. Її так і не вдалося витравити черговим володарям, хоч у хід шло все: від зброї до підкупу, зради й брехні. Цю практику продовжували, кожен по своєму, нові господарі. Культуривався створений образ ворога, народ розколювали й розділяли за різними прикметами — на своїх і чужих, східняків і західняків, друзів і ворогів. Шельмування й зомбування корінного населення велось методично цілеспрямовано, лише б витравити національні почуття, любов до рідної землі, найменші думки про свою державу, національну Батьківщину. І метода спрацьовувала: знаходили ворогів стільки, скільки було треба. Ворог був потрібний як мішень для викиду енергії.

Історія поділила Україну на окремі регіони, що дісталися різним володарям. Першою об'явленою гілкою з нашого спільного дерева

Тема примирення ветеранів Великої Вітчизняної війни та воїнів УПА залишилася важкою спадщиною від минулого. Та й чи можливе взагалі примирення двох антитез, двох ворогів у минулій боротьбі і чи потрібне воно в такому вигляді, як це пропонується? Тими методами, які для цього застосовуються, проблеми не розв'язати, тому що існують глибокі протиріччя у сприйнятті історичних подій і нашого сьогодення, і далекого минулого.

стала Закарпатська Русь, що майже дев'ять століть була під чужим володінням. Нові володарі захопили тут найкращі благодатні землі, витіснивши корінне населення в гори, стали поводитися як законні господарі. Край піддався мадяризації, офіційною мовою стала угорська. Урядовці, школи, армія стали угорськими, українською розмовляли лише лісоруби та пастухи високо в горах. Час працював на новий режим, змінювалися покоління, йшло розшарування суспільства: одні відверто підтримували нові порядки, другим було не до того, а треті — коливалися, залежно від обставин. Так, до речі, було під час усіх переминь. Корінні русини Закарпаття, позбавлені своїх прав, були змушені виживати, але не забували свого.

І коли 1939 року склалися відповідні умови, вони проголосили свою незалежну державу — Закарпатську Україну. Та з цим не могли змиритися ні хористи, ні фашисти, ні більшовики. І потопили молододержаву в крові. Радянська Україна не заступилася за своїх єдинокровних братів, не подала руки допомоги. Звільняючи під час війни від німців Закарпаття, більшовики одночасно вели пошуки Августина Волошина — Президента Закарпатської України, якого необхідно було знищити як ворога народу. От так брат "підтримував" брата.

А візьмімо інші регіони — Галичину та Волинь, що теж упродовж століть були окуповані сусідами. Здавалося, що після насильницької колонізації та пацифікації тридцятих років тут нічого українського не залишиться. Вівся активний наступ на українські громадські організації та об'єднання, на українську школу й українську Церкву. Даремно ліво орієнтовані сили поглядали з надією за той бік Збруча. Вони й не здогадувалися, що після Ризького мирного договору більшовицьке керівництво уклало з Пилсудським таємну угоду про боротьбу з політичними суперниками. Тим не менше, коли 1939 року згідно з договором Молотова—Ріббентропа, радянські війська ввійшли на територію Західної України, їх вітали — хто з червоними, хто із си-

ньо-жовтими прапорами; а хто — придивлявся, що з того вийде. Люди очікували змін і не могли уявити, що всього за два роки тут буде репресовано 10 % населення, весь цвіт української інтелігенції виявиться в казематах, на засланні.

Споконвічною мрією місцевих селян була власна земля і кожен із них спромігся за своє життя на свій, бодай невеликий, клатчик землі, а радянська влада все це забрала. Для збереження врожаю та утримання худоби в заможніших селян були добротні приміщення, великі клуні під бляхою, а тепер усе це безбожно конфіскували, а їх зроби батраками чи відправили до Сибіру.

Люди жили під страхом. У багатьох з'явилася ностальгія за Австро-Угорщиною, за старими порядками. А зарубіжні радіостанції як на те підкидали запаморочливі проєкти нового порядку, і це робило свою справу. Коли ж після відступу радянських військ відчинилися двері в'язниць, і люди побачили море крові й замордовані тіла, то жажнулися.

Якщо у Радянській Україні молоде покоління формувалося під впливом панівних мелодій того часу "Широка страна моя родная" чи "З піснею про Сталіна починаємо ми день", то в Західній Україні це були мотиви "Боже Великий, Єдиний, нам Україну храни" і "Ще не вмерла Україна". Саме ці панівні мелодії на сході й заході України формували поняття батьківщини, синівського обов'язку.

Обірвалася остання ниточка довіри до братів зі Сходу. Не випадково частина громадян зустріла німців із квітами. Певну роль тут зіграв імідж німецького порядку з часів спільного перебування в Австро-Угорській монархії. Частина галичан навчалися у Відні й Берліні. До того ж значна група членів ОУН та інших українських організацій, що 1939 року втекли від більшовиків за Сян, тепер разом із німцями повертали до Львова. Вони ж і проголосили у Львові 30 червня 1941 року Українську державу. Та коли до Львова зайшли німці, особливо коли вони не визнали самопроголошеної Української держави і відправили в концтабори її керівництво, то люди зрозуміли, що між окупаційними німецькими військами і тими німцями, на яких у свій час задивлялася вся Європа, колосальна різниця. Людей вдруге обманули. Ставлення до німців категорично змінилося і переросло з часом у збройну боротьбу.

Візьмімо ще один регіон. Найбільша частина України майже 350 років була у складі Росії та СРСР. Тут проводилася політика русифікації, а в радянські часи — ще й інтернаціоналізації: батьківщиною для всіх громадян, незалежно від національної приналежності, був Радянський Союз. Не можна знехтувати тим, що за роки радянської влади, в результаті голодоморів, колективізації, індустріалізації, винищення української інтелігенції та відповідної політичної роботи тут значно змінився склад населення, його менталітет, його реагування на політичні події. Цьому сприяла також міграція населення як складова державної політики, змішування народів, втрата багатьма з них національної ідентичності. Частина з деградованих українців уже не ображалася, коли їх називали хохлами. Вони й самі себе так називали. Це також поглиб-

лювало відмінності між східняками й західняками.

НА ВОЄННИХ ПЕРЕХРЕСТЯХ

Напередодні війни український народ був розшарований не лише територіально, а й за політичною орієнтацією. У кожному регіоні здійснювалася своя політика, культивувалися свої погляди, своя громадянська позиція. І якщо у Радянській Україні молоде покоління формувалося під впливом панівних мелодій того часу "Широка страна моя родная" чи "З піснею про Сталіна починаємо ми день", то в Західній Україні це були мотиви "Боже Великий, Єдиний, нам Україну храни" і "Ще не вмерла Україна". Саме ці панівні мелодії на сході й заході України формували поняття батьківщини, синівського обов'язку. Різніми вони були в цих розділених рікою Збруч землях. Історія чітко поділила Україну на регіони і сформувала два типи українців, кожен з яких любив свою батьківщину, але на заході України цією батьківщиною була Україна, а на сході — "необъятный Советский Союз".

клявти, яку кожен пам'ятав, як "Отче наш" — здобути Українську державу або віддати за неї життя.

Радянський Союз виграв і цю війну. Усі, хто залишився живим із воєнків УПА чи їхніх родичів, були жорстоко покарані "За измену Родине". Радянська пропаганда зробила з них ворогів, злочинців і цей образ ввійшов "у кров і плоть" довірливих громадян.

ЩО ДАЛІ?

Здавалося б, у незалежній Україні можна було б у судовому порядку переглянути справи й поновити честь і гідність борців за волю України, встановити врешті, чи зраджували вони Батьківщину. Що ж стосується державного розуміння змісту цього протистояння, то тут жодних проблем немає, бо Незалежна Україна непричетна до нього. Більше того, вона певною мірою народилася на тлі цих протистоянь. А кожен учасник протистоянь сам повинен вирішити для себе, як йому спокутувати перед Богом свої гріхи. Він Верховний Суддя і Йому судити, де правда, а де вимисел.

Примирення, звичайно, тягне за собою взаємовибачення обох сторін і обіцянку, що подібне більше ніколи не повториться.

Хто, за що і перед ким повинен вибачитися? Ветерани Великої Вітчизняної війни за те, що виконували військову присягу, чи воєводи УПА, що також виконували військову присягу і боролися за незалежність України? Зрозуміло, що ні одна сторона не погодиться на таке примирення і таке вибачення, бо основна провина тут лежить не на них. Потрібно шукати інший шлях виходу з цієї заплуваної ситуації.

Визначальним кроком досягнення злагоди в суспільстві на цьому і наступних етапах є втілення в нашій державі національної ідеї, бо лише вона може примирити і згуртувати народ навколо справи утвердження й розбудови Соборної Незалежної Української Держави. Було б добре, якби Президент, продовжуючи славні традиції українських гетьманів, спорудив у золотому храмі Києві храм Воскресіння України на честь Юрія Переможця чи Матері Божої Покрови — всіма українцями шанованих свят, як пам'ять про всіх тих, хто воював, захищав нашу державу від ворогів, хто віддав своє життя за незалежність України, і примирити таким чином суспільство. Цей храм міг би стати початком Українського Пантеону, про який мріяли світочі нації, де потрібно вшанувати усіх будівничих Української держави, починаючи з княжих часів.

Проблема єдності народу давня. Усі наші біди, ще від часів Київської Русі, починалися саме з відсутності єдності, що виникала чи то спонтанно у вигляді міжусобиць, чи свідомо інспірувалася ззовні. Зрозуміли велику руйнівну силу розбрату, його з часом обрали інструментом державної політики. Дорого нам обійшлися такі розколи. Усі ми розуміємо, що проголошена "політика братніх народів" була більше гаслом, аніж змістом життя. Бо ж звідки взялися ГУЛАГи, Биківні, Дем'янові лази й інші Марсові поля? Нині — це історія.

Але історію пишуть живі люди, кожен для себе, для своїх нащадків, для їхнього світлого майбутнього. Тож прочитаймо свою історію саме під цим кутом зору і підіймімося хоча б на щабель вище від пересудів, пліток і неправди. Не заради слави. А задля добра.

● **Валентин ЯБЛОНСЬКИЙ**, народний депутат України другого скликання, професор

ШЛЯХАМИ СПІВПРАЦІ

Пам'ятник провідникам ОУН-УПА в Моршині

27 листопада в лікувально-реабілітаційному центрі ветеранів ОУН-УПА "Говерла" було проведено зустріч ветеранів ОУН-УПА з бандуристом-співачком, головою Всеукраїнської молодіжної громадської організації "Молода Просвіта" Віталієм Морозом. У залі були присутні ветерани

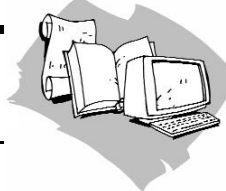
ЗУСТРІЧ

з багатьох областей України, чільне місце серед яких займав полковник Василь Левкович (Вороний).

Ішлося про розвиток патріотичного виховання сучасної молоді, історичні передумови розвитку патріотичного руху в Україні та шляхи співпраці організації Братства воєнків УПА, Конгресу Українських Націоналістів і ВМГО "Молода Просвіта". Під дзвін бандури всі разом співали ліричні, жартівливі, козацькі та повстанські пісні.

Ця зустріч дуже сподобалася як організаторам, так і гостям, і постала пропозиція організувати частіше такі зустрічі не тільки в західних регіонах України, а й на сході.

● **Богдана ЗАСТАВСЬКА**

ГОСТРИМ ПЕРОМ

Лоханкою з каменюками встигли охрестити полтавці пам'ятник галушці, який будь-що заповзялися спорудити «батьки міста». Для несповнянних уміст, що вислів «батьки міста» — це евфемизм, який заміняє слова «мерствуючий нардеп або Анатолій Тихонович Кукоба, колишній мер». Тепер, коли ми уточнили головні терміни, поговоримо і про кам'яний плід «народної творчості» під проводом мерствуючого нардепа.

Відразу після того, як у пресу просочилося повідомлення про очікувану красу міста, громада сприйняла його з поблажливістю: мовляв, чим би батько не тішилися... Невдовзі стало відомо, що депутати міської ради під час внесення змін до бюджету на цей рік відмовилися виділити кошти на галушчані забанки. Однак «батьки міста» не здалися, заявив, що 170 тисяч гривень

ПАМ'ЯТНИК ГАЛУШЦІ ЧИ ПРИМІТИВІЗМУ І БЕЗДУХОВНОСТІ «БАТЬКІВ МІСТА»?

буде знайдено. Тут уже зазвучали з ляку підприємці: неже знову почнуться добровільно-примусові побори? І неже та лоханка з каменюками і великою ложкою може стільки коштувати?

Та невдовзі ми почули, що галушчаний проект обійдеться не в 170, а в 300 тисяч гривень! Цю цифру на мій запит підтвердили і в прес-службі міськвиконкому, зауваживши, що точна вартість пам'ятника залежатиме від того, буде він із мармуру чи граніту.

Все це були квіточки. По-справжньому трусонуло місто тоді, коли «під галушку» почали «рити» на Івановій горі, біля садиби Івана Котляревського і Свято-Успенського кафедрального собору, шойно відродженого після семи десятиліть небутия.

Орли гнізда Кукобиного, виправдовуючись перед гро-

мадою, пояснюють вибір місця тим, що миска зі скам'янілим національним продуктом буде підписана цитатами з твору Котляревського. Тим часом полтавська інтелігенція своє ставлення до скоеного висловила у заяві «Не нав'язуйте громаді своїх примітивних смаків», витяги з якої варто прочитувати:

«Більшого глуму над почуттями полтавців, і особливо віруючих, годі й уявити. Адже Іванова гора — це священне місце, сюди приходять люди, щоб відчутти ауру віків, вклонитися в глибокій шані нашим пращурам, які саме тут заснували наше місто і багато з яких кістками лягло в цю святую землю. Це місце відмолене багатьма поколіннями наших дідів і прадідів. Тут Полтава говорить із Богом. Тут Полтава

вклоняється Слову, яке само є Бог і яке вивело український народ із пійми неволі й бездержавності. Тут не місце глитати галушки та обпиватися сивухою. І тому пропонується споруда тут зайва, чужорідна і недоречна. Вона стане символом провінційності, бездуховності й примітивізму мислення «батьків міста», але тінь того «холяцького» примітивізму падатиме на всю громаду, яка цього аж ніяк не заслуговує, бо давно переросла своїх керманічів.

Цікаво знати, якими аргументами керувалися чиновники, визначаючи саме це місце? Неже в Управлінні культури міськвиконкому немає розумніших ідей, аніж сліпе мавпування проектів інших міст, приміром Одеси? Чому так ухилився за цю ідею мерствуючий нардеп?

Місце садово-паркової скульптури «Полтавська галушка» — у дворіку якогось ресторану чи в колишньому міському саду (нині парк «Перемога»), де зазвичай влаштовують гурманські свята на кшталт свята пива. Усе має бути доречним і на своєму місці. Щоб потім не переробляти і не переносити».

Цим, здається, усе сказано. Залишається риторичне запитання: допоки? На виборах довірений «побратим» Януковича гвалтував місто бігмордами, тепер зі святого місця хоче зробити вертеп. Ісус, який виганяв торгівців із храму, показує нам приклад того, як треба діяти в цьому випадку: брати бича і гнати «батьків міста» з Іванової гори разом з їхніми кам'яними галушками.

• **Ганна ДЕНИСКО,** журналіст

ЮВІЛЕЙ

НЕСТОР МАХНО: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ

На відзначення 117-ї річниці від дня народження Нестора Махна з'їхалися до містечка Гуляйполе члени товариства Нестора Махна «Гуляй-Поле» (голова правління Олександр Припула), Всеукраїнської асоціації «Афганці Чорнобиля» (голова правління Олександр Рябека), ВТО «Всеукраїнська федерація «Спас», чому сприяла Гуляйпільська районна державна адміністрація (голова — Олексій Власенко).

Відповідей на нелегкі питання шукали на науковому «круглому столі» «Нестор Махно. Від минулого до сьогодення». Порушували такі теми: Нестор Махно — батько українського самоврядування; мета і діяльність Української Повстанської Революційної Армії (маховці); джерела міфів і легенд навколо постаті Нестора Махна; секрети впливу Нестора Махна на народні маси; літературна спадщина Нестора Махна; уроки історії народного руху під проводом Нестора Махна, їхня актуальність для сьогодення.

У дискусії взяла участь професор ЗНУ Федір Турченко, докторант ЗНУ Володимир Чоп, професор МАУП Юрій Шилов, Василь Майборода, Назар Філатов, Леонід Голанчук, Станіслав Стеценко, Олексій Власенко. Особливу увагу привернула доповідь професора МАУП Юрія Шилова «Махно — Ленін — два шляхи комунізму».

У межах фестивалю відбувся Всеукраїнський турнір з Українського національного рукопашу «Спас», який є свідченням того, що сучасна молодь пам'ятає й шанує свого славетного земляка, одним із принципів якого був не тільки моральний дух українця, а й його фізичний гарт.

Гуляйпільці особливо шанують пам'ять про загиблого земляка, народного депутата Анатолія Єрмака, який був засновником товариства Нестора Махна «Гуляй-Поле». Саме тому за сприяння товариства Нестора Махна, Всеукраїнської асоціації «Афганці Чорнобиля» та народного депутата Григорія Омельченка було відкрито експозицію в місцевому краєзнавчому музеї: «Життя — Україні, честь — нікому».

Не все заплановане вдалося. Заявлено відкриття вулиці Нестора Махна так і не сталося, пам'ятника досі немає, а гуляйпільці все дискутують з цього приводу, походяючи центральною вулицею міста імені Леніна із чорном зловісним пам'ятником «великому вождю».

• **Ірина ОЛІЙНИК**

НА БАТЬКІВЩИНІ ПРЕЗИДЕНТА НИЩАТЬ СКІФСЬКІ КУРГАНИ

ГАРЯЧА ТЕМА

«Взяв я рештки меча, золоту пектораль і одніс крадькома в музей», — сказав наш далекий предок віршем Борису Олійнику. Але ті наші предки, що їхні поховання уже й Геродот сприймав як далеку історію, воляють нині зі своїх могил поблизу села Пустовітківка Роменського району Сумщини. Понад чотириста курганів в урочищі Стайкин Верх, котрі разом із Керченськими й Нікопольськими курганними групами є найвизначнішими у світі комплексом поховальних споруд скіфського періоду, сьогодні, і саме в ці хвилини зазнають нищівної наруги від ЗАТ «Слобожанська будівельна кераміка».

Роменське відділення Українського фонду культури разом із ученими-археологами забили на сполох, бо ні екологів, ні юристів, ні навіть законодавців уперто не чують конкретні чорні вандалі, котрі почали добувати глину в історико-культурному заповіднику.

Сумське земляцтво в Києві звернулося до засобів масової інформації з проханням захистити священний для України і світу ландшафт. Бо історія, на сім століть молодша від цих скіфських могил, доводить, що зиск від зради все-таки призводить до загибелі. Скільки б мільйонів гривень не виручило ЗАТ «Слобожанська будівельна кераміка», постачаючи цеглу з могильної землі для нещасних, котрі оселяться в нових будинках, з неї зведених, а все од-

но по суті то — 30 срібників, котрі врешті ведуть тільки в конкретну для кожного могилу всіх, причетних до нищення Пустовітківських курганів.

Родовище глини уздовж Сули пролягає на багато кілометрів, як засвідчили геологи. Її можна добувати трохи далі, не займаючи заповідника, тим паче, що саме там запланований міжнародний маршрут до так званої Старшої Могили, дослідженої ще 1889 року видатним ученим Д. Самоковасовим. Уже на той час «чорні археологи» встигли пограбувати коштовності з поховання, нині ж із чорними душами будівельники накликають прокляття на власні родини, розгрібаючи могильну землю екскаваторами, щоб довершила нищення ерозія ґрунтів. І все це відбувається на батьківщині нинішнього Президента України Віктора Ющенка.

ЗАТ «Слобожанська будівельна кераміка» не має державної ліцензії на той новостворений кар'єр, а поки мандрують владними коридорами папери на захист історико-ландшафтного заповідника, сотні тонн меморіальної глини зі сплюндрованого краєвиду творять нову могилу для невідомих, безсовісних безбаченків, котрі паплюжать і професію будівельника, і престиж України в очах усесвітньої культурної спільноти. А сказано ж у Біблії, що вчинки наші осудять нас.

• **Ганна КОЗАЧЕНКО,** член правління Українського фонду культури

ПО-СУСІДСЬКИ

Про Білорусь сьогодні знають небагато. Надто мало інформаційного приводу. Важкий шлейф історичного спадку завершився совдепівською скрижанілістю на чолі з Лукашенком. Звичайний самодур на початку правління, він дуже швидко вбився у тираноподібне пір'я. Майбутнє покаже, наскільки шільно притулилася до його божевільних злочинів «рука Москви»... Наразі, як співали Гадукині, на білоруській землі «лад і спокій». От хіба що недавно зробили чергову спробу розколоти Спільку письменників. Сценарій мало відрізняється від сумнозвісного українського заколоту.

Орендувавши в столиці доволі величезний палац культури, було проведено установчі збори та обрано нове громадське об'єднання «Спільку письменників Білорусі». У виступах на згаданих зборах міністра інформації В. Русакевича, міністра культури Л. Гуляко йшлося про те, що «попередня організація «Спілька білоруських

НЕПРАВИЛЬНІ БДЖОЛИ...

письменників» упродовж останніх років не задовольняє запитів суспільства».

Про учасників того, з волі бацька, збіговиська нам розповіли білоруські сябри. Нещодавно вони завітали в Україну. Зі слів Алєся Пашкевича — голови Спільки білоруських письменників, зрозуміла, що весь той письменницький з'їзд можна було охарактеризувати словами мультяшного Вінні Пуха: «Неправильні бджоли і роблять вони неправильний мед...» Тому що фальшиві. Тому що учасники начебто з'їзду письменників втесалися всі кому не лінь (читай, хто давно долучився до облужування лукашенківських залисин)... Редактори районних газет, провладні журналісти, графомани, дегранданти... Тільки не письменники. Але копія до копійки, голос до голосу — от і було прийнято Статут Спільки та обрано керівні органи. Формальні та нежиттєспроможні.

Ригор Барадулін, Генадзь

Буравкін, Сяргей Законніков, Уладзімір Някляев, котрі приїхали в Україну, справи непросте враження. Вони проти Лукашенка, вони — за переміни. Але відчувається, що люди засиділися в інформаційному вакуумі. Навіть в устах молодшого покоління словесна пишнота... У нас що за давнину традицію спілкування підтримує хіба що українська діаспора та митці літнього віку... Зрозуміло, що в сусідній державі мало хорошого. Влада — «дуркує», народ — «благоденствує». А письменники виживають... Та ще й якийсь умудряється видавати книги. В СПУ білоруські колеги презентували перші три томи видання Василя Бикова та поетичну добірку Ригора Барадуліна «Ксти». Барадуліна Спілька білоруських письменників висунула кандидатом на здобуття Нобелівської премії. Нехай щастить...

• **Уляна ГЛІБЧУК**

ПРОВОКАЦІЯ

Як акт вандалізму, виклик козацькому рухові Криму розцінює громадськість знищення пам'ятного знака, нещодавно встановленого у Козацькій бухті Севастополя на честь Українського реєстрового козацтва, що проводить на півострові значну патріотичну роботу з відродження культури, історії українського народу, рідної мови, виховання молоді в кращих козацьких традиціях.

Для створення козацького Центру в Севастополі міська влада обіцяє виділити міській організації УРК, що об'єднує понад тисячу козаків, чимало молоді, 4 га землі. Слід зазначити, що діяльність Центру буде поширюватися й на інші осередки УРК: у Криму підрозділи реєстрового козацтва створені й активно діють у Сімферполі, Джанці, Керчі, Алушті, Судаку і мають у своїх лавах понад 6 тисяч козаків і Берегів. Усього ж Українське реєстрове козацтво, очолюване відомим ученим і громадським діячем Анатолієм Шевченком, нараховує понад 50 тисяч патріотів.

На початку листопада в Козацькій бухті, де під час російсько-турецької війни

КОМУ ЗАВАЖАЄ КОЗАЦЬКИЙ ХРЕСТ?

стояла сторожова застава українських воїнів, в урочищі обстановці було встановлено хрест як символ славної історії українського козацтва, незламності і єдності нації. У церемонії взяли участь гетьман УРК Анатолій Шевченко, керівник апарату Севастопольської міської ради Микола Гузь, отаман Севастопольської організації УРК, директор місцевої дирекції «Укрпошта» Ростислав Конопацький, голова міської організації Всеукраїнської партії духовності й патріотизму, директор юридичної фірми «Джерело» Анатолій Жерновий, реєстрові козаки з Києва, Донецька, Запоріжжя, багатьох міст Криму, учні з Луганської козацької школи № 7, представники громадськості і ЗМІ.

Та вже другого дня чиясь цинічна рука розбила хрест. Після повторного встановлення пам'ятного знака акт вандалізму повторився: під покровом ночі козацький хрест знову знищили. Що відбулося у Козаць-

кій бухті Севастополя — хуліганство, вандалізм, варварство?

Кому кидують виклик ті, хто трощить козацькі символи, — козацькому рухові, як силі, що вірно служить Україні, чи народу України та її Президенту, який улітку на зустрічі з керівниками козацьких об'єднань заявив, що козацький рух повинен стати одним із пунктів державної політики?

Можливо, реєстровим козакам і стурбованій громадськості допоможуть відповісти на це запитання у правоохоронних органах, куди направлено відповідні заяви та матеріали про факт знищення козацького знака.

• **Світлана ЧОРНА,** головний редактор газети «Україна козацька»

ДОБРОДІЯННЯ

— Ще попередньо ми робили внески. А тепер зібрані — виходити у середньому по гривні на все населення. Якби так по Україні здавали, то ми б мали за що розпочати й закінчити будівництво і зробити усередині все необхідне.

— **Коли Ви збирали гроші, не було в людей сумнівів, що ті гроші підуть не за призначенням?**

— Було. Дехто віджартовує: а, може, ви ті гроші проп'єте-прогуляєте, інші кажуть: от якби то будувалося у нашому селі...

— **А у вашому селі є церква?**

— Дві: греко-католицька і православна. Я відвідую греко-католицьку — тільки тому, що богослужіння ведеться українською мовою, і що греко-католицькі священики все стояли за Україну. Наше греко-католицьке духовництво віслали на Соловки, Біломор-канал копати, мало хто повернувся. А православне духовенство дало згоду працювати на КДБ... А так для мене немає різниці. Бог один.

— **Були у вашому селі міжконфесійні суперечки?**

— Були сильні. То комуністи кинули поміж людей кістку, щоб розбивати нас духовно. А це гіршого нема: як духовно будемо си гризти, то вже недобре. Але Бог так дав — і правда взяла своє. Уже люди стали на розум, уже знають, що наша держава одна, неподільна буде, повинна бути могутньою, найкращою у Європі. І ми того діждемо, дай Боже, аби діждали. То ще має протечти трошки води. Доки буде у нас комуністична партія — добра не буде, — щоб ви добре мене, старого, запам'ятали. Україна заслуговує на те, аби мати файну державу. Скільки полягло за неї. Лише Українська Повстанська Армія чого варта. Казали, що це банда. Яка банда? У банді осіб 20—50, 100 — найбільше. Олекса Довбуш мав до 200 опришків, і він — національний герой. А Степан Бандера мав кількасоттисячну армію! Натравили схід, що ми сякі-такі, що вчителько молодих, яких прислали зі сходу, тут у нас били, вшали. Брехня явна!

— **Що пам'ятаєте як свідок тих часів?**

— За своє село можу свідчити, бо пам'ятаю... Нікого просто так не ліквідували. Квартирували тут дві вчительки. Зайшли до них наші хлопці: "Що, дівчата, вчителюєте? Дивіться, вчїть дітей у душі відданості нашій державі, вчїть любити Україну — і ніхто вам нічого не скаже". Я маю виписано поіменно, хто й звідки тут учився — ніхто їм лихого не зробив.

— **Що це про УПА пам'ятаєте?**

— До війни у нас працювали хоровий гурток, драматичний, юнацькі організації ОУН. УПА формувалася переважно з юнаків і дівчат, які лише починали в люди йти, ніхто не мав середньої освіти (була початкова школа). Але це були великі люди, начитані, віддані ідеї українського націоналу люди. І по тому клич: "Здобудеш українську державу, або загинеш у боротьбі за неї", — вони піднялися. І гинули. УПА зброї своєї не склала, не капітулювала. Частина пішла напролом на захід. Решта зосталася не на життя, а на смерть.

— **У вашому селі...**

— Посудили всіх, погинуло в бою дуже багато, залишилися уже подрібнені, малі боївки, вони до останнього виконували вказівки провуду ОУН і один по одному вмрвали.

— **Місцеві мешканці підтримували їх, чи було таке, що продавали владі?**

— УПА не мала допомоги ззовні. Зброю здобували в бою, а одяг і харч отримували від населення. Була широка підтримка населення. Ну, звичайно, де є організація, там є і зрадники. Було й так, що здавали, хтось поламався на чекістські гроші. Але у чекістських управліннях були наші офіцери. І якщо хто дав згоду на співпрацю з КДБ, значить, на вечір у проводі вже знали про це. І знищували за це, аякже. То не могло бути інакше. Зрадника — тільки так. Але мирних людей, якщо він не коїв зла ніякого, не дивлячись на те, якої б нації не був, — ніхто не чіпав (вірну правду кажу). Хто посягнув на життя, той одержав по заслугі. Розкажу приклад. От наш сусід Пулюк Василь. Він служив за Уралом. Коли повернувся додому, його викликали в КГБ: "Де працюєте?" — "Та ніде". — "Хочете працювати?" — "Хочу".

Кадетіст виймає наган, поклав перед Василем пачку грошей: "Оце, — каже — на перший раз. Нам треба ловити бандерів живцем, у в крайньому разі — дамо снотворне, як ні, то отруту кинете, знешкодите Штаєра і Муху". (Це була боївка служби безпеки УПА).

Василь каже: "Я це робити не буду. Бо вночі говорю, а ходжу до дівчат, то як з дівчин будувати і буду говорити, — себе продам і вас". Той післав його матом: "Іді лес рубіть".

Олекса Кушнірчук

АБИ МАТИ ФАЙНУ ДЕРЖАВУ

До редакції "Слова Просвіти" завітав посланець із гуцульського села Космач, що на Івано-Франківщині. Прийшов із благородною місією — приніс коштів (6108 грн.), які здали його односельці на побудову Тарасової церкви в Каневі. Олекса КУШНІРЧУК очолює місцевий осередок УРП "Собор", у минулому голова, а нині заступник голови районної організації УРП "Собор", учасник визвольних змагань, член "Просвіти".

Розмовляючи з паном Олексом, усвідомлюєш: якби наші державні лідери так переймалися загальнонародним інтересом, як дбає про справи нації цей літній пан із гірського села, то вже давно ми мали б Україну — найкращу в Європі державу, про яку мріє наш гість. А про Тарасову церкву добродій із Карпат говорить не як сторонній, а як особисто причетний.

P.S. Зберігаємо стиль мовлення нашого спірозмовника.

Це було весною, а літом Пулюк іде по гриби. І чує (фів-фів — свист), видит — Штаєр, там ще п'ять стоїть ізбоку. "Ходи сюди, Василю. Ти чому не брав гроші й наган?" А він каже: "Михайле, то ви дідька маєте? Що я маю, то маю". — "Якби с був узев, то бачиш отой величезний бук, був би с сі на нім телегав, колисав".

— **То могла людина відмовитися від співпраці з КДБ?**

— Могла сміло. Мусіла бути згода. Як же це так мене маю заставити? Коли я напишу книжку, там буде про все це.

— **Ви пишете книжку? Яка назва?**

— "Космач у вирі визвольної боротьби". Починаю від 1934 року. Як "Просвіта" будувала Рідну школу (в нас були дві Рідні школи), як люди добровільно давали землю на школу, ліс давали. Були в нас різні організації: "Каменяри", "Пласт", Клуб лешатарів... То були активні розумні люди, хоч майже неграмотні, але національно свідомість була — най си ховає той, що дехто і з вишов освітов.

— **А в райяський період — що сталося? Мовлять, гуцули стали гучки, почали стелитися перед чужим?**

— Деякі за Союзом робили сувеніри, заробляли великі гроші, і стали пасивні до національних питань... Як згадаю, яке було несприйняття, як ми робили перезахоронення вояків УПА... Ой, що я мав, Мати Божа!

— **Розкажете про це?**

— Ми перезахоронили 13 осіб керівників УПА, які під час бойових сутичок, у криївках загинули й були поховані так, вибачте за грубий вислів, як собаки, у корчех.

— **Хтось знав, що вони там поховані?**

— Я знав, люди підказували... Ми збирали останки, я робив трунви... 9 листопада 1990 року, на Дмитра, ми це перезахоронення робили — ще Україна не була незалежна.

— **Кажуть, що гуцулів сильно залякали, аби зламати волелюбний дух...**

— Та усього було. Казали людьом: хто за Україну постане — тому будут гулага, тюрми. А як буде Союз — гроші вам повернут. А що бідного селянина затуркати?

— **Отже, подіяв матеріальний чинник і страх?**

— Таке було, нема куди дітисі. Наше село, вся Західна Україна потерпіла сильно від со-ветів... Але тепер уже бачут, що є шо.

— **Нині молоді люди стають свідоміші?**

— Так. У мене наймолодший в організації — студент, 1982 р. н., а найстарший — учасник визвольних дій Карпюк Іван Васильович, із 1920 року. У нас в селі діють: УРП (42 члени), НРУ (39), НСНУ (17), "Батьківщина" (7), комуністичної і соціалістичної партій у нас тепер немає. Є товариство "Просвіта", Союз Українок. Є народний дім на 350 місць. Маємо хор.

— **Після розкольних подій у т. зв. помаранчевому таборі люди не зневірилися?**

— Є оптиміст і є незвір. Але рідко так щоб: Юшенку вірять. Його дехто скомпрометував, пішли у його команду люди, вірні давнім ідеям: хочу мати портфель після революції, а як щось не то, — виходжу з партії, з блоку. Ми майстри розколюватисі, а цього не можна робити.

— **Кажуть, Карпатські гори полисіли... Люди як реагують?**

— Дуже багато нелегально вирубано лісів. Та самі люди рубали. І дивлюся я, чуєте, інакше вижити не міг — ніхто з людей ніде не робив. Влада розкратала все, що можна було вкрасти. Але вже дуже по-варварськи нищили. У Космачі вісім пелорам є — вони мусять працювати і ріжт. Хоча то вже сі трохі припиняє. Створили у нашому Косівському районі національний парк, ще він добре не діє. Але, як казав поляк: byl lias, nie bylo nas, bkdzie lias, nie bkdzie nas. (Був ліс — не було нас, буде ліс — не буде нас).

— **Тепер ваше село з чого виживає?**

— Дуже багато працюють у торгівлі, багато у нас ремісників, підприємців.

— **А які промисли, що роблять?**

— Вишивка, сувеніри по дереву. А в основному — на будівництво їдут, у Київ, в Донецьк, в Польщу, в Італію. В Росію — дуже мало. Інші виживають, хто як може: має свою толоку, свою траву, продає худобу.

— **Деякі гуцульські села ще за Союзом добре заробляли на садовині.**

— То у Косові, у Кутах яблука такі, що не мають і плямки. Покупець вибагливий: хоче, аби яблучко було чистеньке. А в нашому селі, хоч клімат гарний, але яблука добре не ростут.

— **Лікарські рослини збирають? Здають заготівельникам?**

— Люди збирають для ліку, я сам трави збираю. Колись здавали, нині того нема.

— **Чула, що іноземці зроби заготовляють у горах...**

— Дехто з людей на цім по 4 тисячі гривень заробляють за осінь. Іде у полонини, збирає гриби — і на заготівельний пункт несе.

— **Що то за пункти?**

— Приходить заготівельник до когось із місцевих: відпускаєш хату, даєш згоду закупку робити? Пишуть оголошення, що приймають по такій то ціні. Відбирають, аби не червиві; набрали, скільки мають тари, відвезли — і знов прихають. Німці брали, поляки брали, в Коломию — не знаю, кому возили. Німці любили заготовляти лисички. Знаєте, які лисички? Жовтенькі, яскравий колір такий, як на Майдані.

— **Які гриби у вас цінують? Чула, що гуцули беруть лише цирий (білий).**

— Усі берут: білий, козар, голубінку, лисичку. За винятком дурнасів — мухоморів і інших. Берут і синяки, але я не беру, бо від них голова болит — а би то не їв. А голубінку файну, рижики, грузді — о-о! Маринують, сушат... Приїдете — пригощу.

Біда — ніхто з наших за заготівельну справу добре не береться. Ми знаємо пелораму відкрити, магазин з чукулядами. А таке, щоб зробити міні-завод із консервування дикоростучих плодів і ягід, міні-молочарню, аби могла людина продати молоко — це ніхто не звертає увагу.

— **І де люди дівають молочну продукцію?**

— Для себе кожен має. Або несе на базар. А дехто сусідам ділит.

— **Космач — велике село?**

— 6200 осіб — 2115 дворів.

— **Тепер села пустіють, молодь виїжджає...**

— У нас того нема, дуже рідко, аби поїхав десь на роботу і не вернувся.

— **У Франківській області починає розвиватися туристичний бізнес...**

— Турист хоче комфорту, він платить — і йому має бути все. То вже трохі є у Шешорах,

у Косові. У нас нема бази на це: в нашому селі така дорога, що ніхто не хоче їхати, хоч природа прекрасна. Зараз Кабмін виділив 5,4 млрд. гривень на ремонт доріг по Україні. Чи потрапить якась частина до нас?

— **За Союзом у вас плачуть? Порівнюють ті часи і теперішні, — коли люди краще жили? Крайної біді немає?**

— Ніякої біді! Яка може бути біді?! А як Голодомор був — то бенкетували? Нині живут ліпше. Є старі люди, кажут: та я пенсії не мав, а тепер маю — мені прекрасно. Землю віддали, все є де купити, люди вже розуміют сами собі давати раду, пенсія — у кожну хату. Що ще хотіти?! Я комуні, коли вони хваляться, що так усе було добре, що хліб коштував 15—25 копійок, нагадую, що колгоспник, бідака, — ні відпустки йому, нічого — зарплати мав 18—19 карбованців; а пенсії — копійки. Йой, що то казати! А свинарка чи доярка, чи на адській роботі на буряку, чи на лені, — одержувала мізер-зарплату. А нині жінка має пенсію майже таку, як я, що я відпрацював 55 років. Тепер — робив не робив — пенсія є. Правда, як нема довідки, що працював, то одержує 46 гривень — на хліб і на цукор є.

— **Усе можна купити в селі?**

— Та та й маму. Все є на місці. А за хлібом — які черги були у нас за советів? А за відлиги Хрущовської — із горохом і з кукурудзяною пекли хліб. А зараз хлібобулочні виробні завозять — все, чого душа людська бажає, тільки б гроші. А гроші треба робити: закупувати рукави, утворювати бізнес — і будуть люди багаті, буде наша держава багата.

— **Молодь традицію тримає? Співають на весіллях? Молоді — в народному чи в сучасному вбранні?**

— На весіллях співають. А вбрання — по-різному, хто як собі хоче.

— **А музику у вас акі? Народні?**

— Знаєте, переважають уже сучасні. Хоча грають і народне. А я гуляв цілий час "гуцулку", "аркана" ми, хлопці, гуляли. Тоді були народні музики — цимбали, бубень, скрипка і сопілка — така музика, що хоч би й голодний був, то так гуляв, що забував, що голодний.

— **На свята релігійні одягають народні стріи?**

— Вбирають. На Великдень дівчина чи молодичка файна їде, як писанка — вся в кольорі. Постоли віроблені, оздоблені, запаска зі срібла, сорочки вишиті, кептарі файні з оздобами, хустка обов'язково червона з узорами. Я тепер внучка роблю стрій, вона не знає навіть, ні невістка, ні син. Хочу вручити, може, на Петра, може, на Трійцю. Всьо вже є, крім постолів: шкіри на постолі нема. Я знав, що є у Вознесенську, мають мені прислати.

— **Чи є у вас мольфари?**

— Нема. То у Верховині, далеко. Є там у Ясенові один мольфар... Але я тому не вірю.

— **Але й у вас є, певно, якась жінка, що зливає віск?**

— Є. Як людину чи корову гадина вкусит, промовляє — і легше стає.

— **Можете визначити якісь риси, притаманні лише гуцулам?**

— Гуцул... — він є такий настирливий. Гуцули дуже гостинні. Хоча, як і всюди, є різні люди — села без бола нема.

— **То чоловік подорожний під небом уночі не лишиться ночувати?**

— Ніколи в світі!

— **А чим би пригощали? Що у вас переважає їдять?**

— Бараболя — це перше. Кулеша з кукурудзяної муки, банош з бринзою, сметаною — всьо кинете, а це будете їсти.

— **Банош від кулеші чим відрізняється?**

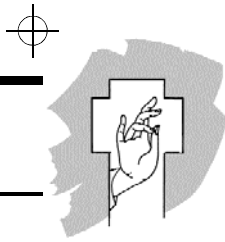
— Кулеша лиш на воді закипит, а банош — на сметані, має пустити такий жир, ніби ви масла дали. Найкраще готувати в чугунному чи в алюмінію. Зробити печеню, чи тушонку свинну у печі, або борщ український з бужениною — аж пахне! На газі чи на плиті такого не робите.

— **Київ як сприймаєте?**

— Так, як сам себе. Київ для мене — найдорожчий: "Я бачу Київ золотоверхий і ті полки, що їдуть у бій". Приїжджав до столиці на різні пікети, страйки, з'їзди. На Республіканському стадіоні на всеукраїнському страйку ми співали з львів'янами "Ще не вмерла Україна" і "О, Україно, о рідна ненько...". Я тоді ще молодший був, сильно тягнув, тепер уже так не годен. Колись міг заспівати, а танцював — аж літав. Я учасник VI Всесвітнього фестивалю молоді і студентів в 1957 році в Москві — у складі Самодіяльного ансамблю пісні і танцю села Космач.

● Спількувалася Леся ТКАЧ

Пожертви громади села Космач

Косівського району Івано-Франківської обл. (ч/з Кушнірчука О. І.)

Якібчук М. М., Космач-Центр	5,00	Палійчук Д. М., Космач-Центр	5,00	Верига П. А., Космач-Горішне	20,00	Іванчук М. П., Космач-Грунь	5,00
Линдюк Г. К., Космач-Центр	10,00	Лясковський Р. П., Космач-Центр	12,00	Кушнірчук М. В., Космач-Горішне	10,00	Семчук І. Д., Космач-Грунь	5,00
Линдюк М. В., Космач-Центр	4,00	Івасюк А. І., Космач-Центр	5,00	Блащук В. В., Космач-Горішне	5,00	Козурак П. Д., Космач-Грунь	5,00
Кушнірчук Д. Д., Космач-Центр	5,00	Палійчук Г. І., Космач-Центр	2,00	Коб'юк Б. В., Космач-Горішне	10,00	Борчук В. М., Космач-Грунь	5,00
Боб'як М. Д., Космач-Центр	5,00	Кіщук В. В., Космач-Центр	5,00	Бербеничук П. А., Космач-Горішне	5,00	Подольяк Г. В., Космач-Грунь	10,00
Семчук П. В., Космач-Центр	5,00	Книшук М. М., Космач-Центр	10,00	Линдюк М. М., Космач-Горішне	5,00	Гавришук В. І., Космач-Ставник	5,00
Семчук Г. В., Космач-Центр	5,00	Гаврилків О. А., Космач-Центр	5,00	Топузяк В. Д., Космач-Горішне	5,00	Гавришук О. В., Космач-Ставник	5,00
Рибчук В. М., Космач-Центр	5,00	Коб'юк Г. К., Космач-Центр	20,00	Проданюк Ю. Ф., Космач-Горішне	10,00	Рибчук В., Космач-Грунь	5,00
Гавришук Ф. П., Космач-Центр	5,00	Нагірняк М. І., Космач-Центр	5,00	Вівчар В. Б., Космач-Горішне	10,00	Поляк В. В., Космач-Грунь	5,00
Дутка В. П., Космач-Центр	5,00	Нагірняк М. Т., Космач-Центр	5,00	Кушнірчук Д. В., Космач-Облаз	10,00	Ланевич Г. Д., Космач-Грунь	5,00
Семчук П. Д., Космач-Центр	10,00	Павлюк М. В., Космач-Центр	5,00	Бербеничук П. В., Космач-Облаз	5,00	Никорак Г. В., Космач-Грунь	2,00
Остафійчук Н. І., Космач-Центр	5,00	Коб'юк Г. Л., Космач-Центр	5,00	Бербеничук О. В., Космач-Облаз	5,00	Довганюк С., Космач-Грунь	10,00
Гудим'як М. П., Космач-Центр	5,00	Івасюк В. В., Космач-Центр	10,00	Недобійчук І. Т., Космач-Облаз	4,00	Данишук О. В., Космач-Завосєли	20,00
Семчук Г. П., Космач-Центр	5,00	Мозолук І. П., Космач-Центр	5,00	Дудюк О. Т., Космач-Облаз	10,00	Линдюк В. В., Космач-Ставник	6,00
Петрів П. І., Космач-Центр	10,00	Горганюк О. А., Космач-Центр	5,00	Варцаб'юк Г. Ю., Космач-Облаз	5,00	Книшук С. В., Космач-Ставник	5,00
Кравчук Г. Т., Космач-Центр	5,00	Горганюк Г. В., Космач-Центр	5,00	Рибарук В. Д., Космач-Облаз	10,00	Семчук П. П., Космач-Ставник	3,00
Палійчук Л. В., Космач-Центр	5,00	Палійчук Г. К., Космач-Центр	5,00	Довганюк Г. М., Космач-Облаз	5,00	Юсибчук В. В., Космач-Ставник	5,00
Остафійчук В. Т., Космач-Центр	5,00	Палійчук О. Д., Космач-Центр	5,00	Кравчук Д. Д., Космач-Облаз	3,00	Варцаб'юк М. П., Космач-Ставник	20,00
Дужак Г. Л., Космач-Центр	7,00	Костюк Ю. О., Космач-Центр	5,00	Кравчук В. М., Космач-Облаз	3,00	Варцаб'юк М. В., Космач-Ставник	10,00
Бойчук М. Д., Космач-Центр	10,00	Довганюк В. С., Космач-Центр	10,00	Чупірчук К. Д., Космач-Облаз	10,00	Варцаб'юк М. М., Космач-Ставник	2,00
Поляк Г. М., Космач-Центр	10,00	Гаврилюк М. Г., Космач-Центр	2,00	Недобійчук В. Т., Космач-Облаз	10,00	Линдюк Г. І., Космач-Ставник	2,00
Кушнірчук В. Д., Космач-Центр	10,00	Палійчук М. П., Космач-Центр	5,00	Бербеничук М. Л., Космач-Облаз	5,00	Петрованчук Г. М., Космач-Ставник	2,00
Поляк В. Д., Космач-Центр	10,00	Москоглов М. Т., Космач-Центр	5,00	Кірашук В. В., Космач-Облаз	3,00	Чонтуляк М. П., Космач-Ставник	5,00
Кравчук Г. В., Космач-Центр	2,00	Мохнатчук В. Ю., Космач-Центр	5,00	Стасюк М. І., Космач-Облаз	5,00	Мохнатчук Д. В., Космач-Ставник	5,00
Палійчук М. Ю., Космач-Центр	5,00	Геник Я. І., Космач-Центр	5,00	Дудюк У. І., Космач-Облаз	5,00	Варцаб'юк Г. В., Космач-Ставник	5,00
Кравчук Г. П., Космач-Центр	10,00	Лиско А. А., Космач-Центр	10,00	Дуденчук Г. В., Космач-Облаз	5,00	Чорняк М. К., Космач-Ставник	5,00
Варцаб'юк М. Д., Космач-Центр	10,00	Реведжук П. О., Космач-Царина	100,00	Слочак Г. Т., Космач-Облаз	5,00	Кірашук П. М., Космач-Ставник	5,00
Кушнірчук П. Л., Космач-Центр	5,00	Кравчук В. П., Космач-Царина	2,00	Дудюк П. Ю., Космач-Облаз	5,00	Боб'як Н. Т., Космач-Ставник	1,00
Горганюк Ю. М., Космач-Центр	10,00	Костюк В. І., Космач-Царина	5,00	Бербеничук М. І., Космач-Облаз	5,00	Вінтоняк М. Т., Космач-Ставник	5,00
Свищ М. О., Космач-Центр	5,00	Кіф'як П. Л., Космач-Царина	10,00	Сіреджук Г. С., Космач-Облаз	5,00	Семчук Г. Г., Космач-Ставник	3,00
Гавришук М. П., Космач-Центр	10,00	Сорока Г. П., Космач-Царина	10,00	Сіреджук С. М., Космач-Облаз	5,00	Луцяк В. В., Космач-Ставник	5,00
Пожоджук Г. І., Космач-Центр	10,00	Недобійчук В. Ф., Космач-Царина	5,00	Юр'як Г. В., Космач-Облаз	5,00	Линдюк М. С., Космач-Ставник	2,00
Чорняк Г. М., Космач-Центр	15,00	Бойко М. М., Космач-Царина	4,00	Кушнірчук В. П., Космач-Облаз	10,00	Линдюк С., Космач-Ставник	5,00
Кіф'як О. Л., Космач-Центр	10,00	Писаренко П. І., Космач-Царина	6,00	Книшук М. І., Космач-Облаз	5,00	Івасюк В. Ю., Космач-Ставник	1,00
Кот Г. П., Космач-Центр	5,00	Бойчук М. В., Космач-Царина	6,00	Линдюк М. О., Космач-Облаз	10,00	Ісайчук П. В., Космач-Ставник	2,00
Сіреджук М. Ю., Космач-Центр	10,00	Реведжук Г. М., Космач-Царина	10,00	Сіреджук В. Г., Космач-Облаз	5,00	Линдюк М. С., Космач-Ставник	5,00
Кіф'як М. П., Космач-Центр	10,00	Бербеничук О. С., Космач-Царина	10,00	Сіреджук С. М., Космач-Облаз	5,00	Івасюк В. Ю., Космач-Ставник	1,00
Бербеничук В. Д., Космач-Центр	10,00	Кіф'як І. І., Космач-Царина	5,00	Юр'як Г. В., Космач-Облаз	5,00	Ісайчук П. В., Космач-Ставник	2,00
Вінтоняк В. Л., Космач-Центр	10,00	Петрованчук П. І., Космач-Царина	5,00	Кушнірчук М. В., Космач-Облаз	5,00	Гаврилюк В. В., Космач-Ставник	2,00
Рибчук М. В., Космач-Центр	10,00	Костюк Д. М., Космач-Царина	5,00	Мохнатчук Є. П., Космач-Облаз	5,00	Гаврилюк В. Т., Космач-Ставник	3,00
Реведжук Г. О., Космач-Центр	10,00	Семчук Г. С., Космач-Царина	2,00	Боб'як Д. Д., Космач-Облаз	5,00	Поляк П. І., Космач-Ставник	10,00
Вінтоняк М. Т., Космач-Центр	10,00	Кушнірчук Д. Л., Космач-Царина	2,00	Варцаб'юк М. Л., Космач-Облаз	5,00	Кушнірчук О. І., Космач-Ставник	5,00
Сіреджук М. М., Космач-Центр	20,00	Климович О. В., Космач-Царина	2,00	Книшук Т. М., Космач-Клифа	10,00	Ісайчук М. Ю., Космач-Ставник	5,00
Кравців М. С., Космач-Центр	5,00	Луцяк Ю. П., Космач-Царина	3,00	Книшук Г. В., Космач-Клифа	5,00	Линдюк К. К., Космач-Ставник	10,00
Уперук Г. П., Космач-Центр	5,00	Поляк Г. М., Космач-Царина	2,00	Гудим'як Г. Д., Космач-Клифа	5,00	Линдюк Г. В., Космач-Ставник	3,00
Чупірчук Л. А., Космач-Центр	5,00	Остафійчук Ю. Т., Космач-Царина	2,00	Дудюк М. Л., Космач-Клифа	5,00	Линдюк Г. О., Космач-Ставник	3,00
Клапцуняк М. О., Космач-Центр	5,00	Вардзарук Ю., Космач-Горішне	25,00	Чонтуляк В. Т., Космач-Клифа	10,00	Вардзорук Г. В., Космач-Ставник	3,00
Дзвінчук В. Л., Космач-Центр	5,00	Ісайчук М. М., Космач-Горішне	100,00	Ожиняк М. Д., Космач-Клифа	10,00	Довіряк В. М., Космач-Ставник	2,00
Гарасим'юк М. П., Космач-Центр	10,00	Поляк М. Д., Космач-Горішне	10,00	Сіреджук М. І., Космач-Клифа	10,00	Линдюк Д. К., Космач-Ставник	10,00
Сіреджук М. Д., Космач-Центр	50,00	Олексюк М. І., Космач-Горішне	50,00	Суходоляк І. О., Космач-Клифа	4,00	Линдюк Л. М., Космач-Ставник	5,00
Реведжук В. К., Космач-Центр	5,00	Клапцуня І. М., Космач-Горішне	5,00	Плиторак М. Д., Космач-Клифа	5,00	Бойчук В. В., Космач-Ставник	5,00
Проданюк М. Д., Космач-Центр	1,00	Кіф'як І. І., Космач-Горішне	10,00	Кірашук М. Д., Космач-Клифа	10,00	Робкалюк В. В., Космач-Ставник	5,00
Вардзарук Ю. М., Космач-Центр	10,00	Костюк В., Космач-Горішне	2,00	Клапцуняк Д. В., Космач-Клифа	5,00	Робкалюк Г. Д., Космач-Ставник	2,00
Вережак П. Д., Космач-Центр	10,00	Варцаб'юк Д. І., Космач-Горішне	10,00	Вережак М. Д., Космач-Клифа	5,00	Чупірчук В. К., Космач-Ставник	2,00
Безгура Г. П., Космач-Центр	5,00	Семчук Ю. М., Космач-Горішне	20,00	Клапцуняк Г. С., Космач-Клифа	5,00	Никорак М. К., Космач-Ставник	2,00
Кушнірчук О. І., Космач-Центр	10,00	Варцаб'юк Д. М., Космач-Горішне	20,00	Поляк В. І., Космач-Клифа	10,00	Тисячна М. І., Космач-Ставник	5,00
Кушнірчук Ю. В., Космач-Центр	2,00	Чупірчук М. М., Космач-Горішне	10,00	Поляк Ю. Ю., Космач-Клифа	5,00	Тисячна П. І., Космач-Ставник	5,00
Костюк В. В., Космач-Центр	3,00	Поціхович Д. В., Космач-Горішне	10,00	Костюк М. М., Космач-Клифа	5,00	Бойчук Г. Л., Космач-Ставник	2,00
Кушнірчук О. О., Космач-Центр	5,00	Зизатчук В. М., Космач-Горішне	5,00	Семчук К. Ю., Космач-Клифа	5,00	Кушнірчук Н. В., Космач-Ставник	4,00
Проданюк М. Т., Космач-Центр	2,00	Секрет Л. М., Космач-Горішне	5,00	Семчук М. К., Космач-Клифа	5,00	Вережак П. В., Космач-Ставник	5,00
Костюк П. О., Космач-Центр	5,00	Чорняк М. Д., Космач-Горішне	5,00	Олексюк М. П., Космач-Клифа	10,00	Гавришук Г. С., Космач-Ставник	5,00
Кравчук І. Ю., Космач-Центр	10,00	Ісайчук Г. К., Космач-Горішне	5,00	Мохнатчук М. І., Космач-Клифа	10,00	Гавришук В. С., Космач-Ставник	2,00
Кіщук О. Г., Космач-Центр	3,00	Польова Є. Б., Космач-Горішне	4,00	Мохнатчук М. В., Космач-Клифа	5,00	Кушнірчук М. В., Космач-Ставник	5,00
Бербеничук Д. В., Космач-Центр	3,00	Мохнатчук С. І., Космач-Горішне	20,00	Кравчук Ю. Ю., Космач-Клифа	5,00	Безгура В. І., Космач-Ставник	1,00
Івасюк Г. Д., Космач-Центр	2,00	Сіреджук О. Д., Космач-Горішне	20,00	Решанюк В. Т., Космач-Клифа	5,00	Кушнірчук М. В., Космач-Ставник	5,00
Ісайчук Д. Ю., Космач-Центр	5,00	Сіреджук В. О., Космач-Горішне	10,00	Кіцелюк Ю. Ю., Космач-Клифа	10,00	Линдюк К. М., Космач-Ставник	10,00
Петрицюк Н. М., Космач-Центр	5,00	Остафійчук Л. Т., Космач-Горішне	10,00	Поляк Ю. Г., Космач-Клифа	10,00	Линдюк Г. В., Космач-Ставник	10,00
Стефанюк М. Ю., Космач-Центр	2,00	Семчук М. К., Космач-Горішне	20,00	Кравчук О. Ю., Космач-Клифа	5,00	Гаврилюк Є. Д., Космач-Ставник	1,00
Костюк Б. Д., Космач-Центр	5,00	Клапцуня В. Д., Космач-Горішне	10,00	Самокішук М. Л., Космач-Клифа	20,00	Гаврилюк М. Г., Космач-Ставник	5,00
Дзвінчук М. Л., Космач-Центр	5,00	Поціхович В. О., Космач-Горішне	20,00	Клапцуняк П. Д., Космач-Клифа	15,00	Линдюк Л. Г., Космач-Ставник	3,00
Бербеничук Д. Д., Космач-Центр	15,00	Недобійчук В. О., Космач-Горішне	10,00	Линдюк Г. С., Космач-Клифа	10,00	Кірашук В. М., Космач-Ставник	10,00
Бербеничук Г. П., Космач-Центр	5,00	Сіреджук П. Т., Космач-Горішне	10,00	Клапцуняк Г. В., Космач-Клифа	5,00	Петрованчук М. В., Космач-Ставник	2,00
Дзвінчук М. В., Космач-Центр	5,00	Ісайчук Є. П., Космач-Горішне	6,00	Луцяк М. М., Космач-Клифа	10,00	Петрованчук М. В., Космач-Ставник	2,00
Дзвінчук В. В., Космач-Центр	10,00	Чупірчук Д. М., Космач-Горішне	5,00	Чупірчук І. М., Космач-Клифа	5,00	Книшук В. В., Космач-Вібанка	5,00
Дудюк М. М., Космач-Центр	2,00	Татарчук П. В., Космач-Горішне	5,00	Кіщук Н. М., Космач-Клифа	10,00	Чупірчук М. Д., Космач-Вібанка	5,00
Боб'як В. І., Космач-Центр	5,00	Карп'юк І. В., Космач-Горішне	5,00	Клапцуняк Н. І., Космач-Клифа	5,00	Плиторак М. К., Космач-Вібанка	5,00
Слюсарчук М. І., Космач-Центр	5,00	Сіреджук О. О., Космач-Горішне	10,00	Янкошук О. В., Космач-Клифа	10,00	Чупірчук В. В., Космач-Вібанка	5,00
Поляк П. І., Космач-Центр	10,00	Линдюк С. М., Космач-Горішне	10,00	Суходоляк П. І., Космач-Клифа	10,00	Линдюк Г. А., Космач-Вібанка	5,00
Горганюк Г. Д., Космач-Центр	20,00	Янкошук В. В., Космач-Горішне	20,00	Вінтоняк В. Ю., Космач-Грунь	5,00	Кравчук М. В., Космач-Вібанка	5,00
Робкалюк Б. М., Космач-Центр	1,00	Дзвінчук М. К., Космач-Горішне	10,00	Недобійчук Б. В., Космач-Грунь	10,00	Кравчук В. В., Космач-Вібанка	5,00
Кірашук М. Д., Космач-Центр	2,00	Дзвінчук О. Т., Космач-Горішне	10,00	Никорак І. В., Космач-Грунь	5,00	Зварич І. Д., Космач-Вібанка	5,00
Слюсарчук Є. В., Космач-Центр	2,00	Гарасимко Б. А., Космач-Горішне	20,00	Линдюк М. К., Космач-Грунь	5,00	Костюк М. Г., Космач-Вібанка	5,00
Рибчук М. П., Космач-Центр	12,00	Коб'юк І. І., Космач-Горішне	10,00	Плиторак В. М., Космач-Грунь	5,00	Книшук В. П., Космач-Вібанка	8,00
Гандзійчук Г. П., Космач-Центр	5,00	Герчук Г. П., Космач-Горішне	10,00	Плиторак О. Д., Космач-Грунь	5,00	Палійчук О. П., Космач-Вібанка	5,00
Костюк М. Ю., Космач-Центр	5,00	Довганюк П. В., Космач-Горішне	10,00	Линдюк В. Г., Космач-Грунь	20,00	Книшук В. Г., Космач-Вібанка	2,00
Ісайчук Г. М., Космач-Центр	20,00	Хромейчук П. П., Космач-Горішне	5,00	Кірашук О. М., Космач-Грунь	5,00	Петрів В. В., Космач-Вібанка	5,00
Ісайчук В. К., Космач-Центр	20,00	Хромейчук П. Ю., Космач-Горішне	5,00	Кравчук Г. М., Космач-Грунь	2,00	Долішняк Г. М., Космач-Вібанка	5,00
Ісайчук М. К., Космач-Центр	20,00	Поляк В. В., Космач-Горішне	10,00	Дудюк Г. М., Космач-Грунь	10,00	Макійчук М. Д., Космач-Вібанка	5,00
Рибарук М. І., Космач-Центр	20,00	Кіселічук В. В., Космач-Горішне	10,00	Кушнірчук Т. Т., Космач-Грунь	10,00	Кушнірчук Г. І., Космач-Вібанка	5,00
Костюк С. В., Космач-Центр	3,00	Кіщук М. Т., Космач-Горішне	10,00	Кушнірчук І. Г., Космач-Грунь	10,00	Кіщук М. І., Космач-Вібанка	5,00
Костюк Н. В., Космач-Центр	3,00	Плиторак В. Д., Космач-Горішне	10,00	Федорчук П. В., Космач-Грунь	5,00	Петрів Г. В., Космач-Вібанка	5,00
Капуляк М. М., Космач-Центр	6,00	Реведжук В. Ю., Космач-Горішне	10,00	Линдюк М. П., Космач-Грунь	5,00	Деренович М. Т., Космач-Вібанка	5,00
Кожук Я. С., Космач-Центр	5,00	Рижук В. К., Космач-Горішне	10,00	Линдюк В. М., Космач-Грунь	5,00	Чупірчук І. І., Космач-Запогария	2,00
Поляк Д. Д., Космач-Центр	10,00	Линдюк М. І., Космач-Горішне	10,00	Кіф'як М. А., Космач-Грунь	10,00	Дудюк Г. Л., Космач-Запогария	2,00
Боб'як Г. В., Космач-Центр	9,00						

Пожертви громади села Космач Косівського району Івано-Франківської обл. (ч/з Кушнірчука О. І.)

Закінчення. Початок на с. 9

Варцаб'юк Я. В., Космач-Буковець	5,00	Варцаб'юк В. П., Космач-Прокіреци	10,00	Татарчук І. А., Космач-Дощаний	5,00	Палійчук Л., Космач-Мел	10,00
Бербеничук Д. І., Космач-Буковець	5,00	Дзвінчук М. В., Космач-Прокіреци	2,00	Петрицюк Д. В., Космач-Дощаний	5,00	Петрицюк Л. М., Космач-Мел	10,00
Бербеничук Г. Д., Космач-Буковець	3,00	Варцаб'юк М. П., Космач-Прокіреци	3,00	Кушнірчук В. М., Космач-Дощаний	2,00	Поляк П. Г., Космач-Погір	5,00
Москоглов М. Т., Космач-Буковець	10,00	Петрів Г. А., Космач-Прокіреци	1,00	Чорняк Г. К., Космач-Дощаний	5,00	Кіщук М. Л., Космач-Погір	5,00
Варцаб'юк В. В., Космач-Буковець	5,00	Гавришук Д. М., Космач-Прокіреци	5,00	Чупірчук С. А., Космач-Дощаний	4,00	Чорняк Г. Ю., Космач-Погір	10,00
Фелищук П. С., Космач-Буковець	5,00	Варцаб'юк Г. М., Космач-Прокіреци	2,00	Осядло А. М., Космач-Дощаний	5,00	Палійчук Ю. М., Космач-Погір	10,00
Бербеничук Г. Т., Космач-Буковець	15,00	Дзвінчук І. І., Космач-Лішів	5,00	Скварич П. С., Космач-Дощаний	5,00	Линдюк Г. Л., Космач-Погір	10,00
Бербеничук М. Т., Космач-Буковець	5,00	Бербеничук М. М., Космач-Лішів	1,00	Зизатчук О. В., Космач-Дощаний	5,00	Семчук П. П., Космач-Погір	10,00
Абрам'як В. В., Космач-Буковець	10,00	Янкошук Г. О., Космач-Лішів	1,00	Чорняк І. П., Космач-Дощаний	4,00	Скворич П. Л., Космач-Погір	3,00
Олексюк П. М., Космач-Буковець	10,00	Реведжук Г. Г., Космач-Лішів	1,00	Сіреджук М. М., Космач-Дощаний	5,00	Ісайчук М. П., Космач-Погір	10,00
Варцаб'юк П. Г., Космач-Буковець	6,00	Реведжук М. Ю., Космач-Лішів	1,00	Коб'юк В. В., Космач-Дощаний	5,00	Бербеничук В. Д., Космач-Погір	5,00
Гавришук Д. О., Космач-Буковець	10,00	Клапцуняк Г. Л., Космач-Лішів	3,00	Головчук В. К., Космач-Дощаний	2,00	Бербеничук П. П., Космач-Погір	5,00
Кіщук І. П., Космач-Буковець	20,00	Плиторак М. Д., Космач-Лішів	10,00	Чорнишук Д. М., Космач-Медвежий	20,00	Никорак В. В., Космач-Погір	5,00
Кіщук І. І., Космач-Буковець	20,00	Кушнірчук М. П., Космач-Лішів	5,00	Палійчук Б. М., Космач-Медвежий	2,00	Бойчук Г. М., Космач-Погір	10,00
Ісайчук В. Ю., Космач-Буковець	10,00	Бербеничук В. В., Космач-Лішів	5,00	Боб'як М. Д., Космач-Медвежий	5,00	Зварич В. Д., Космач-Погір	10,00
Кривульчак Д. К., Космач-Буковець	5,00	Никорак П. М., Космач-Лішів	2,00	Ілюк Г. Т., Космач-Медвежий	5,00	Бойчук О. П., Космач-Погір	10,00
Кривульчак П. Д., Космач-Буковець	5,00	Варцаб'юк В. Л., Космач-Лішів	1,00	Ожиняк П. Т., Космач-Медвежий	2,00	Бойчук М. І., Космач-Погір	11,00
Плиторак Д. І., Космач-Буковець	5,00	Янкошук П. Д., Космач-Лішів	5,00	Палійчук Д. Ю., Космач-Медвежий	5,00	Кравчук П. М., Космач-Погір	5,00
Плиторак І. В., Космач-Буковець	5,00	Янкошук О. О., Космач-Лішів	1,00	Палійчук П. В., Космач-Медвежий	5,00	Уграк Ю. Й., Космач-Погір	5,00
Плиторак М. К., Космач-Буковець	3,00	Клапцуняк М. Т., Космач-Лішів	5,00	Багрийчук В. Д., Космач-Медвежий	2,00	Бойко Л. О., Космач-Погір	5,00
Мельничук Д. Ф., Космач-Буковець	5,00	Боб'як М. М., Космач-Лішів	2,00	Кравчук М. М., Космач-Медвежий	5,00	Тисячний О. В., Космач-Погір	5,00
Гавришук А. А., Космач-Буковець	5,00	Бербеничук О. І., Космач-Лішів	1,00	Щербатюк Г. В., Космач-Медвежий	5,00	Вардзарук П. Т., Космач-Погір	5,00
Гавришук В. А., Космач-Буковець	5,00	Бойчук М. М., Космач-Лішів	2,00	Кушнірчук П. П., Космач-Медвежий	5,00	Ісайчук Ю. В., Космач-Погір	5,00
Робкалюк П. О., Космач-Буковець	10,00	Янкошук Г. К., Космач-Лішів	4,00	Клапцуняк М. К., Космач-Медвежий	4,00	Кравчук Д. Д., Космач-Погір	5,00
Богданюк В. М., Космач-Буковець	10,00	Мохнатчук В. М., Космач-Лішів	1,00	Рибчук П. М., Космач-Медвежий	5,00	Стефанюк О. Л., Космач-Погір	1,00
Бойчук В. В., Космач-Буковець	10,00	Кравчук Г. П., Космач-Лішів	2,00	Палійчук К. М., Космач-Медвежий	8,00	Стефанюк М. І., Космач-Погір	5,00
Линдюк В. С., Космач-Завоєли	10,00	Клапцуняк М. М., Космач-Лішів	5,00	Трутяк Н. К., Космач-Медвежий	2,00	Поляк Г. Г., Космач-Погір	10,00
Абрам'як П. В., Космач-Завоєли	10,00	Прокіпюк М. М., Космач-Лішів	10,00	Воронок М. В., Космач-Медвежий	3,00	Струк М. Г., Космач-Погір	5,00
Вардзорук В. Ю., Космач-Завоєли	10,00	Янкошук М. Д., Космач-Лішів	5,00	Поляк В. Л., Космач-Медвежий	10,00	Недобійчук Н. Д., Космач-Погір	5,00
Семчук Є. П., Космач-Завоєли	5,00	Кушнірчук О. Ю., Космач-Лішів	5,00	Кравчук М. П., Космач-Медвежий	2,00	Прощук І. М., Космач-Погір	10,00
Сіреджук В. С., Космач-Завоєли	5,00	Юсубчук В. Т., Космач-Пляюци	20,00	Бербеничук Л. Д., Космач-Медвежий	3,00	Палійчук Н. В., Космач-Погір	10,00
Гавришук Л. І., Космач-Завоєли	5,00	Шаперт М. М., Космач-Пляюци	10,00	Арсенич М. П., Космач-Медвежий	10,00	Хромейчук Г. Ф., Космач-Погір	10,00
Линдюк П. І., Космач-Завоєли	10,00	Линдюк М. О., Космач-Пляюци	10,00	Скварій Г. В., Космач-Медвежий	5,00	Прокіп'юк Х. Г., Космач-Погір	10,00
Янушевська М. К., Космач-Завоєли	5,00	Кушнірчук І. В., Космач-Пляюци	10,00	Гудим'як В. В., Космач-Медвежий	2,00	Бойчук Є. І., Космач-Погір	10,00
Юсубчук М. П., Космач-Завоєли	5,00	Коб'юк Г. І., Космач-Пляюци	10,00	Кіщук Г. П., Космач-Медвежий	2,00	Бойчук В. В., Космач-Погір	5,00
Варцаб'юк Г. В., Космач-Завоєли	5,00	Кірашук Ю. М., Космач-Пляюци	10,00	Зизатчук М. О., Космач-Медвежий	2,00	Никорак П. Ф., Космач-Погір	5,00
Варцаб'юк Г. О., Космач-Завоєли	2,00	Вінтоняк О. Б., Космач-Пляюци	10,00	Петрованчук М. П., Космач-Медвежий	1,00	Никорак В. Ф., Космач-Погір	5,00
Рижук П. П., Космач-Завоєли	5,00	Коб'юк І. І., Космач-Пляюци	5,00	Петрованчук П. П., Космач-Медвежий	4,00	Брустурняк Г. Л., Космач-Погір	10,00
Костюк Г. В., Космач-Завоєли	5,00	Попович П. Ю., Космач-Пляюци	20,00	Ганусевич Л. С., Космач-Медвежий	5,00	Бойчук П. Л., Космач-Погір	5,00
Сіреджук М. К., Космач-Завоєли	5,00	Линдюк М. І., Космач-Пляюци	5,00	Зизатчук В. С., Космач-Медвежий	15,00	Бойчук Д. В., Космач-Погір	2,00
Варцаб'юк Г. В., Космач-Завоєли	5,00	Біловусяк М. В., Космач-Пляюци	10,00	Боб'як Н. М., Космач-Медвежий	3,00	Палійчук Р. В., Космач-Погір	5,00
Рижук П. П., Космач-Завоєли	5,00	Біловусяк П. С., Космач-Пляюци	5,00	Палійчук Х. П., Космач-Медвежий	2,00	Сорич О. Д., Космач-Погір	5,00
Костюк Г. В., Космач-Завоєли	5,00	Коб'юк П. Т., Космач-Пляюци	10,00	Нагірняк М. В., Космач-Медвежий	1,00	Сорич Т. Г., Космач-Погір	10,00
Сіреджук М. К., Космач-Завоєли	5,00	Скварич В. М., Космач-Пляюци	5,00	Клапцуняк І. Ф., Космач-Медвежий	3,00	Кравчук В. Т., Космач-Погір	5,00
Олексюк Д. М., Космач-Завоєли	2,00	Коб'юк Н. Т., Космач-Пляюци	10,00	Багрийчук М. Д., Космач-Медвежий	5,00	Прокіп'юк Н. Т., Космач-Погір	10,00
Сандуляк С. С., Космач-Завоєли	10,00	Варцаб'юк М. П., Космач-Пляюци	5,00	Гринюк М. В., Космач-Медвежий	1,00	Зизатчук Г. І., Космач-Погір	5,00
Книшук П. В., Космач-Завоєли	5,00	Стефанко В. М., Космач-Пляюци	5,00	Бербеничук М. І., Космач-Медвежий	2,00	Капуляк Л. О., Космач-Погір	10,00
Семчук Д. К., Космач-Завоєли	5,00	Стефурак П. І., Космач-Пляюци	10,00	Моцак М. Г., Космач-Медвежий	1,00	Ісайчук М. В., Космач-Погір	5,00
Мельничук Г. В., Космач-Завоєли	10,00	Сіреджук Г. М., Космач-Пляюци	5,00	Гудим'як М. І., Космач-Медвежий	4,00	Ісайчук Н. І., Космач-Погір	5,00
Семчук В. Б., Космач-Завоєли	3,00	Поляк Ю. Д., Космач-Пляюци	5,00	Боб'як Л. В., Космач-Медвежий	5,00	Кушнірчук П. К., Космач-Погір	10,00
Сіреджук М. Д., Космач-Завоєли	10,00	Поляк М. Г., Космач-Пляюци	5,00	Ляхманюк М. І., Космач-Медвежий	5,00	Струк Д. П., Космач-Погір	5,00
Гавришук М. Б., Космач-Завоєли	5,00	Гаврилюк Б. Б., Космач-Пляюци	10,00	Ляхманюк Д. М., Космач-Медвежий	2,00	Кушнірчук Т. П., Космач-Погір	2,00
Сандуляк П. В., Космач-Завоєли	5,00	Поляк О. Г., Космач-Пляюци	5,00	Зизатчук Д. С., Космач-Медвежий	3,00	Кравчук Г. К., Космач-Погір	10,00
Мельничук П. Ю., Космач-Завоєли	5,00	Клапцуняк Д. П., Космач-Пляюци	5,00	Зизатчук М. І., Космач-Медвежий	5,00	Палійчук П. Ю., Космач-Погір	5,00
Сіреджук Ю. В., Космач-Завоєли	20,00	Сіреджук М. Д., Космач-Пляюци	5,00	Зизатчук В. І., Космач-Медвежий	3,00	Поляк П. В., Космач-Погір	10,00
Сіреджук П. І., Космач-Завоєли	2,00	Поляк В. В., Космач-Пляюци	10,00	Багрийчук В. Ю., Космач-Медвежий	5,00	Дзвінчук О. В., Космач-Погір	10,00
Коржук М. І., Космач-Завоєли	5,00	Татарчук В. М., Космач-Пляюци	10,00	Варцаб'юк В. М., Космач-Медвежий	3,00	Недобійчук В. І., Космач-Погір	10,00
Лабачук М. Т., Космач-Завоєли	5,00	Поляк В. В., Космач-Пляюци	10,00	Реведжук М. К., Космач-Медвежий	4,00	Хромейчук М. Ф., Космач-Погір	5,00
Ісайчук Г. І., Космач-Завоєли	5,00	Янкошук Г. Л., Космач-Пляюци	10,00	Палійчук Г. Г., Космач-Медвежий	2,00	Кіщук В. І., Космач-Погір	5,00
Сіреджук П. І., Космач-Завоєли	5,00	Бойчук В. І., Космач-Пляюци	5,00	Скварич Г. І., Космач-Медвежий	3,00	Рильчук В. Ю., Космач-Погір	10,00
Линдюк М. К., Космач-Завоєли	20,00	Юряк М. М., Космач-Пляюци	5,00	Скварич Д. І., Космач-Медвежий	3,00	Скворич П. М., Космач-Погір	5,00
Сандуляк М. С., Космач-Завоєли	10,00	Ісайчук М. О., Космач-Пляюци	10,00	Прокіп'юк М. Б., Космач-Медвежий	3,00	Сіреджук М. Т., Космач-Погір	5,00
Сіреджук Л. М., Космач-Завоєли	5,00	Ісайчук К. Г., Космач-Пляюци	5,00	Боб'як М. Д., Космач-Медвежий	2,00	Бербеничук П. М., Космач-Погір	5,00
Вардзорук М. С., Космач-Завоєли	5,00	Кушнірчук М. С., Космач-Пляюци	10,00	Гудим'як О. М., Космач-Бані	5,00	Прокіп'юк Д. Л., Космач-Погір	5,00
Варцаб'юк Є. С., Космач-Завоєли	10,00	Бербеничук М. С., Космач-Пляюци	5,00	Трутяк Г. В., Космач-Бані	5,00	Варцаб'юк Г. В., Космач-Рушір	5,00
Луцяк Г. П., Космач-Завоєли	5,00	Сорохан І. О., Космач-Пляюци	5,00	Остафійчук В. Ф., Космач-Бані	5,00	Вінтоняк Л. І., Космач-Рушір	10,00
Семчук В. П., Космач-Завоєли	5,00	Татарчук П. В., Космач-Пляюци	5,00	Ісайчук О. М., Космач-Бані	5,00	Никорак О. П., Космач-Рушір	5,00
Семчук П. О., Космач-Завоєли	10,00	Скварич М. С., Космач-Пляюци	5,00	Зизатчук М. В., Космач-Бані	2,00	Никорак М. К., Космач-Рушір	15,00
Варцаб'юк Г. П., Космач-Завоєли	2,00	Сіреджук Д. Т., Космач-Пляюци	5,00	Ребеджук М. П., Космач-Бані	3,00	Никорак П. Г., Космач-Рушір	10,00
Дручків І. Н., Космач-Завоєли	10,00	Гаврилко І. Ю., Космач-Пляюци	5,00	Пожоджук В. О., Космач-Бані	5,00	Чонтуляк В. Д., Космач-Рушір	5,00
Горганюк П. П., Космач-Завоєли	5,00	Рибчук Г. М., Космач-Пляюци	7,00	Зизатчук М. Д., Космач-Бані	2,00	Чонтуляк Д. І., Космач-Рушір	5,00
Варцаб'юк Д. В., Космач-Завоєли	10,00	Довіряк В. Б., Космач-Пляюци	5,00	Пожоджук М. Ю., Космач-Бані	5,00	Дячук Ю. В., Космач-Рушір	5,00
Гавришук В. І., Космач-Завоєли	10,00	Юряк М. І., Космач-Пляюци	5,00	Зизатчук О. М., Космач-Бані	2,00	Рибчук В. І., Космач-Рушір	10,00
Варцаб'юк О. Ф., Космач-Завоєли	10,00	Плиторак Д. Д., Космач-Пляюци	5,00	Кравчук О. О., Космач-Бані	5,00	Вінтоняк П. В., Космач-Рушір	10,00
Вардзорук М. І., Космач-Завоєли	10,00	Головчук О. Т., Космач-Почоса	10,00	Кіщук Н. Д., Космач-Бані	2,00	Юсубчук В. І., Космач-Рушір	10,00
Вардзорук І. П., Космач-Завоєли	10,00	Луцяк П. М., Космач-Почоса	10,00	Івасюк Г. В., Космач-Бані	10,00	Герматюк Г. В., Космач-Рушір	5,00
Вардзорук І. Ф., Космач-Завоєли	5,00	Варцаб'юк В. С., Космач-Почоса	5,00	Клапцуняк Н. В., Космач-Бані	1,00	Кушнірчук М. В., Космач-Рушір	20,00
Варцаб'юк П. П., Космач-Завоєли	10,00	Семчук М. Т., Космач-Почоса	10,00	Рожканюк В. С., Космач-Бані	10,00	Кіцелюк Г. П., Космач-Рушір	5,00
Дудюк М. Д., Космач-Завоєли	10,00	Горганюк М. В., Космач-Почоса	10,00	Боб'як М. М., Космач-Бані	3,00	Кіщук В. В., Космач-Рушір	5,00
Юсубчук П. М., Космач-Завоєли	10,00	Юсубчук Б. В., Космач-Почоса	5,00	Івасюк Д. Ю., Космач-Бані	5,00	Кірашук Ф. Д., Космач-Рушір	5,00
Тирон Н. В., Космач-Завоєли	5,00	Книшук П. П., Космач-Почоса	20,00	Мохнатчук М. Г., Космач-Бані	12,00	Симашко Р. П., Космач-Рушір	3,00
Сандуляк С. С., Космач-Завоєли	5,00	Проданюк Б. В., Космач-Почоса	20,00	Топуз'як Н. І., Космач-Бані	5,00	Симашко Д. В., Космач-Рушір	4,00
Варцаб'юк М. М., Космач-Завоєли	7,00	Проданюк М. А., Космач-Почоса	10,00	Микитюк О. Д., Космач-Бані	10,00	Петрованчук М. Ю., Космач-Рушір	3,00
Деренович Г. Д., Космач-Завоєли	10,00	Проданюк П. О., Космач-Почоса	5,00	Топуз'як О. Д., Космач-Бані	20,00	Пожоджук М. П., Космач-Рушір	5,00
Гавришук Г. О., Космач-Завоєли	10,00	Іванчук І. О., Космач-Почоса	5,00	Зизатчук І. Г., Космач-Бані	5,00	Габорах А. Г., Космач-Рушір	10,00
Реведжук О. Ю., Космач-Завоєли	5,00	Зизатчук В. І., Космач-Почоса	10,00	Боб'як В. М., Космач-Бані	10,00	Поляк К. В., Космач-Рушір	10,00
Реведжук Д. О., Космач-Завоєли	5,00	Кукуцяк М. Д., Космач-Діп	10,00	Ребеджук М. Г., Космач-Бані	5,00	Книшук М. В., Космач-Рушір	5,00
Варцаб'юк Є. О., Космач-Завоєли	2,00	Чупірчук П. А., Космач-Діп	10,00	Махнатчук П. Д., Космач-Бані	3,00	Кірашук К. Д., Космач-Рушір	5,00
Варцаб'юк О. П., Космач-Завоєли	5,00	Довіряк Д. Б., Космач-Діп	10,00	Кравчук Г. М., Космач-Бані	5,00	Кірашук Є. М., Космач-Рушір	5,00
Варцаб'юк П. В., Космач-Завоєли	2,00	Багрийчук П. Г., Космач-Дощаний	5,00	Положняк Л. М., Космач-Бані	3,00	Проданюк О. В., Космач-Рушір	5,00
Скварич М. П., Космач-Завоєли	2,00	Ферчук М. А., Космач-Дощаний	5,00	Семчук М. Ю., Космач-Бані	5,00	Слочак П. Ю., Космач-Рушір	4,00
Варцаб'юк І. В., Космач-Завоєли	10,00	Струк Г. Л., Космач-Дощаний	5,00	Кушнірчук Д. О., Космач-Бані	10,00	Слочак В. Ю., Космач-Рушір	5,00
Гавришук В. І., Космач-Завоєли	10,00						

ОСОБИСТІТЬ

Справжнім великим святом для киян і гостей столиці було відкриття в Національному художньому музеї України виставки «Фантастичний світ символів, світла і гармонії Мікалоюса Костантінаса Чюрльоніса». Дві великі зали факсимільних відбитків робіт художника (оригінали майже не експонуються поза межами Національного художнього музею імені М. К. Чюрльоніса в Каунасі, бо виконані вони незафіксованою пастеллю та темперними фарбами на папері) просто-таки зачарували присутніх. І подивували, що ці факсимільні відбитки не лише своїми розмірами, як говорив директор Дому Чюрльоніса у Вільнюсі Стасіс Урбаніс, але й тонкощами колірної гама максимально наближені до оригіналів. Він також зазначив, що виставка орієнтована на широку аудиторію, на людей, які прагнуть краще зрозуміти феномен цього визначного художника, композитора, мислителя, у творчості якого так яскраво виявляється синтез мистецтв: образотворчості й музики, а також його глибоке філософське мислення, виражене мовою символів.

А я в основі усіх жанрів його творчості бачу поезію. Тож і видав іще 1996 року його поезію в своєму перекладі («Чюрльонісів шлях», видавництво «Етнос»). І от на виставці в Києві знову побачив геніальну казку «Замок», «Сонату весни», «Сонату моря», а також трепетних «Діву», «Стрільця» (із «Знаків Зодіака»), грандіозний «Рех», знамениту казку «Королі», що тримають у своїх руках цілу Литву, і сам уже мрію, щоб наші королі втримали в руках Україну. Воїстину великий Поет він у всіх мистецтвах (тут ми дізналися, що і в фотомистецтві).

ВЕЛИКИЙ ЧЮРЛЬОНІС: ВІД ЛИТВИ ДО УКРАЇНИ

...Тепер часто згадують що поетів, коли у світлі останніх наукових досліджень говорять про біоенергетичні можливості людини, про її всеосяжну здатність розуміння та бачення світу.

Так, він бачив кольори звуків, він чув мелодії барв, він прочитував поезію всього суцього — живого й неживого, він міг зчитати інформацію з календаря аурі країни... Він бачив те, чого не бачили інші (і в матеріальному, й у духовному сенсі), він чув музику, якої не чули інші, він відчував те, чого не відчували інші. Він творив симфонічні живописні картини, колоритні музичні полотна, поезії, повні чарівних барв і звуків, і все оповивав шемками роздумами про свій литовський народ.

Цю могутню легенду, якій ім'я Чюрльоніс, бережу я в душі і сповідаю все життя. Уже й не пригадую, коли доторкнувся вперше до її чарівної глибини і глибинної чарівності. Але знаменними для мене були дні (27 і 30 грудня 1970 р.), коли віч-на-віч зустрівся з цим незрівнянним дивом — спочатку в Вільнюсі, потім у Каунасі. Через п'ять літ — у Друскінінці.

Виходжу я з Галереї Чюрльоніса, і світ мені перемінявся: він зовсім не такий, яким був досі. Тепер він багатший, щедріший, мудріший і розважливіший. Він спону-

кає захоплюватися й міркувати, думати і прагнути. Є ось і натхненники — М. К. Чюрльоніс і К. Шімоніс. Кажуть, що другий із них — живий і мешкає в Каунасі.

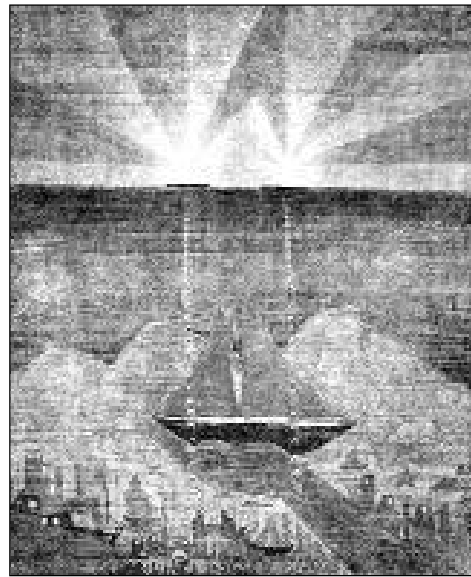
О, яка то насолода була розмовляти зі стареньким мудрим маестро, котрий зараз же пригадав пам'ятні місця Києва, де відбувався на початку століття військову повинність. Навіть малювати його вчив художник на прізвище Шевченко... А про Чюрльоніса Казіс Петрович говорив водночас і як про свого бога, і як про побратима. Адже не раз і виставка їхніх творів була спільна. Мав я щастя зустріти в житті такого милого співрозмовника, який був до глибини душі залюблений у Чюрльоніса і сам був великим художником і поетом. Він і відкрив якоюсь мірою мені ключик до тої великої й чарівної легенди, якій ім'я Чюрльоніс. Це я чіткіше уявив, коли побачив його ж, Шімонісову, чудову картину «Іду в казку». Казіс Петрович казав: «Чюрльоніс розумів казку, він у ній жив». А я ще додав би: «Чюрльоніс розумів казку й сповідував притчу, пророчу притчу». В цьому я переконався, коли в години туги й зневіри приходив до нього на роздуми й пораду. До нього, бо саме він міг зрозуміти мою ностальгію, журбу й розпук, що й сам пережив іще на білому світі, бо саме він промовляв

до мене і звуками, й барвами, й словом. У нас кажуть: до всього він мав хист. А мені думается: він був поетом у всіх виявах, тому й синтезував своєю особистістю, своєю творчістю і музику, й живопис, і поезію. Він промовляв як поет і своїми полотнами, й сонатами, й літературними творами, навіть дослідженнями й листами. Вільнюс почуваючись у всіх мистецтвах, він так само вільно користувався інструментарієм цих мистецтв, але ж енергетичною силою всіх його творів була його душа — душа великого Литовця, який знав чого прийшов у світ.

У його казці-притчі «Замок» нас вражає сміливий погляд у майбутнє свого народу. Митець бачить замок (читаймо: місто, Литву) у поєднанні променів Сонця, волі. Хоча крута дорога до цих вершин і лежить через тяжкі випробування. Освітлені цією вірою, линуть над морем до рідного краю кораблі-мари, кораблі-мрії. І ось від мрійливих сонячних кораблів автор переходить до яскравого образу сонячного вершника (старовинний і — нарешті — сучасний герб Литви), що над давнім містом мчить у майбутнє. Динаміку поступу підкреслює багатоплановість картини («Вершник»), гіперболізований образ коня й вершника з мечем. Коли хтось дорікав за будинки на деревах у казці-притчі «Королі», художник сказав: якщо на гілці вміщається ціле місто, яке ж то дерево, який ліс, що з таких дерев? Певно ж, тоді й королі не звичайні, а велетні, і в них у руках не вигрешка, а ціле село, цілий литовський усесвіт.

У триптихові картини М. К. Чюрльоніса «Мій шлях» читаємо: виростає на казках, легендах, потім — рідні краєвиди, архітектура Європи, намогливі пошуки себе самого, і дві його зірки (зірка художника й композитора; третя — поета — не зайнялася) зійшли на небо з отчої землі, багаті чарівним світом мистецтва, неповторною красою і чистотою душевного сумління. І тепер він творить мистецький пам'ятник, у якому поєдналося історичне минуле й виборене майбутнє.

Постать великого литовського митця завжди привертала увагу ук-

Соната моря. Andante

раїнських письменників, художників, педагогів. До нього зверталися як до сміливого першовідкривача в царині синтезу мистецтв, як до важливого оборонця національної ідеї і творця підвалин литовського мистецтва, як до доброго натхненника й широкого співрозмовника. І сам Чюрльоніс знав, що Україна цікавиться ним. Навесні 1910 року його твори «Казка» та «Балада» експонувалися в Києві. Того ж року дружина Зося Чюрльонене писала до Мстислава Добужинського: «Останнього Вашого листа, посланого 28 березня, отримала. Ви там писали про послання картин до Парижа й Києва і про продаж «Єгипетської брами» за 100 рублів...» Тепер дізнаємося з Друскінінкою, що одна з тих картин, які експонувалися в Києві, — «Балада (або Чорне Сонце)... На жаль, невідомо, де вона.

Чюрльоніс був у Україні (Крим). І його мистецькі шедеври були тут, ось у Києві. Бог його знає, може, вони десь тут і досі. Прийшла в Україну і його поезія. Чюрльоніс близький українцям і як митець, і як охорончий духовного коду нації. Україна шанує литовського класика, проникає в таємниці його багатогранного світу, дошукуються його ще не відкритих сторінок. Поети, художники й композитори присвячують йому свої твори, актори читають його українською, студенти ідуть до Друскінінкою чи до Каунаса збагнути, надихнутися, збагатитися Чюрльонісом.

А мудрі королі вчать у нього, як тримати в руках свою Батьківщину.

• Дмитро ЧЕРЕДНИЧЕНКО

Вершник

ЦІКАВО ЗНАТИ

Кожен, кому доводилося бачити ілюстрації до Біблійної історії про гріхопадіння, обов'язково зауважував, що на тих картинах змії-спокусник зазвичай пропонує пра матері Єві покуштувати яблуко. Це відображено й у фразеології, вислови «гріхове яблуко», «яблуко гріха» звичні для нашого вуха.

Проте якщо розгорнути Святе Письмо, то в Книзі Буття ми не знайдемо жодної згадки про яблуко. В оповіді про перший гріх ідеться просто про «плід». І взагалі, в Біблії немає жодних згадок про яблука чи яблуню. Це не дивно, бо, на думку вчених, на Близькому Сході у час написання Священної Історії яблука просто були не відомі. Символічними плодами в тому культурному регіоні вважалися гранат (ось він якраз часто фігурує на сторінках Старого Заповіту), айва та інжир (фігове дерево та його плоди неодноразово згадано в Новому Заповіті).

Як же сталося, що яблуко, цей смачний і корисний фрукт, стало символом зла та смерті?

Відбулося це в середньовічній Європі десь у VIII—IX ст. Одного разу якийсь чернець, переписуючи латинською Святе Письмо, зробив описку: замість malum (лихий, злий, гріховний) написав malus (яблуня). Хтозна, чому помилився скриптор: може, був утомлений, може, чомусь відволікся від праці... Коли ж помилку помітили, співзвучність слів malum-malus стала приводом до глибоких роздумів.

ЗВІДКИ ЄВА ВЗЯЛА ЯБЛУКО?
Лінгвістичний детектив

Адже по всій Європі яблука були відомі здавна. Ті ж учені, що заперечують існування яблуневих садів у Палестині, стверджують, що перші сорти яблук на території Європи були виведені ще за пізнього неоліту. Тож не дивно, що в багатьох європейських культурах яблуня та її червоно-жовтий плід увійшли в міфологію та фольклор. Так у давніх скандинавів яблука були їжею богів, вони давали вічну молодість і пильно охоронялися богинею Ідунн. У кельтських релігіях яблуко символізувало передавання знань і мудрості, а Авалон — країна блаженства, — вважалося, щедро вкрита яблуневими садами. Часто згадуються яблуневе дерево та золоті чи мідні яблука у слов'янських казках, легендах, обрядових піснях і замовляннях.

Та найбільш відомі нам оповіді про яблука з античної міфології. Вони найбільше вплинули на значення символу. Саме цей золотавий плід подарувала Гея-Земля богині Гері у день її шлюбу з Зевсом. Тому довгий час у Греції яблуко було символом кохання; молодята ділили навіплі яблуко й з'їдали

Ганс Мамлінг.
Мадонна з немовлям. 1487

його на вході до шлюбних покоїв. Проте інший міф — про яблуко розбрату, яке спричинило Троянську війну, — поволі змінив символічне навантаження цього плоду. І вже в пізній античності гілка з яблукми була атрибутом Немезиди, богині помсти.

Так само з пізньої античності прийшло до нас «державне яблуко»: золота куля, на якій стояла богиня Вікторія, від часу Августа була відзнакою римських імператорів. Потім, коли християнство вийшло з катакомб, постать Ніке-Перемоги замінив хрест, і така «державна» разом зі скіпетром символізувала владу монарха.

Отак два латинські пароніми та європейські міфи наклалися на Біблійну оповідь: і яблуко стало символом гріха.

Таким воно ввійшло навіть в іконографію: Дитя Ісус тримає в долонях яблуко, як символ, що Він бере на себе гріх світу. А в добу бароко набув поширення такий образ Смерті: скелет, що простягає яблуко, мовляв, «заплата за гріх — смерть».

Саме в час козацького бароко, з появою шкільництва та ширшого застосування латини, цей символ прийшов і в Україну, й так само міцно вріс у нашу культуру, як і по всій Європі. Можливо, звідси православний звичай не їсти влітку яблук аж до Спасу?

Ось така правдива історія про те, як пара паронімів й одна випадкова описка вплинула на розвиток культури.

• Зоя ЖУК

МИТЕЦЬ І ПРОВІНЦІЯ: ХТО ВИНЕН?

“Чернівці — це акваріум без води”, — саме так ще п’ять років тому охарактеризував атмосферу міста в інтерв’ю обласній газеті “Буковинське віче” нині заслужений діяч мистецтв України Василь Вовкун.

Про це і не тільки ведемо розмову з головним редактором газети, членом Національної спілки журналістів України та Національної спілки письменників України, поетесою Вірою КИТАЙГОРОДСЬКОЮ. А приводом для зустрічі стала презентація її нової поетичної збірки “Ловіння вітру”, яка відбулася під завісу осені у столичному Будинку письменників.

— Попри те, що сьогодні видати книжку — не проблема, і дехто вважає, що це навіть легко, підсумком Вашої 30-річної діяльності на літературній ниві стало лише четверте видання Ваших поезій. Що, на Ваш погляд, необхідно для того, аби видаватися?

— Не таємниця, що для того, аби видати бодай невеличку збірку поезій із тисячним накладом, потрібні значні кошти. Моє прізвище, наприклад, жодного разу не потрапляло до списку чи програм, які за сприяння влади гарантували вихід у світ книжок наших буковинських авторів. Щоправда, одного разу обласна влада таки виділила мені 800 гривень на видання збірки, але гроші зникли на рівні обласного управління культури. Для мене й досі залишається таємницею їхнє зникнення.

Шляхи ж здобуття коштів на видання книжок сьогодні можуть бути різними. Можна успішно “сісти на хвіст” будь-якої партії або виїхати з провінційних міст і сіл. Ну, це можна виїхати на заробітки до Італії чи Іспанії. Можливо, самотужки когось і пощастить видати одну книжку, але у провінції з цією однією книжкою початківець може й загинути як письменник. Бо в пресі не пролунає жодного відгуку про його доробок.

— У нас зникли літературні критики?

— Сьогодні надрукувати повідомлення, відгук, статтю чи рецензію про нову книжку — також коштує грошей. І це неабияка проблема, бо в регіонах сьогодні ніхто не відстежує літературного процесу. Цілий пласт сучасної літератури залишається поза увагою критики, а отже, — й широкого загалу, і може бути втраченим.

— То що тоді для письменника у провінції вихід нової книжки?

— Констатація факту, що він щось зробив за певний проміжок часу, і що він у творчому розумінні ще живий. Не йдеться ні про фінансовий зиск (бо на тисячному накладі не заробиш), ні про творчий, оскільки рецензії чи відгуки пишуться переважно за гроші.

— Хто допоміг Вам у виданні цієї збірки?

— Минулого року облдержадміністрація виділила на книговидання 120 тисяч гривень. До цього часу в області виділялося, як правило, у межах 20 тисяч гривень. Це єдиний рік за моєї пам’яті, коли така велика сума була виділена на книговидання. І, на щастя, я потрапила до цієї програми. Книжка побачила світ завдяки колишньому губернаторові Михайлу Романіву та мерові Чернівців Миколі Федоруку. Цьогоріч виділено лише 24 тисячі на видання книг сучасників, класиків і для дітей. Знову стоять у черзі на видання Ю. Федькович, О. Кобилянська... Щоправда, днями при уточненні бюджету обласна рада ухвалила рішення виділити 40 тис. грн. із бюджету краю на книговидання. У буковинських авторів з’явилася надія...

— Незважаючи на значну кількість видавництв, не кращою є й ситуація у видавничій царині?

— Якщо за радянських часів письменники західних областей роками стояли у черзі на видання

книжок у єдиному регіональному видавництві “Карпати” в Ужгороді, то сьогодні лише в Чернівцях маємо понад 10 видавництв із високою технічним рівнем і гарною поліграфією. Але, незважаючи на значну кількість видавництв, що з’явилися за роки незалежності в Україні, Віктор Ющенко констатував, що сьогодні в Україні виходить на одного українського читача 0,8 української книжки, тоді як у Росії — 8 книжок, у Польщі — 20. Що дає підстави говорити про нормальний як літературний, так і видавничий процес у наших сусідів. З огляду на наші реалії, ми маємо підстави говорити про те, що ситуація не тільки значно погіршилася, а й про те, що в нас досі немає державної політики щодо книговидання.

— Сьогодні в українському суспільстві спостерігається прогнозований політологами ще під час революції відкат, загальне невдоволення новою владою і її діями в царині культури. Ви також відчуваєте щось подібне?

— Мабуть, ні, бо мені щодо цього не було особливих ілюзій. Їх розвіяла своєю блискучою промовою у Верховній Раді майбутній прем’єр-міністр Юлія Тимошенко. Згадайте, тоді ми не почули змістовної програми щодо гуманітарної політики... За 15 років незалежності в жодній владній команді не було розуміння, що це таке! А нова владна команда — це професіонали в політичній та економічній сфері, але культури це не стосується.

— Чому?

— Бо наша українська влада досі не знає, що робити з власною культурною політикою. Розуміння, що таке національна культура, національне інформаційне поле, яке його стратегічне значення для розвитку країни, як держава має його захищати, як узагалі з ним працювати, — у наших чиновників ніколи не було. Тому люди, які прийшли до влади майже рік тому, багато в чому діяли навпаки. І, на мій погляд, вони чомусь бояться творчих людей. Можливо, тому культура ще й сьогодні фінансується за залишковим принципом, а творчі спілки успішно припиняють своє існування. Вони сьогодні не виконують навіть соціальних функцій. А про обстоювання інтересів спілчан, встановлення правил гри, наприклад, на книговидавничому ринку чи ринку реалізації української книжки мова взагалі не йде. Одне слово: якщо інші держави вже мають великий капітал саме з інтелекту, то ми й сьогодні шукаємо чомусь зиск у торгівлі, до того ж чужим товаром. І це чи не основна причина нашого падіння вниз, чим далі, тим більше. Навіть радянські чиновники добре розуміли, що еліту треба зберегти.

— Що, на Ваш погляд, стоїть за людським невдоволенням і за таким падінням у гуманітарній сфері?

— Відсутність національної політики в державі. Сьогодні від неї відмовляються на всіх рівнях. Якщо в 90-х роках, про які ми говорили, Рух, слова “національний”, “патріотичний” звучали як гімн нації, як ода нашим очікуванням, то сьогодні політичні партії бояться у своїй назві використовувати слово “національний”...

Рух нині десь на задвірках укра-

їнської політики. А це ж люди, які цю національну ідею провадили ще задовго до нашої незалежності та обстоювали від перших її днів. Чорновола знищили, національно-патріотичні партії розкололи. Нинішні ж політики сьогодні зосереджені, як правило, на економіці, на переділах власності. І вони впевнені, що державу можна збудувати лише за допомогою економічних важелів і впливів. І це одна з причин, чому в нас і досі немає національної політики в державі, а сучасні новоспечені політичні партії не мають ідеологічних засад. Хочеться процитувати слова Богдана Ступки з його інтерв’ю: “Нещасний той народ, який на шпальтах газет читає лише про політиків, а не про митців”.

— Як позитивні досягнення нової владної команди?

— Мені подобається відкритість цієї влади і те, що стало більше свободи слова.

— Буковину залишають таланти. Що це? Традиція чи необхідність, аби відбутися?

— Міграція та перерозподіл інтелектуальних продуктивних сил у напрямку адміністративних центрів і великих міст відбуваються безперервно і скрізь. Лише за останні десять років Київ поповнився майже на чверть мільйона інтелектуалами, які в українських провінціях, як правило, існували на правах ізгоїв.

Один за одним свого часу покинули Буковину Дмитро Гнатюк, Михайло Ткач, Степан Сабадаш, Іван Миколайчук, Софія Ротару, Микола Мозговий, Софія Майданська, Тарас Унгурян, Лілія Сандулеса, Іво Бобул, Ауріка Ротару, Кароліна Кук (Ані Лорак), Катерина Бужинська, Василь Вовкун, Лідія Жук, Марія Матіос, Петро Мага, Михайло Войчук, Галина Тарасюк, Дмитро та Назарій Яремчуки, кілька десятків науковців, політиків.

Тоді, п’ять років тому, коли Василь Вовкун сказав, що “Чернівці — це акваріум без води”, його зізнання мене не тільки подивувало, а й шокувало. Проте сьогодні я переконалася: Василь трічі мав рацію.

— І це переконання народило такі рядки?

Сей цвіт, що ще лишився
в Чернівцях,
Його лиш горстка — цвіту
з черемшини.

Гряде мороз і б’є у серце цвях —
Тонкий і довгий — як нічні години.

Це вістря б’ється там, углибині,
Де, може, є душі тичинки рання,
Де льодом побирається на дні
Весни в кришталіних
прожилках чекання.

Сей цвіт, що ще лишився
в Чернівцях,
Його відносить вітром за ограду,
Де ходять білі тіні в рудниках,
Де чорні руки вікового саду...

Куди нам прихилити сей колаж —
Черемху у морозній вуалі?
Тут дише він — безцеремонний
страж

Поетової пісні на кинджалі.

— Скоріше від усвідомлення тієї атмосфери акваріуму, в якому ми тут живемо. Адже митці — це люди з оголеним нервом, які завжди боляче реагують на свою професійну незатребуваність. А в Чернівцях і досі свято зберігається тенденція до визначення “не дуже бажаних імен”. І природно, що митці її постійно відчують і відповідно вивільняють територію. Адже для них важливо бути почутими, прочитаними, зрозумілими, тому вони ідуть туди, де їх і почують, і прочитають, і зрозуміють. Сьогодні від нас до Києва поїхав Павло Дворський. Тому душа й народжує такі вірші:

ПРОЩАННЯ З БУКОВИНОЮ

Складають цінники усім,
Хто є ще в місті.
А на майдані голоснім
Пісні троїсті.

Шкварчать цимбали, як в огні
Ведмеже сало.
Ми тут у натовпі одні —
Нас крайньо мало.

Як добре бути поміж цим
Різьбленим листом,
Сердечком чистим, золотим,
Дрібним намистом...

Там, де не пишуть цінників
Два супостати,
Де не приписують гріхів
Три марнотрати.

Де нас так мало, як косиць,
І тих зривають.
Над тихим присмерком ялиць
Цимбали грають.

— Сьогодні українська столиця перехопила ініціативу Москви. Якою буде за таких реалій майбутня доля регіональних центрів і малих міст?

— Столиця поглинає весь провінційний інтелектуальний потенціал. Вона зосереджує у себе все найкраще і за рахунок цього розвивається економічно, науково, а також збагачується на рівні культури й мистецтва. У столиці велике майбутнє.

Але страшне майбутнє в української провінції. Уже сьогодні ми маємо сумну статистику, яка свідчить: щороку на Буковині зникає одне село. Якщо ж провінція ще втратить регіональну інтелігенцію, яка здатна формувати національну ідею та морально-етичні норми у суспільстві, то вона перетвориться ще й на духовну пустелю.

● Розмовляла
Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

* * *
Беріть сю зброю. Я її віддам,
Я — не вояк, я — скіфська
кобзарівна,
Я хочу з полем бути сам на сам,
Я хочу з небом бути птасі рівна.

Крилом торкнутися хмару до чола,
Крилом гортати промені і води
І впасти в чорнобривці край села
Або на перехиліні городи.

І мить набутись. І вдихнути
мить.
Беріть сю зброю, я її не пара,
За мною ліс верхів’ям цебенить,
Зі мною дві доби голосить хмара.

РОМАНУ ШУХЕВИЧУ

Ці герої вже стали травою,
Сухожиллям осінніх гривниць,
Лише дятел стукоче: “До бою!”
Під смечим сукном плащаниць.

Відпливає історія честі,
Відлітає нескорення клин:
І стримить на гірським
перехресті
Сивий сотник. То —
берест один.

У землянок запалились легені,
У крижок — зотліли кістки.
Де ви, діти гуцульські, зелені,
Де прудких провідниць кісники?

Крадком хтось згадає вас
тихо,
У запічку, в забитім селі,
І затужить у стрихові вихор,
І заскніє сльоза у золі.

Хто ще плаче — той душу
не згубить.
Хто сумує — той пам’ять
не стне.
Той без зиску Україну любить,
Той без неї ні раз не дихне.

06.09.05. Чернівці

* * *

Втікати, втікати, втікати,
Від сірих мурів і суєт,
Та як залишити Карпати,
Ти ж ніби Карпатський поет.

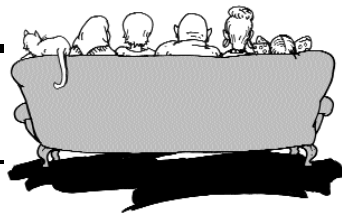
І ніби з чорниць твоя кривця,
І мова твоя від отав,
Де в жовтні парують вівиці,
Де місяць зірок поковтав.

Втікати, втікати, втікати!
За море, за гори, за ліс
І хмару за гриву ввіймати,
І впасти із нею в заміс.

Де бовтас глиною жаба,
Де мокнуть сніпки череди,
Де коник з вершин Перкалаби
Напитися хоче води.

Втікати і сховку шукати,
Заритися в землю, як кріт,
І там, між корінням пізнати,
Як добре влаштований світ.

Віра КИТАЙГОРОДСЬКА

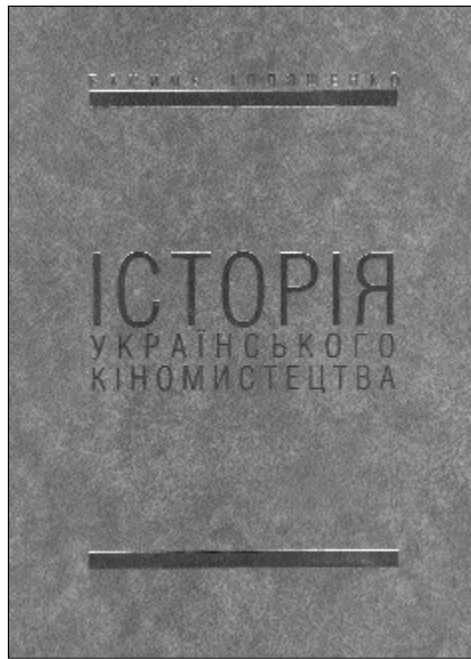
ОСОБИСТІСТЬ

Де тепер ота щаслива пора навчання у Всесоюзному державному інституті кінематографії — ВДІКу?! Вже відлетіла на поетичний Олімп і в Ноосферу — Світ Духа, Мудрості й Любові — високопоетична Душа незабутньо-буремного Миколи Вінграновського — однодумця, друга й побратима Василя Ілляшенка. Були вони, свідомі українці, у навчанні в різних славетних майстрів. Вінграновський у Олександра Довженка, а Ілляшенко — у Сергія Герасимова.

Для дипломної роботи Василь Ілляшенко уподобав сценарій Ліни Костенко “Перевірте свої годинники”, який переміг у республіканському конкурсі на кращий сценарій. Такого фільму немає, але він був. Найточніше про це свідчить сам Ілляшенко: “Був відзнятий і змонтований матеріал — 2000 метрів. Потім було 1966 року Політбюро ЦК КПУ. Після чого вже нічого не було. Матеріал фільму — 25000 метрів — було спалено кегебістами на території студії Довженка у спеціальних бочках на очах у режисера, а 2000 метрів змонтованого фільму більше ніхто не бачив. Загадково зник і відомий триптих А. Фуженка — “Голгофа”, який скульптурно зображував трьох розп’ятих українських поетів: Володимира Булаєнка, Федора Швіндіна та Леоніда Левицького. Із усім було покінчено водночас: зі сценарієм відомої поетеси, з режисером і фільмом. Щоправда, Леонід Осика, рятуючи виробничу одиницю, зняв на тому матеріалі фільм “Хто повернеться — долюбить”, але Ліна Костенко не визнала його своїм, а Іван Миколайчук відмовився там зніматися, поязяк стилістика фільму була не його... Сергій Герасимов, який приїздив на студію дивитися матеріал свого учня, спочатку добре сприйняв матеріал, та після поїздки в супроводі заступника голови Комітету з кінематографії О. Левади в ЦК КПУ, зі сльозами на очах сказав своєму учневі, що вже нічого не можна врятувати, фільм загинув...”

Сценарій був поетичний. Була у фільмі надзвичайно цікава “одиссея духу” про поетів, які пішли на війну і не повернулися. Про долю поезії в Україні. Про війну. Про любов. Про знущання влади над поетами. Сценарій містив у своїй тканині і поезію, і містику, і цікаві вигини форми, і незвичайний сюжет: адже після війни мертві поети повернулися до Києва живими, прийшли до Спілки письменників із проханням прийняти їх до Спілки. Були там і новаторські пошуки, особливо у сцені “Тренделенбург”, де фашисти виточували кров із військовополонених у спеціальний посуд через шпиріци. У сцені “Голгофа” кожен поет, убитий на війні, приходив і ставав на свій хрест. Березові шибениці з повішеними пливли повз Київ, і ті повішені були ще живими. У сцені “Читання віршів” поет Володимир Булаєнко — його грав Іван Миколайчук — читав поезії про вічність на цвинтарі біля могили М. Грушевського і січових стрільців. А в “Домі божевільних” поети з криком “Хай живе Сталін!” викидалися через вікно вниз на бруківку. Незвичайними були також персонажі фільму: “Людина, яка підмітає Земну кулю”; “Людина, яка за ту владу, котра при владі”; “Ярема Яскажук. Мірошник. Із того козацького роду, чий прадід іще, коли турки саджали його на палю, прокричав: “А я таки скажу!” І його жінка, яка зарізала півня”. І був у сценарії рівний, безсторонній голос об’єктивного часу: “Товариші, перевірте свої годинники. Ви бачили людей, причетних до історії народу...”

ФЕНОМЕН ВАСИЛЯ ІЛЛЯШЕНКА

Стилістика поетичного, новаторського, доволі складного і в слові, і в драматургійній побудові сценарію давала можливість режисеру для мистецьких з’яв, для реальних пошуків у формі та експериментів, для створення фільму-реквієму, фільму-поєми. Чим режисер і скористався сповна. За що й поплатився. Не треба думати, що Політбюро захотіло розправитися над бунтарським фільмом просто так, знічев’я, що нічого крामольного, недозволеного методом соціалістичного реалізму там не було, і рішення прийнято поспіхом, необдуманно, даремно. Усе там було. І форма, що переважала над змістом, і зміст, який не був дозволений у ті часи. І пошуки, експерименти. І вишуканість кіномови. І поетичні зашифровки: метафори, символи, тропи. То на що ж сподівалися автори фільму? На те, що такий фільм ніхто вже забронити не зможе, що мистецтво саме проб’є собі дорогу. Що переможців не судять. Адже не було здорового глузду в тому, щоби знищити таку роботу, спалити вогнем і пустити за димом... Таке враження, ніби все забрав сам диявол! Хотіли назавжди закопати режисера, вчинити всеукраїнське посміховисько, помститися видатній поетесі за неприйнятний для них світогляд, що фільм не характерний для України і для студії. Автори нічого не боялися, сподіваючись, що фільм себе захистить, постоїть за себе — не буває інакше... Буває! Ще й як буває! В ім’я тоталітарної ідеології, в ім’я ідеологічної стабільності й надійності керівництва мистецтвом можна пожертвувати і незвичайним фільмом, і людськими долями.

Ліна Костенко назавжди, на жаль, пішла з кіно. Як не тяжко в поезії, та в кіно ще важче. Втрата для нового українського кіномистецтва, яке тільки зачиналося в 60-ті роки, величезна. Адже саме сценарій “Перевірте свої годинники” був найпоетичніший для “поетичного кінематографа”, що саме відроджувався. Режисер після тієї катастрофи так і не звівся на ноги... Була ще одна втрата:

роль Володимира Булаєнка, не зіграна Іваном Миколайчуком. Роль, яка йому була по душі і серцю, по духу дуже близькою.

Що творилося в душі Василя Ілляшенка в той час, та й пізніше, мало хто може збагнути. Тільки випадок, а швидше Божий Промисел урятував його від самогубства... Не від ущемленого самолюбства, а від творчої вдачі, зціпивши зуби, він написав кілька книжок добротної художньої прози, — на тих книжках мені поталанило бути редактором, — і став членом Спілки письменників. Потім у вічний полон узяла його Поезія. Адже, по суті, й поетичне кіно він починав із поетичного сценарію “Годинників”. Кіно, яке нібито й не відбулося, бо знищене. Це пізніше з’явився Параджанов із “Тінями забутих предків” за повістю нашого сонцелюба Михайла Коцюбинського, через що й жорстоко поплатився, хоча фільм здобув найвищі міжнародні нагороди. Іще в часі — неперобутна творчість Юрія Іллєнка, Івана Миколайчука...

Далі Ілляшенку також, вважаю, Божим Промислом довелося бути вже толерантним секретарем парткому і головним редактором студії Довженка і, що винятково важливо, викладачем і завідувачем кафедри кіномистецтва в Театральному інституті імені Карпенка-Карого.

У шойно виданій поетичній книжці “Сльози сонця” Ілляшенко сам свідчить про себе: “За вусатою диктатурою послідував феодалізм Хрущова і Брежнєва, коли піддані любили країну перемігшого соціалізму, як свою власну хату, і працювали в колгоспах державними кріпаками, а ми, малоки, збирали колоски, здавали в державу, голодували і раділи. Аж до перемоги “демократії”... Таке існування в світі витесало із мене феномен дивний: зліпок з раба і бунтаря, суміш покори й непокори, що, між іншим, напевне, одне й те саме.

Кадр із фільму “Перевірте свої годинники” (Володимир Булаєнко — І. Миколайчук, наречена — Т. Королюк)

Феномен виявився трагічно смішним. І неповторним, бо в такий придуркуватий відрізок історії навряд чи випаде жити іще якійсь істоті. А тому я все життя відчував, що існую в якомусь дивному, примарному світі і в якійсь неправдоподібній країні. Усе життя чогось допитувався й шукав, бунтував і стояв на колінах, намагався знайти істину й пізнати світ, затулений від мене то залізною завісою, то вусами вождя... Тільки добрий мій учитель Сергій Герасимов та іще кілька духовних людей —

М. Вінграновський, Г. Шпаліков, Клара Лучко — вселили в мене віру і відчуття митця. Решта переконували, що я просто випадковий у мистецтві селюк, який дивно відірвався від своїх курей і корів та зайнявся не своєю справою... Тому-то і мої найхімерніші і дивовижні пошуки та знахідки у фільмах завше сприймалися як випадковість, зі злісним подивом і роздратуванням. На мої картини мало хто звертав увагу, — їх більше краляли, шматували, знущалися, як із беззахисного каліки... Я не ображаюсь, я орю свою ниву, бо так у мене виходить, без чорв я не можу, а що здається зі сторони — Бог його святий знає...”

Голубчику Василю Васильовичу! Така вже нива Вами зорана, що я клякну на колінах! Адже все, що Ви зробили дотепер, — це неосаяжна мистецька вага надлюдської сили! Величезний інститут мав би творити об’єктивну й патріотичну “Історію українського кіномистецтва”, “Теорію смислів світового кіно” в семи томах, а Ви зробили це самі! А ще ж — художні фільми, книжки прози, поезії...

Феномен творчої природи й полягає в тому, що її не знищити, не закопати, не заткнути рота. Мотиви із “Годинників” повторилися через багато років у фільмі “Обітниця”, але не було вже поруч Ліни Костенко... Творчі сили Ілляшенка вибухнули в іншому. Вперше вийшла “Історія українського кіномистецтва”, що охоплює весь період (1893—2003 років) українського кіно. Книга має свою оригінальну концепцію, трактування подій, відкриває багато невідомих досі документів, посилаєть на істотні джерела, що робить розповідь, підсумки та узагальнення науково історичними, пізнавально необхідними, успішно назрівали.

Автор украї відповідально системно охоплює й осмислює складний процес розвитку кіномистецтва в Україні, розповідає про долі окремих людей і фільмів, веде читача по складному, часом драматичному шляху, що його пройшов наш кінематограф за свій столітній період... А що вже казати про семитомну “Теорію смислів світового кіно”? Цього не має жодна кінематографія світу! Могла б пишатися таким набутком кожна країна, якби мала його. Бо де ще зустрінете під одною обкладинкою весь модернізм ХХ століття і його теоретиків, естетику і філософію кіно, а ще й те, як воно робиться (том “Книга режисури”). Назви томів говорять самі за себе: “Кінематографічний авангард”; “Філософія світових суспільств та кінематографії”; “Естетика кіно та складових мистецтв кіно: живопису, музики, літератури”; “Вершинні досягнення світового кіно” (аналіз кращих фільмів світового кіномистецтва); “Практика кіно: “Філософія та естетика екранних мистецтв”...

Не буду тут говорити про поезію і прозу Василя Ілляшенка, кілька його книжок “Етюдів про кіно”, тому що й так видно феноменальність цієї мистецької особистості в нашій Україні...

● Микола СТЕБЛИНА,
м. Київ

ЦІКАВО ЗНАТИ

Олеський замок, що на Львівщині, — визначна пам’ятка архітектури XIV—XVII століть, що височить на стрімкому пагорбі, приваблюючи не лише туристів і

школи тодішнього колгоспу “Правда” Бродівського району. Впродовж кількох тижнів, одягнувшись у старовинні жупани, шапки, озброївшись пістолями й шаблями, гарцюва-

ОЛЕСЬКА ТВЕРДИНЯ І ДЕСЯТА

краєзнавців: ще на світанку нашого кінематографа тут велися зйомки та монтувалися кадри до стрічок “Янко-музикант і таємниця королівського замку”, “Дике полювання короля Стаха”.

Щодо останньої пригодницької стрічки, то її творцем була студія “Білорусь-фільм”. І що цікаво: автори фільму запросили для зйомок юних жокеїв кінноспортивної

ли на породистих конях місцеві вершники.

Про ніжну й драматичну історію кохання двох уже немолодих сердець розповідає фільм “Помилка Оноре де Бальзака”. Французький романіст і польська графиня Евеліна Ганська прагнули поєднати свої долі. Та тільки через сімнадцять років із часу їхньої першої зустрічі вони врешті-решт обвінчалися у храмі Святої Варвари, що в Бердичеві на Житомирщині. Пригадуєте епізод із фільму, коли у вечірніх сутінках повз старовинну фортецю проїжджає карета, в якій письменник кваліється до коханої в село Верхівню, де був її родинний маєток? Прототипом цієї фортеці був Олеський замок.

Рівно чверть століття виповнилося, відколи працівники Київської кіностудії імені Олександра Довженка приступили до роботи над багатосерійним фільмом за романом Етель-Ліліан Вой-

нич “Овід”. І знімальним майданчиком був також Олеський замок. На роль головного героя було запрошено в той час студента Київського державного інституту театральних мистецтв імені І. К. Карпенка-Карого Андрія Харитонова. Образ кардинала Монтанеллі, складний і сповнений трагізму, втілював відомий режисер, актор українського походження Сергій Бондарчук, найперше відомий нам як постановник кіноопери “Війна і мир”. Пригадуєте, за цей фільм мистець був удостоєний престижної премії “Оскар”.

І кіно, і музеї — це світ духовного життя людини, це наша історична пам’ять, яку треба зберегти.

● Ігор БІДУК,
с. Йосипівка на Львівщині

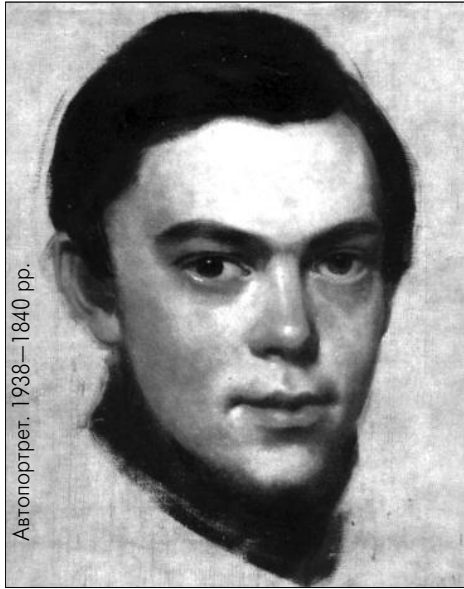
МИСТЕЦЬКІ ПЕРЕХРЕСТЯ

“... цінність будь-якої цивілізації і будь-якого вчення полягає в тому, що ми звертаємося до них у пошуках відповідей на питання сьогодення”, — зазначив Умберто Еко. Спробувати знайти такі відповіді в набутках XIX ст. можна на виставці “На незабудь Штернбергу”, яка, побудована на експонатах фондової колекції НМТШ та НХМУ, відкрилася у Національному музеї Тараса Шевченка. 8 листопада 160 років тому обірвалося життя непересічного художника, що йому пророкували велике майбутнє, на якого покладали надії, зокрема як на родоначальника школи живопису в тогочасній Україні. Василю Штернбергу було 27 років.

Етнічний німець, народжений у Петербурзі, у 17 років він стає учнем Академії мистецтв (щойно реформований клас пейзажного живопису Максима Воробйова, який, власне, і об’єднав окремі класи — перспективного та ландшафтного живопису — в один).

Наприкінці вересня 1838 р. Штернберг близько зійшовся з академістом Тарасом Шевченком. Майбутні художники навіть замешкали разом. Свідченням цієї зворушливої дружби є представлені в експозиції виставки поетові зображення, виконані Штернбергом. Це переважно портретно-побутові замальовки, позначені як тонким гумором, так і шаржовані. Відомо, що молодого мистця побутовий живопис вабив нарівні з пейзажним. Рідкісну здібність до побутового жанру виявляли рисунки й карикатури, які він робив від часу вступу до Академії (дивувався цим своїх друзів і викладачів). Що ж до друзів, — Штернберг товаришував переважно зі старшими. Принаймні серйозна дружба зв’язувала його з Карлом Брюлловим, а згодом, в Італії, з Олександром Івановим; там же він часто спілкувався з Миколою Гоголем. Серед ровесників найбільше заприятелював саме з Шевченком, старшим лише на чотири роки.

Певне, їх зріднили не лише юнацькі забави, як-от “карикатурні танці з маскарадом, в якому завжди відзначався Василь Іванович Штернберг” (за спогадами скульптора Миколи Рамазанова). Не тільки спільний побут, про що розповідає, наприклад, рисунок “Замість чаю ми поголились” (обоє друзів завзято голяться перед дзеркалом). І навіть не так те, що вирізнялись рівнем обдаровання і розумінням мистецтва. Той же Микола Ра-

Автопортрет. 1838–1840 рр.

НА НЕЗАБУДЬ ШТЕРНБЕРГУ

мазанов так згадував про роздуми молодого Шевченка: “Чого він тільки не переговорив про мистецтво, чого він не роз’ясняв нам у цих незабутніх бесідах, після яких погляд кожного з нас світлішав і бажання творити стискувало груди?” Їх єднало подібне світовідчуття, яке й було основою для диференціювання мистецтва минулого, “випрацювання” поглядів на шляхи розвитку мистецтва, візія його в майбутньому. Бо ще був, як сказано, третій — великий Карл. Саме з Брюлловим вони поринали у світ мистецтва XVII ст., пильно видивляючись відповіді для творців XIX ст. У них був мудрий друг, який також не лише черпав життєву наснагу від такого спілкування. Напевне, йому теж було цікаво плекати ці юні обдаровання.

А ще Штернберг, як і Шевченко, мав свою Україну, в його житті також були три літа. Три власне літа в Качанівці у Г. Тарновського, де талановитий учень працював за направленням Академії, — 1836, 1837, 1838 років. За виконані там твори художника було відзначено спершу срібною медаллю, згодом — золотою медаллю II-го ступеня. Закінчив же Академію (1838 р.) Штернберг із блискучими успіхами (на розгляд Ради Академії було представлено картину “Освячен-

ня пасок в Малоросії”), отримавши золоту медаль I ступеня та рідкісну відзнаку — діамантовий перстень.

В експозиції виставки також представлено кілька творів (акварелі, малюнок та літографія за аквареллю) художника, які засвідчують його вміння передати не лише особливості країни, етнографічну барвистість і колорит, а й дух народу. Недаремно в одному з тогочасних видань зазначалося: “Можливо, він буде нашим Тенірсом, але Тенірсом сучасного світу й освіти..., зуміє передати глибини духовного світу народу”.

Демократизм, гуманістичне спрямування, власне глибока людяність і повага до людини як рівноправної і, сказати б, рівно відповідальної складової ряду: людина—природа—всесвіт вабили Брюлловою, Шевченка, Штернберга у творчій митців-попередників, особливо XVII ст. Їх об’єднувало бажання своєчасного належного осмислення пластів культури. Брюллову розкритись ще повніше

рез Дніпро”, “Вулиця на селі” — представлені на виставці полотна мистця демонструють не лише тогочасну мальовничу Україну (що вже цікаве саме по собі), вони дають можливість простежити процес еволюції художника, у творчості якого не лише вирішуються адекватні часові проблеми перспективи, а й водночас відбувається перехід від класицистичного трактування світла, від світлотіньових контрастів, притаманних романтикам, до зовсім нової якості: рівномірного розсіювання світла й тіні, що надає краєвидам внутрішнього руху. Світло (або світло, відбите у кольорі), його джерело завше були найважливішим для найобдарованіших. Свого часу Д. Констебл писав, що небо — джерело світла в природі і домінування над усім. А ще раніше, за висновком У. Еко, естетика пропорок не могла поєднати існування досвіду якісного, те, що Середньовіччя відчувало стосовно кольору й світла. Так св. Бонавентура писав: “О! Яке сяяння розливається тоді, коли чистота вічного сонця освічує душі, огорнуті славою...”

Штернбергові великий друг і великий мистець Шевченко прагнув освітити тим світлом людство, свою Україну. Просвітлити. В один спосіб як художник, в інший — як Поет. Це було світло найвищої якості, естетичної, гуманістичної.

З італійського періоду представлено картину “Околиці Риму” (“Акведук у Тіволі”): крізь арку стародавнього акведука видніється блакитна далечина. Не так далеко звідси, у Римі, відлетіла душа художника, здійнявшись у повітряну перспективу, яку він так чудово вмів відчувати і передати у творі. А Тарас Шевченко, пройшовши заслання і зберігши у собі світло сонця серед пекла, не раз звертаючи погляд до неба, що, як відомо, є ключем до розуміння всього, повернувся. Лише на кілька років. Він заходив до спільного приятеля Аполлона Мокрицького (тоді викладача Московського училища живопису), де на той час зберігалося багато творів Василя Штернберга. Заходив, аби подивитися на те, в чому лишив своє світло, як казав сам поет, “справдешній художник”, “ангелоподібний Віля”.

“Нещодавно я малював одного хлопчика... коли всміхнеться... ніби весь світ всміхнеться навколо”, — долинає до нас із XIX століття.

Нехай усміхнеться світ.

Тетяна ЧУЙКО

ПАМ’ЯТЬ

Автопортрет. Дереворит

ПОВЕРНЕННЯ ЯКОВА ГНІЗДОВСЬКОГО

Верховної Ради України з питань культури Микола Жулинський, народний депутат України Михайло Косів, поет Ігор Калинець... Зворушливе слово мовив і племінник художника пан Яків Гніздовський, на запрошення якого до Львова прибули земляки із села Пилипе, що на Тернопіллі. До речі, односельці мистця привезли землю на могилу із малої Батьківщини Якова Гніздовського.

Цього ж дня в Національному музеї у Львові відкрили виставку його творів із колекцій музеїв Львова, Києва та Тернополя, яку подарувала Україні дружина мистця Стефанія Гніздовська. Культурний аташе посольства США в Україні пані Ліза Хеллер зачитала привітання Надзвичайного і Повноважного Посла США Джона Е. Гербста, який зазначив, що “Яків Гніздовський повертається на свою Батьківщину, залишаючи в Америці багату культурну спадщину. Його твори становлять цінну частину колекцій наших найкращих музеїв, зокрема Національного музею американського мистецтва, Музею образотворчого мистецтва в Бостоні та колекції Білого Дому. Сьогодні громадяни України, яку він так любив, матимуть можливість безпосередньо оцінити його чіткі й іноді кумедні образи, що їх він часто черпав із життя своєї рідної землі”.

До речі, виставка організована за підтримки Посольства США в Україні та міжнародною громадською організацією Укра-

їнським Конгресовим Комітетом Америки (УККА).

Заповітна мрія мистця — повернення в Україну, — на жаль, здійснилася лише через двадцять років після його смерті. Ідея пере-

поховання належить автору цих рядків, який став співвиконавцем заповіту великого мистця. Остаточно ці старання увінчалися успіхом насамперед завдяки невтомним зусиллям директорки Канцелярії УККА в Києві Вікторії Губської.

Проте мусимо визнати, що й тепер ми не маємо можливості гідно увіковічити незабутній образ Якова Гніздовського, адже пам’ятник на його могилі ще не встановлений. Ми плануємо ініціювати перед Міністерством культури України проведення конкурсу на створення пам’ятника Якову Гніздовському на його могилі, а також проведення виставок його творів у різних регіонах України для ознайомлення широкого кола української громадськості, зокрема молоді зі славним доробком відомого мистця.

Гніздовський продовжує традицію багатьох інших американських іммігрантів, які об’єднали мистецькі традиції своїх країн з енергією Нового Світу, щоб сплести гобелен, який збагачує всіх нас і зближує наші народи.

“Для мене було справжньою честю особисто знати великого і заслуженого мистця, який у моїх очах був однією з найбільш шляхетних осіб, яких мені доводилося зустріти в моєму житті”, — написав у своєму листі з Риму Архієпископ УГКЦ кардинал Любомир Гузар.

Роман ФЕРЕНЦЕВИЧ

Квітучі іриси. Офорт

Минуло 130 років від дня народження і шістьдесят років, як перестало битися серце великого сина України, геніального диригента, видатного композитора й ученого-етнографа, талановитого педагога, засновника й керівника Української республіканської капели — Олександра Кошиця. Його ім'я, як і більшості з тих, хто в радянські часи волею нелегкої долі опинилися за кордоном, десятки років на Батьківщині було під суворою забороною. Твори композитора, пречудові обробки народних пісень, тривалий час не виконувалися, а якщо і звучали, то ніколи не проголошувалося справжнє прізвище автора.

Не дивлячись на скрутні часи вигнання, Олександр Кошиць не зламався. Його безмежна любов до мистецтва України, до пісні, жагує і шире бажання показати її в усій красі та багатстві якомога більшої кількості народів і країн світу додавали митцю сил, щоб не тільки витримати оті страшні тортури більшовицького режиму, а й упевнено прокласти українському імені дорогу у майбутнє.

На превеликий жаль, справжнє відродження колосального творчого доробку Олександра Кошиця на Батьківщині розпочалося лише наприкінці ХХ століття в уже оновленій Незалежній Україні. Починаючи з 1995 року, виходять у світ, завдяки київському видавництву "Рада", три автобіографічні книги митця: "Спогади", "За піснею через світ" та "Листи до друга". Нарешті настав той довгоочікуваний час, коли в повний голос зазвучали чарівні твори Олександра Кошиця у виконанні відомих національних хорових колективів.

Хто ж він — цей "чарівник української пісні"? І звідки? Олександр Антонович Кошиць народився 30 серпня 1875 року в селі Ромашки Канівського повіту на Київщині. В краю, який дав світові великого Тараса Шевченка і знаменитого Івана Нечуя-Левицького. Батько — Антін Гнатович — священник, мати — Євдокія Михайлівна — з роду Маяковських. Навчався Сашко спочатку в Богуславській бурсі, де "почав тишенько компонувати", потім — у семінарії, а згодом 1890 року вступив до Київської духовної академії, де очолив студентський хор. Трирічна праця Олександра Кошиця з хором КДА знаменна не лише художніми тріумфами, а насамперед відтворенням великої місії повернення імені Веделя і його творчості, забороненої Синодом, до культурних надбань України та живого музичного процесу. "Я поставив собі завдання воскресити в Академії нашого великого Веделя, — пише у спогадах Олександр Кошиць. — Вся його творчість ґрунтується на українських мелодіях, хоч і опрацьованих у стилі італійської школи XVIII століття, але з яскравим чисто українським характером". До останніх днів свого життя зберіг митець любов до музики Веделя.

Одержавши диплом академії і вчену ступінь кандидата богослов'я, Олександр Кошиць не пішов шляхом батька і не став священником. Він їде до Ставрополя, де працює спочатку вчителем Духовної жіночої семінарії, а потім — викладачем історії в Учительським інституті. Там же, в Ставрополі, уряд кубанських козаків запропонував йому (за порадою Миколи Лисенка) здійснити поїздку по станицях Кубані з метою записати якомога більше народних пісень.

...Спершу уявіть контекст: 1919 рік, країну лихоманить від громадянської війни, новостворена держава тільки стає на ноги. А голова Директорії Симон Петлюра доручає Кирилові Стеценку й Олександру Кошицю терміново організувати... Українську республіканську капелу з кращих співаків України й виїхати в гастрольне турне по країнах Європи й Америки. Аби показати світові, "що є на земній кулі держава — Україна".

Мудрий керівник, знаючи силу мистецтва, розумів, у чому найбільша сила України. Гадаємо, нинішнім керманічам держави варто було б замислитись...

Та капела просто-таки прогриміла по світу. Кажуть, і досі ще жоден мистецький колектив України не мав такого успіху. Але доля хору склалася трагічно: він не зміг повернутися в державу, бо... держави вже не було.

Повертаються наші славні митці аж тепер, коли ми згадуємо їх у зв'язку з ювілеєм Олександра КОШИЦЯ. Пропонуємо вам статтю музикознавця Олександри ТИМОЩУК про життєвий і творчий шлях композитора.

«ЖИТТЯ КОРОТКЕ, А МИСТЕЦТВО ВІЧНЕ!»

О. Кошиць, М. Лисенко, К. Стеценко

На превеликий жаль, зошити з зібраним матеріалом (понад п'ять сотень пісень), за які автор був удостоєний Золотої медалі на етнографічній і господарській виставці Кубані, невдовзі безслідно зникли.

Повернувшись до Києва, Олександр Кошиць, відчуваючи великий потяг до музики, зокрема до композиції, влаштується на роботу до Музично-драматичного інституту Миколи Лисенка й веде клас хорового співу, також одночасно навчається в класі композиції професора Любомирського. Згодом він очолює товариство "Боян", засноване Миколою Лисенком. Із 1909 року Кошиць керує хором студентів Київського університету св. Володимира, з яким об'їздив чи не всю Україну, виступав і в Москві. Через два роки Олександр Кошиць — диригент театру Миколи Садовського, де ставить опери "Утоплена" та "Різдвяна ніч" М. Лисенка, "Роксолана" Д. Січинського, "Сільська честь" П. Масканьї, відновлює "Гальку" С. Монюшка та "Енеїду" М. Лисенка, а також ставить низку оперет і пише музику до п'єс "Дай серцю волю, заведе в неволю" М. Кропивницького, "Казка старого млина" С. Черкасенка та інші. З 1916 року Олександр Кошиць працює диригентом Київської опери, а вже через рік Центральна Рада обирає його музичним представником Театрального і Музичного Комітету, який пізніше було перетворено в Музичний відділ Міністерства освіти України, а Кошиця призначено його головою.

Із 1919 року, за дорученням Голови Директорії Симона Петлюри та Міністерства освіти УНР, Олександр Кошиць терміново організовує Українську республіканську

капелу й того ж року виїжджає у велике гастрольне турне по країнах Європи, а потім — Північної та Південної Америки, щоб, за словами ініціатора створення цього колективу, показати світові громадськості, що є на земній кулі держава — Україна. Своєю місію Олександр Кошиць і керований ним хор виконали з честю.

Після більшовицької окупації цей чудовий колектив припинив своє існування. Олександр Кошиць оселився неподалік Нью-Йорка, де керував різними хорами, а головне — писав свої духовні та світські твори, створював обробки народних пісень. До речі, фірма "Вітмарк і син" видала з англійським текстом сорок дві українські народні пісні в обробці Олександра Кошиця, і вони розійшлися мільйонами примірників.

Про характер творчої діяльності Олександра Кошиця за кордоном найяскравіше розповідають рецензії та власні нотатки митця, де він ретельно записував найважливіші події, факти, прізвища людей, назви країн і міст, у яких довелося побувати з концертними виступами. Ось декілька з них:

"Ми знаємо хори: кожний з нас чув той чи інший співочий колектив, однак напевно ніхто й ніколи не чув чогось подібного, такого, щоб хоч здалеку могло наблизитись до Українського хору, або щоб досягло такого ступеня краси і досконалості. Ніколи не могли навіть додуматись, що самими тільки голосами можна створити такі блискучі музичні ефекти, такі гармонійні й делікатні, ніколи не думали, що можна так ніжно і тонко маніпулювати людськими голосами та що з окремих комбінацій звуків можна до-

сягти таких вражаючих і чудових наслідків" (Веракруз, Мексика).

"Як ми не шануємо наших великих хорів, але рівного цьому не маємо. З хором і в хорі живе його диригент Олександр Кошиць. Це, власне, не диригент у загальноприйнятому значенні цього слова, він є справжній чарівник" (Берлін).

"Ми були просто приголомшені, захоплені і буквально сп'янілі тембровим багатством і завершенистю динаміки. Невимовне замирення охопило наші душі, які ніби купалися в кришталевих джерелах непорочно чистої слов'янської творчості. Ми були сповнені гордості за те, що слов'яни мають чим похвалитися перед світом: турне Шалаяпіна, Російський Великий театр і Український національний хор відкрили Америці велику скарбницю слов'янської культури. Але Український хор з цього погляду робить найбільшу послугу насамперед тому, що репрезентує хорове мистецтво, в якому українці визнані найвищими, а по-друге — що знайомить світ з великими оригінальними цінностями української національної музики, яка не тільки може рівнятися, але без сумніву перевищує найкращі народні витвори Заходу. Послухавши Український хор, переконуєшся в

правдивості твердження одного критика, що "слов'яни перевищують в музиці італійців!", що стосується народних мелодій — вони без сумніву перевищують. Український національний хор один із тих могутніх чинників, які знайомлять цивілізований світ із його батьківщиною — Україною" (Пітсбург, США).

У спогадах Олександр Кошиць із великим боєм у серці говорить про тяжкі випробування, що переживав він разом із капелюю у часи вигнання. Не дивлячись на відсутність будь-якої матеріальної і моральної підтримки, на проблеми політичного і побутового плану, в середині самого колективу, Український хор упевнено лунав у концертних залах багатьох країн світу, завойовуючи магічною силою нашої пісні серця мільйонів слухачів.

В Україні на щогорічному ювілеї — 130-річчя з дня народження великого співця українського народу Олександра Кошиця — пам'ять митця було вшановано на зорганізованій Всеукраїнській хоровій асамблеї, що проходила в залах Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Закликав вшанувати пам'ять Олександра Кошиця художній керівник та головний диригент капели "Думка" Євген Савчук. Всеукраїнська хорова асамблея відбулася за участю понад двадцяти хороших колективів країни, серед яких Національний хор ім. Г. Веровки, капела "Думка", Камерний хор Харківської філармонії, ансамбль класичної музики ім. Б. Лятошинського (Київ), Камерний хор ім. Д. Бортнянського (Чернівці), хор Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського... У програмі концертів прозвучали твори Кошиця, Леонтовича, Лятошинського, Березовського, Скорика та багатьох інших. Безсмертне діло Олександра Кошиця, який прийшов у мистецтво з високою місією власного буття на землі — "робити світ і людей не тільки кращими, добрішими, а й сіяти зерна правди про свою правдівну і разом із тим молодю Вітчизну, — пише біограф митця Михайло Головащенко, — назавжди залишилося в пам'яті сучасників і наступних поколінь... Життя коротке, а мистецтво вічне!"

Олександр Кошиць із дружиною Тетяною. Відень. 1919 р.

Олександра ТИМОЩУК

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Провітти"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний
редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Заступник
головного редактора
Марія ЛИТВИН
279-49-47

Заступник головного
редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Відділ мови
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ просвітницької роботи
Ольга СКРИПКА
279-49-47

Літературний редактор
Тамара МАРТ
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
"Слово Провітти" — 30617

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
"Преса України" у середу.
Зам. № 3301250

Загальний наклад — 30800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою
право редагування та скорочення
текстів.

При використанні наших
публікацій посилення на "Слово
Провітти" обов'язкове.

Передплатна ціна, врахо-
вуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на 1 рік — 37,86 грн.

ЗАВІТАЙТЕ

***

Всеукраїнське товариство "Провітти" імені Т. Г. Шевченка запрошує на мистецьку презентацію книжки Івана Драча "Противні строфи", яка відбудеться 16 грудня о 18-й годині в Палаці мистецтв "Український дім".

Увечері беруть участь Любов Голота, Людмила Войнаровська, Вікторія Жадько, Юрій Ілленко, Валерій Матюхін, Віктор Сколомний, Микола Шопша. Піснями порадують тріо "Золоті ключі", ансамбль солістів "Київська камерата", сестри Тельнюк, артисти Стрїтвської кобзарської школи, хор та оркестр Українського радіо. Прозвучать твори М. Леонтовича, О. Білаша, В. Балея, Л. Колодуба, Ю. Ланюка, Є. Станковича, В. Сильвестрова, В. Степука.

***

Головне управління у справах сім'ї та молоді КМДА та Всеукраїнський фестиваль "Червона рута" представляє театралізовану фольклорну виставу-фесрію "Свято Миколая" у виконанні київського дитячого автентичного фольклорного гурту "ДАЙ БОЖЕ" (керівник — Ольга Мельник) для дітей із малозабезпечених родин та дітей-сиріт м. Києва.

Дійство відбудеться 17 грудня 2005 року у Великому залі Оперної студії Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (адреса: вул. Архітектора Городецького, 1—3/11). Початок об 11.00 та о 13.00.

Учасники гурту "Дай Боже", дітки від 4 до 18 років, і самі вірять у добрі дива, у Святого Миколая, який дбає про всіх і нагороджує за їхні вчинки. Тому й вистава, оповита ширістю, веселощами, радісним очікуванням на улюблене свято, не залишить байдужими і підніме настрій і діткам, і дорослим.

У виставі використовується музичний, поетичний і хореографічний матеріал. Призабуті пісні, обряди й традиції давнього українського свята Миколая віднайдені і зібрані протягом багатьох років під час фольклорних експедицій по всій Україні і виконуються тільки гуртом "Дай Боже".

***

18 грудня Земляцтво івано-франківців у Києві проводить СВЯТО КАРПАТСЬКОГО ВБРАННЯ. У програмі, окрім іншого, будуть представлені зразки народного костюма з фондів музеїв Прикарпаття. Організатори заохочують гостей прийти в народних строях або використати елементи національного вбрання. Захід відбудеться в Українському домі (Європейська площа) о 15 год. 30 хв. Детальніше про умови участі в заході можна дізнатися по телефону: 482-02-19.

***

Театр "Дзеркало" та референтура з питань українознавства Конгресу Українських Націоналістів запрошують на благодійну акцію — презентацію казки "Золотий пряник" (автор і режисер — Володимир Петранюк), яка відбудеться 19 грудня (на Святого Миколая) о 12-00 у спеціальній школі-інтернаті № 17 за адресою: м. Київ, вул. Ушинського, 15 (біля радіоринку на Караваєвих Дачах, 1хати трол. № 8, 19, автобусом № 69, 17).

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ ЛЮДЯМ ПОМАГАЙ

У цю пору зима вже остаточно вступає у свої права. "Миколай бородою трусить, — каже відоме прислів'я, — дорогу стеле". Отже, для селянина це найщедріша пора: зібрано збіжжя, зроблено на зиму відповідні припаси. Хто ж не встиг або не зміг до цього дня віддати позички, то казали: "Коли ти мені не віддаси до Миколи, то вже не оддаси ніколи".

Вважається, що цей святий — захисник усіх бідних і знедолених. Та найбільше його люблять діти, для яких він є почесним охоронцем. Навіть існує легенда про те, що Мико-

лай рятував дітей серед моря. Взагалі про святого складено дуже багато народних оповідок.

19 грудня — свято передовсім для дітей, адже пов'язане із вихованням почуття справедливості та добра. Святий Миколай допомагає у скрутну годину, і порадить, і втішить. До кожної дитини дійде і допоможе.

Напередодні свята 17 грудня Всеукраїнське товариство "Провітти" ім. Т. Шевченка традиційно проводить у Київському театрі оперети святкове дійство для дітей, яке розпочнеться об 11.30.

Святий Миколай у супроводі ангелів з'явиться до дітей з вітальним словом. Запитає, які добрі справи вони робили впродовж року. Чи гарно вчилися, чи любили Україну, своїх батьків, чи слухалися їх і не робили шкоди...

На згадку про зустріч Товариство "Провітти" кожній дитині подарує "Миколайчик" і касету з піснями про святого.

Після урочистостей відбудеться вистава "Білосніжка і сім гномів".

● Микола НЕСТЕРЧУК,
відповідальний секретар "Провітти"

ЗИМОВА МІСТЕРІЯ «БЕРЕГІНІ»

7 грудня в Київському театрі оперети була представлена нова програма театру "Берегиня" — фольклорна містерія "Зимові свята українців". Активно тут задіяна й молода генерація творчаків — юні артисти з "Берегиньки". У виставі (постановник-хормейстер — Микола Буравський) відображено весь цикл зимових свят: від святого Андрія і до Щедрого вечора. Барвисті костюми (автор — Анжела Лисиця), багатий музичний супровід (диригент оркестру — Юрій Мілевський), автентичне дзвінколосьє співаків, танцювальні номери (театральний балетмейстер — Михайло Заварзін), ігрові фольклорні сценки — переносять глядача в багатий колоритний світ народної традиції, де поряд із християнськими мотивами втворена язичницька магія.

Сценки насичені змістом і дією. Народна гра Калита, вечорниці з ворожінням дівчат на судженого "в нічку на Андрія я поворожу"; прихід Святого Миколая з Ангелом; сімейна сценка на Святий вечір із 12 стравами, з ритуалами, замовляннями; хори колядників; танець задрикуватої Меланки з віником; водіння кози, хор щедрівників тощо — залишаються окремими живими барвистими образами у пам'яті глядача. Навіть традиційно статичну виставу — Різдвяний вертеп (режисер-постановник заслужений діяч мистецтв Василь Вовкун) — вирішено оригінально: сюди введено танці (хореограф-постановник — В'ячеслав Вітковський), які органічно вплітаються у канву оповіді про переслідування Іродом новонародженого Ієсуса Христа. Появу цього нововведення керівник колекти-

ву Микола Буравський пояснює тим, що фольклорний театр припускає творчу фантазію, не виходячи за рамки жанру.

Неможливо оминати увагою колоритне оформлення сцени (сценографія — Людмила Нагорна), зокрема таку сценографічну цікавинку, як виплетені з лози фігурки тварин (лозоплетіння — Тамара Бабак).

Директор фольклорного ансамблю "Берегиня" Микола Олександрович Буравський розповідає про творчу програму колективу на найближчий період:

"Перед нами — некомерційний гастролі в рамках проекту тривалого турне, що охопить південь, схід, північ України. Ідея турне належала Фонду "Україна—3000", а втілення цього задуму взяло на себе Міністерство культури. Скорочений варіант містерії "Зимові свята українців" розрахований для показу перед дитячою аудиторією. Планується, що в кожному з обласних центрів вищезгаданого регіону ми покажемо по дві вистави. Нашими глядачами будуть вихованці дитячих закладів, сиротинців, усі бажаючі. Так, 18 грудня ми виступаємо в Чернівці. 19 грудня, за розпорядженням Президента, відбудеться велика вистава на центральній сцені, на Майдані Незалежності в Києві, приблизно опівдні. І того ж дня вирушаємо в Черкаси, там представимо нашу містерію 20 грудня. І так — цілий місяць. І хоча цей проект благодійний і театр не зароблятиме на виставах коштів, проте ми вдячні організаторам проекту за костюми й елементи реквізиту, декорації, виготовлені для цієї програми, які залишаться у власності театру".

"Берегинька", яка була задіяна у виставі, представлений у Театрі оперети, в турне участі не братиме, адже й для дорослих артистів щоденні переїзди з одного міста в інше — надто складна робота.

Пояснюючи, чому у виставі оминули свято Водохреща, Микола Олександрович зазначає: "Церковні ритуальні обряди на сцені не відтворюємо, але щороку беремо участь у дійстві з освячення води на Дніпрі. Взагалі ми ніби "вуличний театр" — жоден театр не працює на майданах, а ми — завжди. На снігу, під дощем, мокне сценічний одяг, часто артисти перемерзають, хворіють. Така наша доля... Але ми раді, що отримали цю пропозицію — демонструвати наше мистецтво по Україні".

Розповів пан Буравський і легенду про Святого Миколая: "Запитують у Господа: чому Святого Миколая так люблять люди? — А ми завжди з'ясуємо, — відповідає Господь і просить покликати до нього Святого Миколая. Та не могли докликатися Святого — бо він то сиротам допомагає, то рибалкам, то хворим. Наврешті приходять Святий Миколай до Бога — увесь у болоті. — Що трапилося? — запитує Господь. — Та я допомагав бідному селянинові витягнути воза з ями... — От вам і відповідь, чому люди люблять Святого Миколая".

А чого люди так люблять "Берегиню", що на концертах колективу немає де яблукові власти? Бо ці артисти — не салонні, не розманіжені, не бояться вийти до людей і бути серед людей — там, де їх потребують.

● Леся ТКАЧ